

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.05 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-01
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого,

018020489

УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

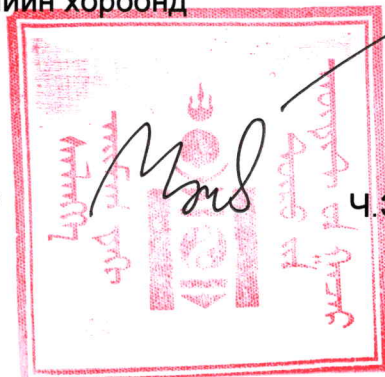
Дүгнэлт

Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын намын аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (12 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Сэлэнгэ аймгийн Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024-2028

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**СҮХБААТАР ХОТ
2024 ОН**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД
СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.24

**СЭЛЭНГЭ САЙХАН НУТГАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”**

Монгол Улсын хөгжлийн Алсын харааг үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Сэлэнгэ нутгийнхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор аймаг, орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, аймгийнхаа нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд Сэлэнгэ нутгийнхаа хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД

Эрүүл иргэн – Амьдралын суурь

- 1.1. Хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд эрүүл мэндийн үзлэг, эрт илрүүлгийг тасралтгүй үргэлжлүүлнэ.
- 1.2. “Элэг бүтэн Монгол”, “Хавдаргүй Монгол”, хүүхдийн “Эрүүл шүд”, “Эрүүл хүүхэд”, хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3. Аймгийн хүн амын дунд зонхилон тохиолдож байгаа өвчлөл, эндэгдлийн шалтгааныг судлан тогтоох, урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэхэд Эрүүл мэндийн салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 1.4. Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.5. Иргэн бүрийг жил бүр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо шинжилгээнд заавал хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.
- 1.6. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 1.7. Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нийлүүлэлтийн чанар, аюулгүй байдалд тавих хяналтыг сайжруулна.
- 1.8. Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг, ур чадварыг нь дээшлүүлнэ.

- 1.9. Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагуудын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.
- 1.10. Эрүүл мэндийн төвүүдийг халуун, хүйтэн ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.
- 1.11. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, өргөтгөл, үйлчилгээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, техник хэрэгслээр ханган, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг бүх түвшинд шуурхай хүргэх, ая тухтай орчинд оношлох, эмчлэх боломж бүрдүүлнэ.
- 1.12. Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг орон сууцаар хангах ажлыг хэрэгжүүлж, урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, өмчлүүлснээр тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.13. Орон нутагт өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудад олгох урамшууллын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 1.14. Аймгийн эрүүл мэндийн салбарт дутагдалтай, нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Сэлэнгэ аймгийн харьяат оюутанд орон нутгаас олгох дэмжлэгийг бий болгоно.
- 1.15. Өрх, тосгоны эрүүл мэндийн төвд үзүүлэх эмнэлгийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээнд шинэ дэвшилтэт арга технологийг нэвтрүүлэх, хурдавчилсан оношилгоо, өдрийн, сэргээн засах, гэрээр үзүүлэх тусламжийн чанарыг дээшлүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ

Боловсролтой иргэн - Хөгжлийн суурь

- 2.1. Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 2.2. Бага, дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж, үнэлүүлдэг болно.
- 2.3. Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулан ээжүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.4. Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулж, сургуулийн анги, бүлэг дүүргэлтийг норматив хэмжээнд хүргэнэ.
- 2.5. Боловсролын тухай хуульд англи хэлийг үндсэн гадаад хэлээр тодорхойлсны дагуу бүх шатны сургалтын байгууллагад англи хэлийг эзэмших нөхцөл, орчныг бүрдүүлж, англи хэлний багш нарыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад үе шаттайгаар хамруулна.
- 2.6. Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.7. Ерөнхий боловсролын сургуулиудыг дотуур байр, шаардлага хангасан ундны цэвэр ус, ариун цэврийн өрөө, угаалгын өрөөтэй болгож, галын болон ослын шаардлагыг хангуулж, хүүхдэд ээлтэй, эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.

- 2.8. Багшийн ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, мэргэжлийн нэр хүндийг өсгөхийн зэрэгцээ багш нарыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг боловсрол, ур чадвар, хариуцлага, харилцаа, хандлагыг нь дээшлүүлнэ.
- 2.9. Багшийг орон сууцаар хангах ажлыг хэрэгжүүлж, урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, өмчлүүлснээр тогтвор суурьшилтай ажиллах амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.10. Орон нутагт дутагдалтай мэргэжлээр өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах багшид олгох дэмжлэгийг бий болгоно.
- 2.11. Политехникийн коллежийг мэргэжлийн багшаар бүрэн хангаж, суралцах мэргэжлийн төрөл, элсэлтийг нэмэгдүүлж, сургалтын чанарыг дээшлүүлнэ.
- 2.12. Орон нутагт дутагдалтай багшийн мэргэжлээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Сэлэнгэ аймгийн харъяат оюутанд орон нутгаас олгох дэмжлэгийг бий болгоно.
- 2.13. Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.14. Хүүхдийн тоо, эрэлт хэрэгцээнд уялдуулан цэцэрлэг, сургууль шинээр барих, өргөтгөх, барилга байгууламж, дэд бүтэц, сургалтын тоног төхөөрөмжийг үе шаттайгаар сайжруулж, чанартай үйлчилгээ үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.15. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын дунд болон хамтын ажиллагаатай улс, хотуудтай багш, сурагч солилцооны хөтөлбөрүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 2.16. Хүүхэд багачуудыг улсын болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.
- 2.17. Хүүхэд хамгаалах, өдөр өнжүүлэх төвийг байгуулж шаардлагатай тохижилт үйлчилгээг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 2.18. Зарим сум, тосгоны хүн амын нягтаршил, өсөлт, хүртээмжид үндэслэн гэрт ойр, “Бага сургуулийн цогцолбор” сургуулийг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр байгуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГ

Соёлтой иргэн – Ёс суртахууны суурь

- 3.1. “Монгол хүн-Монгол ахуй-Монгол соёл-Монгол урлаг” бодлогыг хэрэгжүүлж, түгээн дэлгэрүүлэхэд соёл, урлагийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлнэ.
- 3.2. Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд соёлч Монгол иргэнийг сургаж, төлөвшүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.3. “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурины соёлыг дэлгэрүүлнэ.

- 3.4. "Сэлэнгэ-Хувьсгалын өлгий нутаг" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, орон нутгийн байгалийн болон түүхэн, дурсгалт газруудыг баримтжуулж, хамгаалан, орчныг тохижуулж, ард түмэнд түгээн дэлгэрүүлж таниулна.
- 3.5. Цахим номын сангийн сан хөмрөгийн үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.6. Музей, соёлын төв, номын сан, орон нутаг судлах танхимыг байнгын ажиллагаатай болгож үзмэр, сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээ, сурталчилгааны чанарыг дээшлүүлнэ.
- 3.7. Соёл урлагийн байгууллагууд ур чадварын өндөр түвшинд урлагийн бүтээл туурвиж, дотоод болон гадаадад аялан тоглолт зохион байгуулж Сэлэнгэ нутаг, Монгол улсаа сурталчилна.
- 3.8. Аймгийн өвөрмөц онцлог, нөөц, технологийн хөгжилтэй уялдсан, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэмэгдүүлэх "Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл III" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.9. Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг бий болгосон бүлэг, хамт олон, өвлөн уламжлагчдыг дэмжиж, урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
- 3.10. Үндэсний өв соёлоо уламжлан хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт морин хуурын сургалтыг тусгаж хэрэгжүүлнэ.
- 3.11. Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг соёл, урлагийн чиглэлээр улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.
- 3.12. Соёл, урлагийн ажилтнуудыг орон сууцаар хангах ажлыг төр, хувийн хэвшлийн гэрээгээр хэрэгжүүлж, урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, өмчлүүлснээр тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 3.13. Соёл урлагийн байгууллагуудыг мэргэжлийн боловсон хүчнээр бүрэн хангаж, ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэдлэг боловсрол, ур чадварыг нь дээшлүүлнэ.
- 3.14. Соёл урлагийн байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, хөгжим аппаратур, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломжийг дээшлүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БИЕИЙН ТАМИР, СПОРТ

Эрүүл, чийрэг иргэн – Идэвхтэй амьдрал

- 4.1. Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх, сайжруулах, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэхэд биеийн тамир, спортын салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 4.2. Ерөнхий боловсролын сургуулийн биеийн тамирын хичээлийн хөтөлбөрт тусгагдсан цана, тэшүүрээр хичээллүүлэх дугуйлан, секцийн үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.
- 4.3. Усанд сэлэлтийн спортыг хөгжүүлж, аймаг, бүсийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн аймгийн спортын наадмыг 2 жил тутам зохион байгуулна.

- 4.5. Бүсийн болон аймгийн аварга шалгаруулах "Сэлэнгэ лиг" спортын олон төрөлтийн тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулж, жилд 5-аас доошгүй улсын болон бүсийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг аймагтаа хүлээн авна.
- 4.6. Төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлтийн тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.7. Аймгийн хэмжээнд үндэсний сур, шагайн харвааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 4.8. Дугуйн болон явган аяллыг дэмжиж, хот суурин газрын авто замын дагуу явган хүний болон дугуйн зам байгуулна.
- 4.9. Тамирчдыг олон улс, тив, дэлхийн уралдаан тэмцээнд оролцоход зохих дэмжлэг үзүүлдэг тогтолцоог бий болгоно.
- 4.10. Биеийн тамир, спортын салбарын ажилтнуудыг орон сууцаар хангах ажлыг хэрэгжүүлж, урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, өмчлүүлснээр тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 4.11. Ерөнхий боловсролын сургуулиудыг мэргэжлийн биеийн тамирын багшаар бүрэн хангаж биеийн тамир, спортын салбарын ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэдлэг чадвар, мэргэжлийн ёс зүй, харилцаа, хандлага, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.
- 4.12. Биеийн тамир, спортын байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүнээр хангах, шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд биеийн тамир, спортоор хичээллэх боломжийг дээшлүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН

Сэтгэл тайван иргэн – Аз жаргалтай амьдрал

- 5.1. Нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор сумын төв сууринд, холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм журам, норм, стандартыг мөрдүүлнэ.
- 5.2. Эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж агаар, хөрс, усны бохирдлыг багасгах арга хэмжээ авснаар эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.
- 5.3. Ногоон байгууламжийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 5.4. Интернэтийн хурдыг нэмэгдүүлснээр иргэдийн интернэтийн хэрэглээ сайжирна.
- 5.5. Зарим сумдад үерийн хамгаалалтын далан, хур тунадасны ус зайлуулах суваг, хоолойг байгуулна.
- 5.6. Хот, сум, суурин газрын "Хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах" чиглэлээр нэгдсэн судалгаа явуулж, шаардлагатай газруудад замын өргөтгөл, хатуу хучилттай замыг үе шаттайгаар барьж, хүчитгэл, нөхөлт хийж, стандартын шаардлага хангасан замын тэмдэг тэмдэглэгээг нэмэгдүүлнэ.
- 5.7. Баялгийн сан, Нийгмийн даатгалын сангаар дамжуулан төр, хувийн хэвшлийн түншлэлээр иргэдийг орон сууцжуулах ажлыг эхлүүлнэ.
- 5.8. Хөдөөгийн сэргэлтийн хүрээнд эхний гурван жилд 3 хувийн зээлийн хүүтэй, ипотекийн зээлийн 6 хувийн хүүтэй хөтөлбөрийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

- 5.9. “Миний түрээсийн орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд аймаг, сумдын иргэд түрээслэх, түрээслээд өмчлөх орон сууцны төслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.10. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах ажиллагааг хэвшүүлж, дахин боловсруулах, байгаль орчинд хор, нөлөөгүй үйлдвэрийг байгуулах иргэдийн санаачилгыг дэмжинэ.
- 5.11. “Монгол улс дахь хуванцар хог хаягдлын дахин боловсруулалтын тогтвортой байдлыг хангах” төслийг хэрэгжүүлж, зарим сумдад “Хог хаягдал зохицуулах төв”-ийг байгуулна.
- 5.12. Сумдад хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн стандартын ландфиллын байгууламж, аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, устгах зориулалтын байгууламжийг үе шаттайгаар байгуулна.
- 5.13. Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, нэгдсэн стратеги бүхий бэлэн байдлын цогц эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж, жил бүр тодотгож хэрэгжүүлнэ.
- 5.14. Гамшигт үзэгдлүүд (ган зуд, газар хөдлөлт, хүчтэй шороон шуурга, үер, гал түймэр г.м)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 5.15. Цагдаагийн байгууллага бүрд стандартын шаардлага хангасан эрүүлжүүлэх байр, өрөөг үе шаттайгаар барьж ашиглалтад оруулснаар иргэний эрх зөрчигдөхөөс сэргийлнэ.

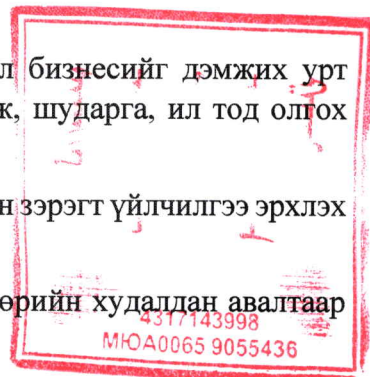
Иргэдийнхээ хөгжих, таатай амьдрах, ажиллах, тав тухтай амрах цэвэр, ногоон орчныг бүрдүүлсэн, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй аймаг болно.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

Хөдөлмөрч иргэн – Элбэг хангалуун амьдрал

- 6.1. Томоохон аж ахуйн нэгж, үйлдвэрийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих санал, санаачилгыг урамшуулж, дэмжих замаар кластерын хөгжлийг хангана.
- 6.2. Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, гарааны бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлж, өрсөлдөх хэмжээнд чадварыг дээшлүүлж ажлын байр, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3. Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.4. Орон нутгийн иргэдийн бие даасан, бүтээлч үйлдвэрлэлийг дэмжиж “Нэг суурин-Нэг бүтээгдэхүүн” хөтөлбөрийг аймгийн хэмжээнд хэрэгжүүлнэ.
- 6.5. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн, хүнд үйлдвэр, барилгын салбарын анхан, дунд, эцсийн шатны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 6.6. Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 6.7. Бизнес эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах үйл ажиллагааг бүрэн цахимжуулж, технологийн дэвшлийг ашиглаж хүний оролцоо, төрийн хүнд суртлыг арилгана.

- 6.8. Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга, ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.
- 6.9. Иргэдэд нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэгт үйлчилгээ эрхлэх боломжийг олгоно.
- 6.10. Жижиг, дунд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг төрийн худалдан авалтаар дэмжинэ.
- 6.11. Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг бизнес инкубацийн үйлчилгээгээр бойжуулан хөгжүүлэх бодлого баримтална.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

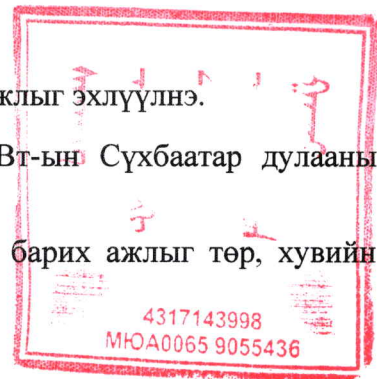
- 7.1. Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн оролцоотой хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 7.2. Хувь хүн, гэр бүлтэй ажиллах нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчдийн ажиллах орчныг сайжруулна.
- 7.3. Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 7.4. Ахмадуудын эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэн геронтологич эмч ажиллуулж идэвхтэй насжилтыг дэмжинэ.
- 7.5. Ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч аймаг болно.
- 7.6. Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 7.7. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан дэд бүтцийн стандартыг бүх төрлийн орон сууц, худалдаа үйлчилгээний байгууллагуудад мөрдүүлнэ.
- 7.8. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн өдөр өнжүүлэх төвийг байгуулж нийгэмшүүлэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, тэдний асран хамгаалагчдын хөдөлмөр эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 7.9. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийн талаарх зөв ойлголт, хандлагыг нийгэмд төлөвшүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

8.1. Хариуцлагатай уул, уурхай, хилийн боомтын хөгжил, найдвартай цахилгаан, дулааны хангамж

- 8.1.1. Аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийн лиценз эзэмшилтийг иргэдэд нээлттэй болгож, хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгуулна.
- 8.1.2. Уул уурхайн нөхөн сэргээх ажлын хяналтыг сайжруулж, нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжид ногдуулах хариуцлагыг чангатгана.
- 8.1.3. Хариуцлагатай уул уурхайг дэмжин хамтран ажиллаж, уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниудаас нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хөрөнгө төвлөрүүлж “Сэлэнгийн баялаг” санг байгуулан, байгалийн баялгийн үр шимийг аймаг, сумдын хөгжилд зарцуулна.

- 8.1.4. Зэлтэр хилийн боомтыг байнгын ажиллагаатай болгох ажлыг эхлүүлнэ.
- 8.1.5. Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр 50 МВт-ын Сүхбаатар дулааны цахилгаан станцыг барьж ашиглалтад оруулна.
- 8.1.6. Мандал суманд 25 МВт-ын дулааны цахилгаан станц барих ажлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр эхлүүлнэ.

8.2. Аялал жуулчлал

Аялал жуулчлалын салбарыг аймгийн эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн салбар болгон хөгжүүлнэ.

- 8.2.1. Аялал, жуулчлалын агентлаг, аяллын операторын чиглэлээр нэн шаардлагатай хүний нөөц, мэргэжилтэн бэлтгэнэ.
- 8.2.2. Аймгийн аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг сайжруулж хөгжүүлнэ.
- 8.2.3. Аймгийн соёл, орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 8.2.4. Монголын их түүх, шашин, соёлын хадгалагдаж үлдсэн өв, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн нөөц, даацад тулгуурласан эко аялал жуулчлал болон томоохон голуудын сав дагуух спорт аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 8.2.5. Жуулчдад зориулсан аймгийн онцлог бүхий урлаг соёлын хөтөлбөр, эвент арга хэмжээнүүдийг бий болгож тогтмолжуулна.
- 8.2.6. Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжих бодлого баримтлана.
- 8.2.7. Аялал, амралт, жуулчлалын чиглэлд дэд бүтцийг сайжруулж, дөрвөн улирлын аяллыг хөгжүүлнэ.
- 8.2.8. Аялал жуулчлалаар зорин очих газруудад ариун цэврийн байгууламж бүхий түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулна.

8.3. Газар тариалан

Үржил шим бүхий хөрсөнд тариалсан монгол таримлын өрсөлдөх чадвар, үнэ цэнийг өсгөж, экспортыг нэмэгдүүлсэн, ухаалаг технологид суурилсан газар тариаланг хөгжүүлнэ.

- 8.3.1. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- 8.3.2. Стратегийн хүнсний зориулалттай болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 8.3.3. Тариалангийн үйлдвэрлэлд тэг болон цомхотгосон, усалгааны хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, байгальд ээлтэй бордооны хэрэглээг төлөвшүүлж, хөрсний үржил шимийг хамгаалж, сайжруулна.
- 8.3.4. Дөрвөн улирлын хүлэмж, агуулах, зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээнд жилийн турш тогтвортой нийлүүлж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулна.

- 8.3.5. Газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, зөвхөн атаршсан газрыг эргэлтэд оруулж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 8.3.6. Аймгийн газар тариалангийн эргэлтийн талбайн 40 хувиас доошгүйд уринш бэлтгэж, газар тариалангийн тогтвортой хөгжлийг хангана.
- 8.3.7. Тариалангийн хөрсний үржил, шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс бордох, үр ашигтай технологийг нэвтрүүлэх, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бордооны хангамжийг 70 хувьд хүргэнэ.
- 8.3.8. Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

8.4. Мал аж ахуй

- 8.4.1. Аймгийн хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малчин иргэдэд түгээн дэлгэрүүлж малын ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.
- 8.4.2. Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, аймгийн түвшинд халдварт өвчнөөр тайван байдлыг баталгаажуулна.
- 8.4.3. Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 8.4.4. Байгаль экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулж, малын тоо, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэргч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж, мал аж ахуйн эрсдэлийг бууруулна.
- 8.4.5. Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлнэ.
- 8.4.6. Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ
- 8.4.7. Хоршоололд суурилсан хамтын хариуцлагын 3-5 жилийн хугацаатай хөнгөлөлттэй зээл, хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг дэмжих хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 8.4.8. Малчид хоршоолох замаар мах, сүү, арьс шир боловсруулах цех байгуулах, сум дундын хоршооллыг бүсчлэн байгуулж, малчдад хувь эзэмшүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.
- 8.4.9. Малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх аяныг хэрэгжүүлнэ.
- 8.4.10. Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах бодлого баримталж, өвс тэжээлийн нөөцийг нэмэгдүүлэх хүрээнд хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.
- 8.4.11. Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийг нэмэгдүүлнэ.
- 8.4.12. Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.
- 8.4.13. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 9.1. Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, эко системийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 9.2. Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомстол, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 9.3. Аймгийн нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготны тархацын судалгааг явуулж бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэн, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 9.4. Уул уурхай, газар тариалан, дэд бүтцийн байгууламж, хот байгуулалт, бэлчээр ашиглалтын улмаас эвдрэл, доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээж аж ахуйн зориулалтаар дахин ашиглах боломжтой болгон эргэлтэд оруулж, ашиглагчийн хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 9.5. Хууль бус ан агнуур, модны хулгайг таслан зогсоож байгалийн үнэ цэн, өгөөжийг үнэлэн хамгаалж, анхдагч экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгална.
- 9.6. Ой зохион байгуулалтыг тогтмол явуулж, ойн экосистемийн нөөц, төлөв байдал, ойн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг жил бүр бодитоор үнэлж хариуцлагажуулна.
- 9.7. Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангана.
- 9.8. Голын эх, ус намаг бүхий газруудыг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, барилгажих, эзэмших, бохирдуулахаас сэргийлэн шингээх чадварыг хэвээр нь хадгалах замаар үерийн эрсдэлийг бууруулна.
- 9.9. Байгаль орчны мэдээллийн нэгдсэн сан, байгалийн нөөц ашиглалтын бүртгэл, кадастрыг технологийн хөгжлийг ашиглан боловсронгуй болгож баяжуулах, байгаль орчны цахим зөвшөөрлийн системийг нэвтрүүлж мэдээллийн шуурхай байдал, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ, ГАДААД ХАРИЛЦАА

Иргэнд ойрхон төрийн үйлчилгээ

- 10.1. Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 10.2. Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 10.3. Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.
- 10.4. Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.
- 10.5. Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.

- 10.6. Эрх мэдлийн хуваарилалт, хяналт, тэнцлийг оновчтой болгож, орон нутгийн засаглалын тогтвортой, шударга, бүтээлч байдлыг хангана.
- 10.7. Төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, шагнал, урамшуулал олгох, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах, халах, чөлөөлөхөд тухайн албан хаагчийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгээс хамаарах тогтолцоог төлөвшүүлнэ.
- 10.8. Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 10.9. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 10.10. Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил, арга хэмжээнд дотоод аудитыг чанартай гүйцэтгэж үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 10.11. Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 10.12. Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч хөгжих тогтолцоог бүрдүүлж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.
- 10.13. Төрийн албанд таваас дээш жил үр бүтээлтэй ажиллаж, сүүлийн гурван жилд нь “маш сайн” үнэлэгдсэн төрийн албан хаагчийг гадаадад хэлний бэлтгэл болон ахисан түвшний сургалтад хамруулна.
- 10.14. ОХУ, БНХАУ болон хамтын ажиллагаатай бусад улс, хот, мужуудтай тогтоосон харилцаагаа бэхжүүлж, хамтран ажиллах эдийн засгийн чиглэлийг нарийвчлан тодорхойлж, хөрөнгө оруулалт, экспорт, дэвшилтэт техник, технологийг дэмжсэн бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 10.15. Төрийн алба, аялал жуулчлал, боловсрол, эрүүл мэнд, мэдээлэл, соёлын харилцааг дэмжсэн гадаад бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРОН НУТГИЙН ЧАНАРТАЙ ХОТЫН ШИНЭЧЛЭЛ

- 11.1. Гэр хорооллын боломжтой хэсгийг инженерийн дэд бүтэцтэй болгох, дахин төлөвлөлтийг хийж, иргэдийг орон сууцжуулах, төсөл, хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 11.2. Нийтийн орон сууцны хуучин барилгын гадна фасадыг шинэчлэн засварлах, дулаан алдагдлыг бууруулах ажлыг хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.
- 11.3. Орон сууцны төлөвлөлтөд оршин суугчид амрах, чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, нийгмийн дэд бүтэц, ногоон байгууламж, хүүхдийн тоглоомын талбай, биеийн тамирын талбай бүхий орчин бүрдүүлэх стандартыг хэрэгжүүлнэ.
- 11.4. Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох зорилгоор хяналтын камерын нэгдсэн төв бий болгож үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- 11.5. Төвлөрөл, суурьшсан нутаг дэвсгэрийн тэлэлт, газар зохион байгуулалт, авто замын сүлжээ, нийтийн тээвэр гэх мэт шаардлагатай төлөвлөлтийг тооцон хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, хот байгуулалтын үйл ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.

- 11.6. Хаягдал бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөж стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжаар хангана.
- 11.7. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, өргөтгөх замаар ард иргэдийг шаардлага хангасан ундны усаар хангана.
- 11.8. Иргэдэд байнгын халуун, хүйтэн усны найдвартай хангамжийг бий болгоно.
- 11.9. Хотын доторх авто замыг хүчитгэн шинэчилж, зарим цэгт өргөтгөн, төмөр замтай огтлолцсон хэсэгт зөөлөн орц, гарцыг хийнэ.
- 11.10. Хот тохижилт, нийтийн аж ахуйн тоног төхөөрөмжүүдийг шинэчилж, хүчин чадал, төрлийг нэмэгдүүлснээр үйлчилгээний хурд, чанарыг дээшлүүлнэ.
- 11.11. Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж, талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн стандарт хангуулж, хотын соёлыг нэмэгдүүлнэ.
- 11.12. Хүн амын суурьшлын бүсэд үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж байгууллагуудын халаалтын нам даралтын зуухыг бүрэн зогсоож, халаалтын төвлөрсөн системд холбуулснаар агаарын бохирдлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл амьдрах орчныг дээшлүүлнэ.
- 11.13. Шаардлагатай тохиолдолд хотын эдийн засаг, тохижилт, нийгмийн өмнө тулгарч байгаа бэрхшээлүүд, түүнийг шийдвэрлэх арга замын талаар асуулга боловсруулан ард иргэдээр эрэмбэлүүлэх, сонголт хийлгэх замаар иргэдийн оролцоог хангана.
- 11.14. Сайжруулсан түлшний үйлдвэр байгуулж айл өрхийн нүүрсний хэрэглээг багасгаснаар хотын агаарын бохирдлыг бууруулна.
- 11.15. Худалдаа, үйлчилгээ, аялал жуулчлалд зориулагдсан гудамжийг байгуулна.
- 11.16. Нийтийн тээврийн тогтмол үйлчилгээг бий болгоно.
- 11.17. Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамгаалах төрөлжсөн түр хамгаалах байр, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх төвийг байгуулна.
- 11.18. Хотын барилга байгууламжийг паспортжуулах, тэдгээрийн чанар, насжилтыг тодорхойлох, газар хөдлөлтийн үед тэсвэрлэх чадварт хянан баталгаажуулалт хийх, эрсдэлтэй байгууламжийг хүчитгэх, эсвэл буулгаж шинэчлэн барилгажуулах ажлыг зохион байгуулж иргэдийн амар тайван орчныг бэхжүүлнэ.
- 11.19. Хүүхдийн парк бүхий соёл амралтын цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулна.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван хот болно.

Сэлэнгэ аймгийн МАН-ын Хорооноос 2024 оны Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа аймаг, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Сэлэнгэ сайхан нутгаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛБЕ".

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**АЛТАНБУЛАГ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД**

2024.08.05 № ТНАГ-2024/Б-ХТА-НД-22

танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Алтанбулаг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Алтанбулаг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого,

УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Алтанбулаг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

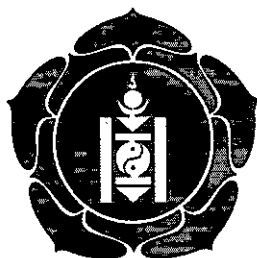
Алтанбулаг сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (*б.* хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Алтанбулаг сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**АЛТАНБУЛАГ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР
2024-2028**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН АЛТАНБУЛАГ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

Алтанбулаг сум
2024 он

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН АЛТАНБУЛАГ СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД АЛТАНБУЛАГ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.21

Алтанбулаг сум

Уриа: АЛТАНБУЛАГЧУУДАА:

Алтанбулаг сумаа хамтдаа хөгжүүлцгээе

Монгол Улсын хөгжлийн Алсын харааг үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Алтанбулаг сумынхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор сум, орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумынхаа нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Алтанбулаг сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд хөгжил дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

Зорилго: Хүний хөгжлийг нэн тэргүүнд тавьж, сайн засаглалаар оновчтой бодлого тодорхойлон, орон нутгийн хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ.

Зорилтууд:

1. Хүний хөгжлөөс нутгийн хөгжил чиглэнэ.
2. Хүртээмжтэй төрийн үйлчилгээг хүргэнэ.
3. Хүрээлэн буй орчин – Хөгжилд тэмүүлсэн Алтанбулагчуудаа дэмжинэ.
4. Хөдөлмөрч иргэн - Элбэг хангалуун амьдралд хөтөлнө.

Нэг. Хүний хөгжлөөс нутгийн хөгжил

1.1. Хүүхэд бидний- Ирээдүй

1.1.1. Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн оролцоотой хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

1.1.2. Хүүхдийн халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.1.3. Хүмүүжил, сурлага, урлаг, спортын чиглэлээр хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх дугуйлан, секц, сонгоны төрлийг нэмэгдүүлж, чанарт анхаарна.

1.1.4. Эцэг эх, сурагчид руу чиглэсэн сургалт нөлөөллийн ажлуудыг эрчимтэй зохион байгуулж, хоорондын ойлголцлыг бий болгох замаар аз жаргалтай эерэг уур амьсгалтай гэр бүлийн тоог нэмэгдүүлж, хүүхдийн эсрэг зөрчлийг бууруулна.

1.1.5. Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.

1.1.6. Хүүхэд, залуучуудад чиглэсэн сэтгэл зүйн боловсрол олгох сургалт, уулзалтуудыг тогтмолжуулна.

1.1.7. Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг соёл, урлагийн чиглэлээр улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.

1.1.8. Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, сум орон нутгийнхаа түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.

1.2. Залуус бидний - Итгэл

1.2.1. Спортын холбоодын үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, багийн болон оюуны спортоор залуучуудыг хичээллэхийг бүх талаар дэмжиж ажиллана.

1.2.2. Малчин залуусыг хөгжүүлэх сургалт, уулзалт зөвлөгөөн, урлаг, спортын арга хэмжээг тогтмолжуулна.

1.2.3. Суманд дутагдалтай мэргэжлээр шилжин ирж ажиллах залуу боловсон хүчний нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх дэмжлэгийг бий болгоно.

1.2.4. Гадаад, дотоодод сурч, ажиллаж амьдарч буй нутгийн харьяат залуучуудтай эргэх холбоотой ажиллаж, орон нутгийн хөгжлийн бодлого төлөвлөлтөд санал хүсэлтийг тусгаж ажиллана.

1.3. Ахмадууд бидний - Бахархал

1.3.1 Ахмадуудаа 2 жил тутамд эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулна.

1.3.2 Ахмадад чиглэсэн олон нийтийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, байнгын цугладаг дасгал хөдөлгөөн хийх чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх, хамтдаа хөгжих нөхцөл бололцоог сайжруулна.

1.3.3 Ахмад настныг хөдөлмөр эрхлэх нөхцөл боломжоор хангана. Залуу үеийнхэнд зөвлөн туслахад чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулна.

1.3.4 “Ахмадын Өргөө” танхимыг жилийн 4 улиралд ашиглах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлнэ.

1.3.5 Ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч сум болно.

Хоёр. Хүртээмжтэй төрийн үйлчилгээ

2.1. Эрүүл хүн - Эрхэм жаргал

2.1.1. Сумандаа тогтвор суурьшилтай ажиллаж байгаа эмч мэргэжилтнүүдийг дэмжин дутагдалтай эмч, эмнэлгийн ажилтныг бодлогоор бэлтгэнэ.

2.1.2. Эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж хөрс, усны бохирдлыг багасгах цогц арга хэмжээ авснаар эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.

2.1.3. “Эрүүл шүд”, “Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

2.1.4. Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

2.1.5. Иргэн бүрийг 2 жил тутамд урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо шинжилгээнд заавал хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.

2.1.6. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.

2.1.7. Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг, ур чадварыг нь дээшлүүлнэ.

2.1.8. Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагуудын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.

2.1.9. Эрүүл мэндийн байгууллагыг тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр үе шаттай ханган, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай хүргэх, ая тухтай орчинд оношлох, эмчлэх боломж бүрдүүлнэ.

2.2. Оюунлаг, авъяаслаг, спортлог - Алтанбулагчууд

2.2.1. Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулж, сургуулийн анги, бүлэг дүүргэлтийг норматив хэмжээнд байлгана.

2.2.2. Бага, дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж, үнэлүүлж хэвшүүлнэ.

2.2.3. Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.

2.2.4. Тусгай хэрэгцээт */хөгжлийн бэрхшээлтэй/* хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж, нөхцөлийг сайжруулна.

2.2.5. Хүүхэд багачуудыг улсын болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.

2.2.6. Нийтийн номын сан, орон нутаг судлах танхимын сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

2.2.7. Соёлын төвийн мэргэжилтнүүдийг туршлага судлуулж, тоглолт, үзвэр үйлчилгээг тогтмолжуулах замаар иргэдэд соёлын үйлчилгээ үзүүлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.

2.2.8. Соёлын төвийн хөгжим аппаратур, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломжийг дээшлүүлнэ.

2.2.9. Сумын хэмжээнд үндэсний бөх, сур, шагайн харвааг Спорт цогцолборыг түшиглэн хөгжүүлнэ.

2.2.10. Тамирчдыг олон улс, тив, дэлхийн уралдаан тэмцээнд оролцоход зохих дэмжлэг үзүүлдэг тогтолцоог бий болгоно.

2.2.11. Спорт цогцолборын барилгын засвар, тохижилт, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүнээр хангах, шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд биеийн тамир, спортоор хичээллэх боломжийг дээшлүүлнэ.

2.3. Сайн засаглал – Сэтгэл ханамж

2.3.1. Төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг шинэ шатанд гаргаж, ил тод илүү шуурхай болгоно.

2.3.2. Төрийн албан хаагчдыг тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл боломжоор хангаж, орон нутгийн нэмэгдлийг үргэлжлүүлэн олгоно.

2.3.3. Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан албан хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.

2.3.4. Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

2.3.5. Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлэх, сонсох ажиллагаа зохион байгуулах зэргээр иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

2.3.6. Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санал санаачилга, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.

2.3.7. Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалтад тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.

2.3.8. "Иргэнээ сонсьё" арга хэмжээг тогтмолжуулж, иргэний санал, хүсэлт, гомдлыг хүлээн авах, шуурхай шийдвэрлэх замаар төр, иргэний хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлнэ.

Гурав. Хүрээлэн буй орчин – Хөгжилд тэмүүлсэн Алтанбулагчууд

3.1. Дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалт - Ая тухтай орчин

3.1.1. "Жишиг сум" хөтөлбөрийг сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд тулгуурлан үе шаттайгаар үргэлжлүүлэн, хэрэгжүүлнэ.

3.1.2. Сумын төвийн айл өрхүүдийг төвийн халаалт, инженерийн шугам сүлжээнд холбох ажлыг үе шаттайгаар үргэлжлүүлнэ.

3.1.3. Эрүүл мэндийн төвийн шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж, иргэдийн эрүүл мэндийг үйлчилгээ авах хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.4. Сумын төвийн доторх 3.6 км хатуу хучилттай автозам тавих ажлыг үргэлжлүүлж, дуусгана.

3.1.5. Сумын төвийн авто замын дагуу явган болон дугуйн зам тавина.

3.1.6. Сумын төвийн гудамж, талбайн замыг үе шаттайгаар засч, гэрэлтүүлэг болон камержуулалтыг нэмэгдүүлж, иргэдийн зорчих нөхцөлийг сайжруулна.

3.1.7. Соёлын төвийн шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж, иргэдийн соёлын үйлчилгээ авах хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.8. Төр, хувийн хэвшил, иргэдийн хамтын оролцоотойгоор "Жишиг гудамж" хөтөлбөрийн цар хүрээг өргөжүүлэн, сумын төвийн өнгө үзэмжийг сайжруулна.

3.1.9. Ойн санг гэрээгээр эзэмшигч аж ахуйн нэгж, нөхөрлөлүүдтэй хамтарч иргэдийн хашаа хороо засварлах ажлын мод, модон материалыг хөнгөлөлттэй үнээр нийлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

3.1.10. Хөл бөмбөгийн талбай, хүүхдийн тоглоомын талбайг засаж тохижуулан, хүүхэд, залуусын чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх орчин нөхцөлийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.11. Ерөнхий боловсролын сургуулийг урлаг, хоолны заалтай болгох, Дамбо цэцэрлэгийн өргөтгөлийн барилгын санхүүжилтийн асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.

3.1.12. Цөх 3 дугаар багт байрлах гүүрнүүд, зорчиход хүндрэлтэй даваа гүвээ, замыг засаж, иргэдийн аюулгүй зорчих нөхцөлийг сайжруулна.

3.1.13. Солдат толгой, Сэлэмт хөшөөг тохижуулж, нийтийн зам талбай, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлнэ.

3.1.14. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, өргөтгөх замаар ард иргэдийг шаардлага хангасан ундны усаар хангана.

3.2. Байгаль орчин, аялал жуулчлал - Ногоон хөгжил

3.2.1. Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, экосистемийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.

3.2.2. Хууль бус ан агнуур, мод бэлтгэлийг таслан зогсоож, байгалийн үнэ цэнэ, өгөөжийг үнэлэн хамгаалж, байгалийн нөөц, баялгийг зохистой ашиглах бодлого барина.

3.2.3. Шахмал түлшний үйлдвэр байгуулах иргэн, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжиж, айл өрхийг түлшээр хангаж, модны хэрэглээг багасгана.

3.2.4. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах ажиллагааг хэвшүүлж, дахин боловсруулах, байгаль орчинд хор нөлөөгүй үйлдвэрийг байгуулах иргэдийн санаачилгыг дэмжинэ.

3.2.5. Цөлжилтөөс хамгаалах бодлого боловсруулж, мод үржүүлэг, ойжуулалтын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж, урамшуулах бодлого барьж ажиллана.

3.2.6. “Алтанбулаг-Хувьсгалын өлгий нутаг” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, орон нутгийн байгалийн болон түүхэн, дурсгалт газруудыг баримтжуулж, хамгаалан, орчныг тохижуулж, ард түмэнд түгээн дэлгэрүүлж, таниулна.

3.2.7. Ардын хувьсгалын өлгий нутаг, байгалийн үзэсгэлэнт газар зэрэг орон нутгийн онцлогт суурилан нутгийн иргэдэд суурилсан аялал жуулчлалыг дэмжиж, орон нутгаа сурталчилна.

3.2.8. Алтанбулаг боомт, чөлөөт бүсийн гадна зам дагуу болон бусад нийтийн эзэмшлийн талбайд иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд стандарт шаардлагад нийцсэн үйлчилгээ эрхэлж, орлого олох боломжийг бүрдүүлэх худалдаа, үйлчилгээ, аялал жуулчлалд зориулагдсан гудамж, талбайг байгуулна.

Дөрөв. Хөдөлмөрч иргэн - Элбэг хангалуун амьдрал

4.1. Хөдөө аж ахуй - Хөгжлийн тулгуур

4.1.1. Жимс, жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.

4.1.2. Дөрвөн улирлын хүлэмж, агуулах, зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээнд жилийн турш тогтвортой нийлүүлж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулна.

4.1.3. Газар тариалангийн усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

4.1.4. Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

4.1.5. Газар ашиглалтыг сайжруулж, атаршсан газрыг эргэлтэд оруулж, малчны хоршоонд, тэжээлийн таримал тариалах зориулалтаар эзэмшүүлнэ.

4.1.6. Байгаль, экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулан малын тоо, төрөл, бүтцийг тогтоох, бэлчээрийн мэрэгч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан, тэжээл, усны хангамжийн хүрэлцээг нэмэгдүүлж, мал аж ахуйн эрсдэлийг бууруулна.

4.1.7. Аймгийн хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малчин иргэдэд түгээн дэлгэрүүлж, малын ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.

4.1.8. Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлнэ.

4.1.9. Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.1.10. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн санал, санаачилгыг дэмжинэ.

4.1.11. Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлнэ.

4.2. Баялаг бүтээгчид - Бидний бахархал

4.2.1. “Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.

4.2.2. Алтанбулаг сумын бренд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийг бүх талаар дэмжин сургалт, туршлага судлах аялал, арга хэмжээнд хамрагдахад дэмжлэг үзүүлнэ.

4.2.3. Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, гарааны бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлэх, өрсөлдөх хэмжээнд чадварыг дээшлүүлэх замаар ажлын байр, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

4.2.4. Баялаг бүтээгчид болох өрхийн болон жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг төрийн болон төсөл хөтөлбөрийн эх үүсвэрээр хөнгөлттэй зээл тусламжид хамруулж, дэмжлэг үзүүлнэ.

4.2.5. Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг эхлүүлнэ.

4.2.6. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн, хүнд үйлдвэр, барилгын салбарын анхан, дунд, эцсийн шатны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

4.2.7. Орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван сум болно.

Алтанбулаг сумын МАН-ын Хорооноос сумын ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ шударга, дайчин, хөдөлмөрч уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Алтанбулаг сумаа “ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЦГЭЭЕ”.

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

「БАРУУНБҮРЭН СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД

2024.08.06 № 171/2024/13-ИТАНА-03
танай _____-ны № _____-т

「Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Баруунбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Баруунбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого,

018020597

УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Баруунбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Баруунбүрэн сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (*ОН* хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Баруунбүрэн сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАРУУНБҮРЭН СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД БАРУУНБҮРЭН СУМЫН МАН-ЫН
ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.20

Бургалтай

Хамтын хүч-Сумын хөгжил

Монгол Ардын Намын 2024 оны УИХ-ын Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-ын 2024 оны сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт үндэслэн иргэд, төрийн байгууллагаас ирүүлсэн саналуудыг нэгтгэн 2024–2028 онд Баруунбүрэн сумын хөгжлийн зорилтуудыг шийдвэрлэн хэрэгжүүлэх мөрийн хөтөлбөрөө өргөн танилцуулж байна.

Нэг. Эрүүл мэнд

- 1.1. Нийгмийн эрүүл мэндийн тогтолцоог ханган бэхжүүлэх зорилтын хүрээнд “Идэвхтэй–Эрүүл амьдрал” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн дасгал хөдөлгөөн хийх, нийтийн бие тамираар хичээллэх, дугуйн спортыг хөгжүүлэх, цэнгээнт бүжгээр тогтмол хичээллэх, эрүүл зөв хооллолт, амьдралын хэв маяг, дадал зуршилд суралцах сургалт явуулах ажлыг тасралтгүй зохион байгуулна.
- 1.2. “Эрүүл шүд”, “Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрүүд болон “Эрт илрүүлэг”, Эрүүл мэндийн үзлэгт сумын хүн амыг тогтмол хамруулна.
- 1.3. Сумын ЭМТ-д ажиллах эмч, сувилагчдыг бүрэн орон тоогоор ажиллуулахад бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.4. Иргэд, хөдөөгийн хүн амд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг шуурхай чирэгдэлгүй болгоход анхаарч, түргэн тусламжийн машины бэлэн байдлыг хангаж ажиллана.
- 1.5. ЭМТ-ийн морг, түргэн тусламжийн машины гражийг шинэчлэн засварлах, өргөтгөлийн барилгын халаалтын системийг засварлах ажлыг шат дараатайгаар хийнэ.
- 1.6. Эмийн сангийн зориулалтаар ашиглаж байсан байшинг бүхлээр нь засварлан шинэчилж, халаалтын системтэй болгон 2-3 айлын орон сууц болгох боломжийг судалж, хэрэгжүүлнэ.
- 1.7. Нөхөн сэргээх, уламжлалт эмчилгээний тусгай тасагтай болох асуудлыг холбогдох газар уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

Хоёр. Боловсрол

- 2.1. Сумын хэмжээний цэцэрлэгийн насны хүүхэд бүрийг СӨБ-д хамруулах, хамрагдах боломжгүй хүүхдүүдийг хувилбарт сургалт буюу гэр цэцэрлэгт хамруулах ажлыг зохион байгуулна.
- 2.2. Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, аюулгүй суралцах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 2.3. Өдөр өнжүүлэх анги бий болгож, ажиллуулах мэргэжлийн багш /хувь хүн/, аж ахуйн нэгжийг дэмжиж ажиллана.

Гурав. Соёл урлаг, Спорт, Аялал жуулчлал

- 3.1. Сумын номын сангийн сан хөмрөгийг нэмэгдүүлж, цахимжуулж дуусгана.

3.2. Орон нутгийн судлах танхимын халаалтын системийг засварлаж, үзмэр, сан хөмрөгөөр баяжуулж үйлчилгээ, сурталчилгааг олны хүртээл болгон чанарыг дээшлүүлнэ.

3.3. Үндэсний өв соёлоо хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх ажлын хүрээнд “Морин хуурч сургууль” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ажиллана.

3.4. Байгалийн сайханд тулгуурлан Монголын түүх, шашин соёлын өв болон “Амар баясгалант” хийдийг түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд анхаарч, энэ бүс нутаг дахь хоршоо, иргэд, аж ахуйн нэгжийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, борлуулалтыг дэмжиж ажиллана.

3.5. Аялал жуулчлалын бүс дэх отоглох цэгүүдэд ариун цэврийн эко ОО-тэй болно.

3.6. Орон нутгийн брэнд бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төрөл (Нүүдэлчний) морь, тэмээ унуулах, үхэр болон морин тэргээр ойрын зайн аялал хийх зэрэг үйлчилгээг хөгжүүлэн, айл өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажиллана.

3.7. Буудал, цайны газар, гэр буудал зэрэг үйлчилгээний газруудыг тодорхой стандарт шалгуурт нийцүүлэн, үйлчилгээг сайжруулахад анхаарч ажиллана.

3.8. Амарбаясгалант хийдэд орон нутаг, байгаль, түүх, соёлын, шашны үйл ажиллагааны талаар танилцуулдаг тусгайлсан хөтөч, тайлбарлагчтай болгох асуудлыг судалж, шийдвэрлэнэ.

3.9. Соёлын төвийг мэргэжлийн боловсон хүчнээр хангах, бүрэн орон тоогоор ажиллуулах, ажилтнуудыг давтан сургаж ур чадварыг нь дээшлүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

3.10. Хөгжим аппаратур, техник тоног төхөөрөмж, урлагийн хувцас хэрэглэлээр бүрэн хангана.

3.11. Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг бий болгоход дэмжиж ажиллана.

3.12. Идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх сонирхлыг дэмжиж, спорт ордны дэргэд сонирхлын клубүүдийг бий болгож, тусгай хуваарийн дагуу тогтмол хичээллэх ажлыг зохион байгуулна.

3.13. Сумын хэмжээнд Шагай, Хавчаахай харваа, Сурын харвааг хөгжүүлэхэд дэмжиж ажиллана.

3.14. Спорт ордоныг мэргэжлийн дасгалжуулагч багшаар ханган, ур чадварыг нь дээшлүүлэх, ажилтнуудын мэргэжлийн ёс зүй, харьцаа хандлага, ажлын хариуцлагыг дээшлүүлэхэд анхаарч ажиллана.

3.15. Спорт ордны барилгын засвар үйлчилгээнд жил бүр тодорхой хөрөнгө тусгах, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүнээр бүрэн хангаж, хүүхэд залуучууд иргэдийн ая тухтай хичээллэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Дөрөв. Хөдөө Аж Ахуй

4.1. Газар тариалангийн аж ахуйн нэгжийн ашиглаж байгаа эргэлтийн талбай хөрсийг хамгаалах, сайжруулах, урсгал шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэхэд хяналт тавьж ажиллана.

4.2. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдсэн хүлэмжийн аж ахуйг бүрэн зориулалтаар нь ажиллуулж, иргэд, айл өрх, байгууллагын хэрэгцээнд бүтээгдэхүүнээ жилийн турш тогтвортой нийлүүлдэг болгоход анхаарч ажиллана.

4.3. Тариалангийн талбайг хашаажуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.

4.4. Бэлчээрийн болон хагас эрчимжсэн аж ахуйг хослуулан хөгжүүлэх, зах зээлд ойр давуу талаа ашиглан эрчимжсэн мах, сүүний үхрийн аж ахуйг хөгжүүлэхэд бодлогоор дэмжиж ажиллана.

- 4.5. Бэлчээрийн төлбөрийн зарцуулалтыг ил тод болгон, үр дүнг тайлагнадаг байх, малчдын саналыг үндэслэн зориулалтын дагуу зарцуулдаг үйл явцыг сайжруулна.
- 4.6. Малчдад өвөлжөөний газраа урт хугацаатай эзэмших, ашиглах, тэжээлийн ургамал тариалахад бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 4.7. Бэлчээрийг усжуулах, худагтай болгох ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 4.8. Малын арьс шир, мах, сүүгээр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх жижиг цех үйлдвэрлэл бий болгоход хоршоо, иргэдийг бодлогоор дэмжих, хөдөлмөр эрхлэлтийн зээл тусламжид хамруулна.
- 4.9. Сумын хэмжээнд бэлчээрийн даацтай уялдуулан малын тоо толгой, төрөл, бүтцийн байдалд дүн шинжилгээ хийж, малаа чанаржуулах, эрчимжүүлэх чиглэлээр ажиллаж буй малчдыг төсөл хөтөлбөр, зээлээр дэмжих бодлого баримтална.

Тав.Байгаль орчин

- 5.1. Сумын нутаг дэвсгэр дэх хашаа хамгаалалгүй булаг шандын эхийг хашаажуулан хамгаална.
- 5.2. Ойн мэргэжлийн байгууллагуудын менежмент төлөвлөгөөнд тусгагдсан гол усны эхээс мод бэлтгэх газруудыг хянан үзэж, гол усанд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхүйц тохиолдолд өөрчлөх, шаардлагатай гэж үзвэл хориглох хүртэл арга хэмжээ авна.
- 5.3. Ойн мэргэжлийн байгууллагуудын мод бэлтгэлийн үйл ажиллагааны хяналтыг сайжруулж, зөрчил гарсан тохиолдолд гэрээг цуцлах, улмаар бодлогоор багасгах арга хэмжээ авна.
- 5.4. Иргэд, малчдын өвөлжөө, хашааг сэлбэх зориулалтын модыг хэрэгцээнд үндэслэн тооцоолж, холбогдох газарт уламжлан, хуваарьт тусгайлан оруулж байх арга хэмжээг авна.
- 5.5. Хууль бус ан агнуур, модны хулгайг таслан зогсоох арга хэмжээ авна.
- 5.6. Сумын хэмжээний нутаг дэвсгэр дэх хог хаягдлыг цэвэрлэх, булж дарах, зам дагуу үүссэн хог хаягдлын цэгийг дарж, нөхөн сэргээх арга хэмжээ авна.

Зургаа.Сумын төвийн шинэчлэл хөгжил

- 6.1. Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийн өргөтгөл хийнэ.
- 6.2. Сумын төвдөө явган хүний замтай болж, хашаа хоорондын өнгө үзэмжийг сайжруулах, үзэмж муутай зарим хашааг буулгах арга хэмжээ авч ажиллана.
- 6.3. Сумын төвд цэвэрлэх байгууламжтай болох, цэвэр бохирын шугамыг шинэчлэн засварлаж, төсөвт байгууллагуудын бохирын байгууламжуудыг нэгдсэн цэвэрлэх байгууламжид холбоно.
- 6.4. Боловсон нойлтой болж нүхэн жорлонгуудыг хална.
- 6.5. Зам дагуу автобусны зогсоолыг шинэчилнэ.
- 6.6. Усан сангийн хамгаалалтын бүсийг засварлан шинэчилнэ.
- 6.7. Ус хангамжийн уст цэгүүдийн барилга байгууламжийг засварлан шинэчлэх, ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж тавьж, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан усаар хангана.

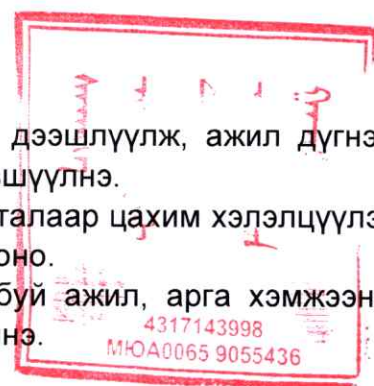
Долоо.Хариуцлагатай шударга засаглал

- 7.1. ИТХ болон төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 7.2. Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалтад иргэн, хөндлөнгийн хяналтыг ил тод, нээлттэй байлгана.

7.3. Төрийн албаны үйл ажиллагаа, ёс зүй хандлагыг дээшлүүлж, ажил дүгнэх гэрээний нэг заалт болгон үнэлж, соёлтой үйлчилгээг хэвшүүлнэ.

7.4. Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар цахим хэлэлцүүлэг хийж, иргэд санал бодлоо илэрхийлдэг боломж бий болгоно.

7.5. Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж буй ажил, арга хэмжээнд дотоод аудит хийж, үр дүнг олон нийтэд нээлттэй мэдээлнэ.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАРУУНБҮРЭН СУМЫН
МАН-ЫН ХОРОО**

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**БАЯНГОЛ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД**

2024.08.06 № ГННТ-2024/13-УИТА-НА-04
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Баянгол сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Баянгол сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020614

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Баянгол сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Баянгол сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (05 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Баянгол сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

Баянгол сумын МАН-ын хорооны Тэргүүлэгчдийн
2024 оны 06-р сарын 18-ны өдрийн
хурлаар хэлэлцэж батлав.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН БАЯНГОЛ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН
ХОРООНООС СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.18

Баруунхараа

Үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн уриа: **ХЯНАЛТТАЙ ТӨРИЙН ШУУРХАЙ
ҮЙЛЧИЛГЭЭ**

БАЯНГОЛ СУМЫН МАН-ЫН ХОРОО НЬ:

1. Хяналттай, ялгаварладаггүй, ил тод, нээлттэй үйл ажиллагаатай төр захиргааны байгууллагыг төлөвшүүлэх,
2. Нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд иргэд, сонгогчдоо эрт илрүүлэгт бүрэн хамруулж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний чанар хүртээмжийг сайжруулах,
3. Суралцах, хөгжих хүрэлцээтэй орчинг бүрдүүлж, хүнээ хөгжүүлэн, хүний хөгжлийн индексийг улс, аймгийн дундаж түвшнээс дээшлүүлэх,
4. Бизнесийн үйл ажиллагааг хуулийн хүрээнд бүх талаар дэмжиж, эрх тэгш хөгжих нөхцөл боломжоор хангаж, иргэдийнхээ амьдралын чанарыг дээшлүүлж, сум орныхоо хөгжлийн хүрсэн түвшинг ахиулахаар 3 бүлэг 10 зорилт 58 заалт бүхий үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг боловсруулан иргэд, сонгогчдодоо илгээж байна.

НЭГ. УЛС ТӨРИЙН ХҮРЭЭНИЙ АСУУДАЛ

1.1. ТӨР ЗАХИРГААНЫ АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТАЛААР

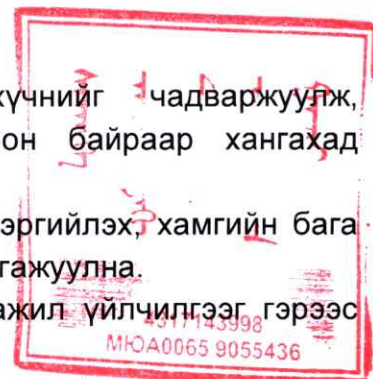
- 1.1.1 Хүлээж биш хүрч үйлчлэх зарчмаар сумын төр захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааг иргэдээ ялгаварладаггүй, хуурдаггүй, ил тод, нээлттэй, хяналттай болгоно.
- 1.1.2 Сумын төр захиргааны байгууллагыг орчин үеийн дэвшилтэт техник, технологиор хангаж, ажиллах нөхцөлийг сайжруулна.
- 1.1.3 Үйл ажиллагааныхаа хөтөлбөр, түүний хэрэгжилтийн талаар багын ИНХ-д улирал бүр танилцуулан иргэд, сонгогчдынхоо саналыг авч тэдэнтэйгээ хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.4 Багийн Засаг дарга, хүн, малын эмч, байгаль хамгаалагч, цагдаагийн бүрэлдэхүүнтэй багийг хөдөөгийн малчид уруу сард нэгээс доошгүй удаа ажиллуулж, төр захиргааны үйлчилгээг шуурхай хүргэнэ.
- 1.1.5 Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, хууль сурталчлах системтэй ажлыг тогтмолжуулж, төвийн хэсгийг камержуулна.

1.1.6 Төр захиргааны байгууллагын боловсон хүчнийг чадваржуулж, намчирхахгүй, тогтвор суурьшилтай ажиллуулж, орон байраар хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

1.1.7 Ган, зуд, гал түймэр, гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх, хамгийн бага эрсдэлтэй даван туулах нөхцөлийг хангаж, сургаж дадлагажуулна.

1.1.8 Төр захиргааны байгууллагын зарим боломжит ажил үйлчилгээг гэрээс цахимаар хийх боломжийг судалж, хэрэгжүүлж эхэлнэ.

1.1.9 "Хууль зүйн салбарын хөдөлмөр хамгаалал, эрүүл ахуйн дэд хөтөлбөр" -ийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд суманд ажиллаж байгаа албан хаагчдын ажиллах нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор сумын цагдаагийн хэсгийн барилгыг стандартын дагуу шинээр барина.

ХОЁР. НИЙГМИЙН ХҮРЭЭНИЙ АСУУДАЛ

2.1. БОЛОВСРОЛЫН АСУУДЛААР

2.1.1 Сургуулийн материаллаг баазыг бэхжүүлж, суралцах орчин, хүртээмжийг сайжруулах арга хэмжээний хүрээнд бага сургууль шинээр барьж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, эд аж ахуйгаар хангана.

2.1.2 Суралцагчдын аюулгүй ажиллагааг хангах арга хэмжээний хүрээнд сургуулийн орчинг бүрэн камержуулна.

2.1.3 Дотуур байр, сургуулийн гал зуухны тоног төхөөрөмжийн хүрэлцээ хангамжийг сайжруулна.

2.1.4 Дутагдалтай мэргэжлийн багш нарыг бүрэн хангаж, тэдний ажиллах орчинг бүрдүүлэх зорилгоор хэсэгчилсэн болон ганцаарчилсан гэрээ хэлцэл хийж тогтвор суурьшилтай ажиллуулна.

2.1.5 Сургуулийн өмнөх боловсролын барилгыг бариулж, шаардлагатай техник хэрэгслээр хангана.

2.1.6 Англи хэлний сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд онцгойлон анхаарч англи хэлний 2-оос доошгүй багшийг гадаад, дотоодын сургалтад хамруулна.

2.1.7 Сургуулийн нүхэн жорлонг өөрчилж, био болон орчин үеийн ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.

2.1.8 Элсэлтийн шалгалтад 750-иас дээш оноо авсан буюу 48 улирал дараалан онц сурсан суралцагч, холбогдох багш нарт урамшуулал олгох, алдаршуулах тогтолцоог бий болгоно.

2.2. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАРЫН ТАЛААР

2.2.1 Эрүүл мэндийн салбараас иргэдэд үзүүлэх анхан шатны тусламж үйлчилгээнд шаардагдах техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр бүрэн хангаж, нийгмийн эрүүл мэндийг хөгжүүлэх цогц арга хэмжээ авна.

2.2.2 Эрүүл мэндийн төвийн амбулаториос бусад хэсгийн барилгыг шинээр барьж, шаардагдах техник хэрэгслээр хангана.

2.2.3 Эмийн сангуудын өрсөлдөх боломжийг жигд хангаж, эмийн чанар хүртээмжийг сайжруулна.

2.2.4 Эмнэлгийн ажилчдыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэн эмч, сувилагч, асрахуйн ажилтнуудыг гадаад, дотоодын төсөл, хөтөлбөр, МАН-ын мөрийн хөтөлбөрийн хүрээнд сургаж, дадлагажуулна.

2.2.5 Эрт илрүүлэгт иргэд сонгогчдоо бүрэн хамруулж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг тууштай, системтэй явуулж, хүн амын эрүүл мэндийн индексийг дээшлүүлнэ.

2.2.6 Халдварт өвчний голомтыг арилгах цогц арга хэмжээг авна.

4317143998

МОНА0065 9055436

2.3. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ, НИЙГЭМ ХАЛАМЖИЙН ТАЛААР

2.3.1 Хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээний хүрээнд “Баян хөгжил сан”-гаас зайлшгүй шаардлагатай хэрэгжих боломжтой төсөл хөтөлбөрийг санхүүжүүлж, ажлын байрыг нэмэгдүүлж, ажилгүйдлийн түвшинг бууруулна.

2.3.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд төрөл бүрийн халамж, тусламжийг нэн тэргүүнд олгож хэвшинэ.

2.3.3 Хувиараа алт олборлогчдыг хууль, дүрэм журмын хүрээнд ялгаварладаггүй, авлига, ашиг сонирхлын зөрчилгүй, ил тод, шударгаар, дарамтгүйгээр дэмжин тусалж, эрсдэлгүй, аюулгүй ажиллагааг хангахад онцгойлон анхаарна.

2.4. УРЛАГ, СПОРТЫН ТАЛААР

2.4.1 Шинэ соёлын төв, спорт цогцолборыг шаардлагатай тоног төхөөрөмж, хэрэгслээр хангана.

2.4.2 Урлаг, спортоор улсын аварга, тив, дэлхийн медаль хүртсэн тамирчид, залуучуудад бүх талын дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх, нутгийн бизнес эрхлэгч нартай хамтран ажиллах харилцаа холбоог тогтоож өгнө.

2.4.3 Үндэсний уламжлалт спорт, соёлын арга хэмжээг төрөл бүрээр дэмжиж, шаардлагатай хувцас хэрэгслээр хангана.

2.4.4 Хүүхэд залуучуудын чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүүлэх үүднээс сагс, гар бөмбөг, шагайн харваа гэх мэт спортын уралдаант тэмцээнийг янз бүрийн хэлбэрээр явуулж, мэргэжлийн багшаар хангах бодлого хэрэгжүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллуулна.

2.5. АХМАД, ЗАЛУУЧУУД, ХҮҮХЭД БАГАЧУУДЫН ТАЛААР

2.5.1 Сумын ахмадын өргөөнд шаардагдах тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслээр хангаж, ахмадууд хөгжих, чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх нээлттэй төв болгоно.

2.5.2 Залуучуудын байранд залуучууд хөгжих техник, тоног төхөөрөмжөөр хангаж, төрөл бүрийн сургалт, клуб, дугуйланг ажиллуулан залуучуудын хөгжлийн нээлттэй төв болгоно.

2.5.3 Баг бүрд хүүхдийн чөлөөт цагийг өнгөрөөх стандартын шаардлага хангасан тоглоомын талбайг байгуулж, мод зүлэг тарьж тохижуулна.

2.5.4 Ахмад настны хуулийн хүрээнд харьяалалгүй ахмадуудыг аж ахуйн нэгжид хуваарилах ажилд хяналт тавьж, дахин хуваарилна.

ГУРАВ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮРЭЭНИЙ АСУУДАЛ

3.1. АЖЛЫН БАЙР НЭМЭГДҮҮЛЭХ ТАЛААР

3.1.1 Уул уурхайн салбарын нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийж хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд сумандаа оёдол, ахуй үйлчилгээний иж бүрэн төвийн барилгыг шинээр барих ажлыг тусгаж, үйлчилгээ явуулах нөхцөл боломжоор хангана.

3.1.2 Ноос, ноолуур, арьс ширэнд анхан шатны боловсруулалт хийх болон мал нядалгааны нэгдсэн цехийг байгуулна.

3.1.3 Суманд шинээр баригдсан ЖДҮ-ийн хөгжлийн төвийг түшиглэн хүнсний ногоо даршлах, талх, нарийн боовны цехийг тогтвортой ажиллуулна.

3.1.4 Сумын нутаг дэвсгэр дээр байгалийн баялаг, ашигт малтмалын зөвшөөрөгдсөн нөөцийг иргэн бүрд тэгш хүртээмжтэй, ялгаварлал, чирэгдэлгүй, авлига, ашиг сонирхлоос ангид хууль, журам, шийдвэрийн дагуу ашиглах эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, "БАЯЛАГТАА ЭЗЭН-БАЯНГОЛЧУУД" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

3.2. СУМЫН ҮНДСЭН ҮЙЛДВЭРЛЭЛ БОЛСОН ГАЗАР ТАРИАЛАН, МАЛ АЖ АХУЙН ТАЛААР

3.2.1 Хагас эрчимжсэн болон фермерийн аж ахуйг дэмжин хамтран ажиллаж, малын тоо толгойг бэлчээрийн даацад тохирсон зохимжтой хэмжээнд барих зорилт тавина.

3.2.2 Мах, сүүний фермер, гахай, өндөгний аж ахуйг хувийн хэвшлийн оролцоотой байгуулахыг зүйл бүр дээр дэмжиж ажиллана.

3.2.3 Таримал ургамлыг хашаажуулах, малыг хариулгатай болгож, 5 сарын 15-аас 10 сарын 15 хүртэл тариан талбай руу малчдыг буулгахгүй байна.

3.2.4 Атрын 4 дүгээр аян, Шинэ хоршоо хөдөлгөөний хүрээнд төр засгаас хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнд манлайлан оролцож салбарын эдийн засгийн үр өгөөжийг дээшлүүлнэ.

3.2.5 Тэрбум мод, хүнсний хувьсгалын тавигдсан бодлого зорилтыг хэрэгжүүлж, нийтийн эзэмшлийн газар талбайд мод бут тариулах, хүнсний ногоо тариалалтыг 2 дахин буюу энэ хэмжээгээр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.

3.2.6 Бэлчээрийн даац, малын тоо толгойг үндэслэн хадлан бэлчээрийн талбайн хуваарилалтад хяналт тавьж, дахин хуваарилах арга хэмжээг авч бизнесийн хадланг хязгаарлана.

3.2.7 Сумын газрын алба, аж ахуйн нэгжүүдийн санал тооцооллыг үндэслэн тариалангийн талбайг тэлэх зөв бүтцэд оруулах замаар эргэлтийн талбайг боломжтой хэмжээгээр нэмэгдүүлнэ.

3.2.8 Таримал ургамлын нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, хөрс хамгаалах хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

3.2.9 Мал эмнэлгийн болон үржлийн ажил үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.

3.2.10 Хадлан бэлчээрийн ургамлын нэр, төрөл цөөрч чанар муудаж буй өнөө үед тэжээлийн ургамал тариаланчдыг дэмжиж, малчидтай гэрээ хэлцэл хийлгүүлэн МАА-н зудын эрсдэлийн зөв менежментийг хэрэгжүүлнэ.

3.2.11 Сумандаа залуу механикжуулагчдыг шинээр бэлтгэх курс нээх, өрхийн (хашааны) хүнсний ногоо үйлдвэрлэлийг бага, жижиг, дунд оврын төрөл бүрийн

техникээр хангах ажлыг холбогдох хувь хүн, албан байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

3.3. ДЭД БҮТЦИЙН ТАЛААР

3.3.1 Одоо байгаа цахилгаан, дулаан, цэвэр бохир усан хангамжийн ашиглалтыг сайжруулж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.

3.3.2 Баян, Гонир, Хараа багуудын өрхүүдэд дулааны улиралд цэвэр усыг хашаанд нь хүргэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

3.3.3 Хараа багийн засмал замын зүүн, баруун талын худалдаа үйлчилгээний гудамж, Баян багийн нүүрэн эгнээ, Гонир багийн наадмын талбайн хойд хэсгийн айл өрхүүдийг цэвэр, бохир усан хангамж, халаалтын нэгдсэн системд холбоно.

3.3.4 “Орон сууц хөтөлбөр”-ийн хүрээнд сумын иргэдийн ая тухтай амьдрах нөхцөл боломжийг сайжруулан 50 айлын орон сууцыг шинээр барих ажлыг төр, хувийн хэвшилтэй хамтран хэрэгжүүлнэ.

3.4. БАЙГАЛЬ ОРЧИНГ ХАМГААЛАХ ТАЛААР

3.4.1 Эзэнгүй, орхигдсон, эвдэрсэн газрын эзэн холбогдогчийг тогтоож, нөхөн сэргээлт хийлгэх, зайлшгүй тохиолдолд байгаль хамгаалах сангийн хөрөнгөөр нөхөн сэргээлт хийлгэнэ.

3.4.2 Хараа, Загдал, Баян голын хориотой бүсийн дэглэмийг тогтоож, зөвхөн жимсний болон мод, бут тариулах замаар хамгаалалтыг сайжруулна.

3.4.3 Ан амьтан, бэлчээрийн болон эмийн ургамлын тооллого, нөөцийн судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлж, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

3.4.4 Хөв цөөрөм байгуулах, нутаг амьгүй голын голидорлыг өөрчлөхгүйгээр газар тариалан, МАА-н усан хангамжийг нэмэгдүүлэх ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

3.4.5 Хог, хаягдлыг ангилах байгальд ээлтэй арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**ЕРӨӨ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.05 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-05
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Ерөө сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Ерөө сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020501

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

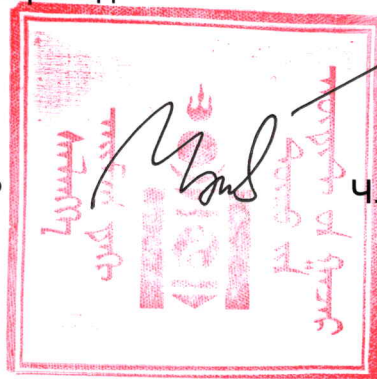
Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Ерөө сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Ерөө сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (... хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Ерөө сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

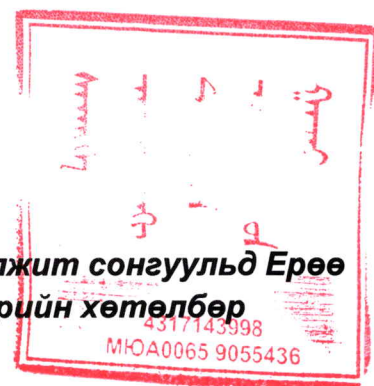
Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЕРӨӨ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ЕРӨӨ СУМЫН МАН-ЫН ХОРООНООС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

ЕРӨӨ СУМ

2024 ОН

Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд Ерөө сумын МАН-ын хорооноос дэвшүүлж буй мөрийн хөтөлбөр

2024.06.24

100 жилийн түүхтэй Ерөө сум маань бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал, хот хөдөөгийн шинэ сэргэлтийн бодлогыг алсын хараатайгаар хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд “Сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө”-гөө боловсруулж дэд бүтэц, нийгэм соёлын томоохон бүтээн байгуулалтуудыг хийсээр байна. Бид дээрх бий болгосон бааз дээрээ суурилан Ерөө нутгийнхаа хөгжлийг илүү хурдацтай шинэ шатанд гаргах зорилгоор иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудаас ирүүлсэн саналд тулгуурлан 2024-2028 онд Монгол Ардын Намаас хэрэгжүүлэх Мөрийн хөтөлбөр болгон дэвшүүлэн тавьж байна. Энэхүү хөтөлбөр маань хэрэгжсэнээр иргэд илүү ая тухтай, аюулгүй орчинд жаргалтай амьдарч хөгжих боломж бүрдэж сум маань аймаг, бүс нутагтаа төдийгүй улсдаа тэргүүлэх сум болно гэдэгт бүрнээ итгэлтэйгээр дэвшүүлсэн зорилтууд бүхий мөрийн хөтөлбөрөө танилцуулж байгааг хүлээн авна уу.

УРИАЛГА : САЙХАН ОРЧИН, ЖАРГАЛТАЙ АМЬДРАЛ

Нэг. НИЙГМИЙН БОДЛОГО

Нэг. БОЛОВСРОЛЫН ХҮРЭЭНД

- 1.1.1 Хүн амын хэтийн төлөв, шилжилт хөдөлгөөн, хүүхдийн ердийн өсөлтийг харгалзан бодит хэрэгцээнд тулгуурлан 150 хүүхдийн дотуур байрыг шинээр барьж ашиглалтад оруулах асуудлыг зохих шатанд уламжилж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.1.2 Хүүхдийн авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх зорилгоор тодорхой мэргэжлийн мэргэшсэн багшийг урьж сургалт зохион байгуулна.
- 1.1.3 Эдүтэн, Персон хөтөлбөр хэрэгжиж буй цахим сургалтын танхимын шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийг шинэчилж, цахим ангийг зориулалтын ширээ сандлаар хангах асуудлыг бодлогоор дэмжиж холбогдох байгууллагатай хамтарч ажиллана.
- 1.1.4 Мэдээлэл технологийн ангийн техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.5 Сургалтын орчин нөхцөлийг сайжруулах, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дотуур байр, сургуулийн гадаад, дотоод орчинд хяналтын камер суурилуулах ажлыг хамтран зохион байгуулна.
- 1.1.6 Сургуулийн дэргэдэх архивын өрөөг зориулалтын архивын шүүгээтэй болгох асуудлыг дэмжиж ажиллана.

- 1.1.7 Бугант тосгонд 640 хүүхдийн суудалтай шинэ сургуулийг барьж ашиглалтад оруулах асуудлыг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.8 Сум, багийн төвөөс алслагдсан хэсгийн хүүхэд багачуудыг сурч боловсрох нөхцөлөөр ханган хүүхэд тээвэрлэх машинтай болох асуудлыг хувийн хэвшил болон төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэнэ.
- 1.1.9 Анги танхимуудад стандартын шаардлага хангасан ухаалаг дэлгэц, телевизтэй болох асуудлыг дэмжиж ажиллана.
- 1.1.10 Байгалийн ухааны хичээлийн туршилт хийх лабораторийн тоног төхөөрөмж, сургалтын хэрэглэгдэхүүнтэй болох асуудлыг бодлогоор дэмжинэ.
- 1.1.11 Багш, сурагчдыг гадаадад солилцоогоор ажиллуулж мэдлэг, чадварыг дээшлүүлж, туршлага судлуулна.
- 1.1.12 Орон нутагт дутагдалтай байгаа мэргэжлээр суралцаж байгаа оюутнуудыг бодлогоор үргэлжлүүлэн дэмжиж төр, төсвийн байгууллагуудыг мэргэшсэн сайн боловсон хүчнээр ханган, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.13 Бугант тосгонд 75 хүүхдийн ортой цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөлийг барих ажлыг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.1.14 Стандартын шаардлага хангасан гадаа тоглоомын талбай барьж байгуулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.15 Боловсролын чиглэлээр 2020-2024 онуудад хийж хэрэгжүүлсэн зохих ажил, арга хэмжээнүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж ажиллана.
- 1.1.16 Боловсролын салбарт чанарын менежментийн тогтолцооны зөвлөх үйлчилгээ авч, олон улсын стандарт хэрэгжүүлэгч байгууллага болгоно.
- 1.1.17 Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж хүүхдийг өөрийн авьяас чадварт нь тулгуурлан хөгжүүлж амьдралын зөв дадалд сургана.
- 1.1.18 Бага, дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж эцэг эхчүүдэд танилцуулж үнэлүүлдэг болно.

1.2. Эрүүл мэндийн хүрээнд

- 1.2.1 А зэрэглэлтэй сумын Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилгын асуудал шийдвэрлэгдсэнтэй холбогдуулан тойргийн сумдын хүн амд 4 төрлийн /дотор, хүүхэд, төрөх, мэс засал/ тусламж үйлчилгээг үзүүлж, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.2.2 Хүүхэд, нялхсыг товллолын дагуу дархлаажуулалтад бүрэн хамруулж, вируст гепатитын өвчлөл, сүрьеэгийн тохиолдлыг бууруулсан байна.
- 1.2.3 Иргэдийг урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг, нарийн мэргэжлийн эмчийн үзлэг, оношилгоонд хамруулж ажиллана.
- 1.2.4 Эрсдэлт зан үйлийг бууруулах, эрүүл зан үйлийг төлөвшүүлэх чиглэлээр мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг хийж, уг арга хэмжээнд байгууллага, олон нийт, сайн дурын идэвхтэнг татан оролцуулж ажиллана.

- 1.2.5 Боловсролын салбарын багш нарт зориулсан эрүүл мэндийн хичээл, цахим контент, бусад хэлбэрээр эрүүл мэндийн боловсрол олгох үйл ажиллагааг сайжруулна.
- 1.2.6 Нийгмийн эрүүл мэндийг дэмжихэд салбар дундын болон олон улсын байгууллага, төсөл хөтөлбөртэй хамтарч ажиллана.
- 1.2.7 Сумын хэмжээнд хүнсний эрүүл ахуйчийн орон тоог нэмэгдүүлж орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй худалдаа үйлчилгээний газруудын хүнсний аюулгүй байдалд анхаарч ажиллана.
- 1.2.8 Нарийн мэргэжлийн тусламж үйлчилгээ /дотор, эмэгтэйчүүд, хүүхэд, мэс засал, шүд/ үзүүлэхтэй холбоотойгоор боловсон хүчний асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 1.2.9 Нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудад орон нутгийн төсвөөс олгох урамшууллын бодлогыг хэрэгжүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.2.10 Эрүүл мэндийн төвийн ажилчдын нийгмийн хамгааллыг сайжруулж урамшуулан дэмжиж ажиллана. /төсөл хөтөлбөр, хөнгөлөлттэй зээл тусламжид хамруулах гэх мэт/
- 1.2.11 “Цахим эрүүл мэнд” шилжилттэй холбоотойгоор Эрүүл мэндийн төвийн эмч, мэргэжилтнүүдийг шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангаж, цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэн ажиллана.
- 1.2.12 Өндөр хүчин чадалтай биохимийн аппараттай болох, нян өсгөвөрлөх /бактериологи/ шинжилгээг хийх боломжийг бүрдүүлж эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.2.13 Тусламж үйлчилгээнд зориулж бүрэн тоноглогдсон автомашины асуудлыг холбогдох байгууллагатай хамтран шийдвэрлэнэ.
- 1.2.14 Ахмадын болон хүүхдийн сувиллын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх зорилгоор шинээр барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулах асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилна.
- 1.2.15 Ерөө сум, Бугант тосгоны Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөлийг үе шаттайгаар шийдвэрлэж, ашиглалтад оруулна.

1.3.Спорт, соёл урлагийн хүрээнд

- 1.3.1 Сумандаа 400 хүний суудалтай шинэ Соёлын төв барих ажлыг орон нутгийн хэмжээнд хяналт тавьж байнгын ашиглалтад хүлээж авна.
- 1.3.2 Сумын номын сангийн уншлагын танхимыг интернэтэд холбож компьютер, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.
- 1.3.3 Сумын орон нутаг судлах музейн үзмэрийг баяжуулж, орон нутгийнхаа онцлог, түүх соёлыг сурталчилна.
- 1.3.4 Сум, тосгоны хэмжээнд өсвөр үе, залуучууд, иргэд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх, бие бялдраа хөгжүүлэн эрүүлжих фитнес төвийг сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмжөөр шат дараатай хангана.
- 1.3.5 Сумандаа өвлийн спортыг хөгжүүлэх зорилгоор “Хоккей”-н талбайг шинээр барьж байгуулах ажлыг төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулна.

- 1.3.6 Хүн амын удмын сан, генийг авч үлдэх, цус ойртохоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор нөлөөллийн ажил өрнүүлж, угийн бичиг хөтлөлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3.7 Дугуйн болон явган аяллыг дэмжиж сумын төвийн авто замын дагуу дугуйн болон явган хүний замыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.

1.4. Хүн ам, нийгмийн бүлэг рүү чиглэсэн бодлогын хүрээнд

- 1.4.1 Хүүхэд гэр бүлд чиглэсэн сургалт, сурталчилгаа, нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж, эцэг эхийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 1.4.2 Гэр бүл, хүүхдийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, таслан зогсоох, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор холбогдох арга хэмжээг зохион байгуулж Хамтарсан багийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх зардлыг жил бүрийн төсөвт тусгаж ажиллана.
- 1.4.3 Хүүхдийг аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж олон талт арга хэмжээг зохион байгуулан, эрсдэлийг тодорхой түвшинд бууруулж ажиллана.
- 1.4.4 Ахмад настан, эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрх, оролцоог хангах зорилгоор жил бүрийн төсөвт тодорхой зардлыг тусгаж ажиллана.
- 1.4.5 Хүүхэд, Залуучуудын байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжиж хамтарч ажиллана.

Хоёр. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО:

- 2.1.1 Бугант тосгоныг сумын төвтэй хатуу хучилттай замаар холбох ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.2 Малаа эрчимжүүлэх зорилгоор төвлөрсөн айл өрхүүдийг цахилгаан, эрчим хүчээр хангах ажлыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран гүйцэтгэнэ.
- 2.1.3 Ойн мэргэжлийн байгууллагуудыг түшиглэн мод боловсруулах, эцсийн бүтээгдэхүүн гаргах үйлдвэр барих, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх ажлыг үргэлжлүүлэн дэмжиж ажиллана.
- 2.1.4 Шинэ суурьшлын бүсийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах ажлыг улс, орон нутгийн төсөвт суулган ашиглалтад оруулах ажлыг үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.5 Сум, тосгоны төвийн нийтийн эзэмшлийн гудамж талбай дахь замуудыг хатуу хучилттай болон хайрган замыг үе шаттайгаар барьж, хүчитгэл, нөхөлт хийж, стандартын шаардлага хангасан замын тэмдэг тэмдэглэгээг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.6 Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг засварлан, тодорхой хэсгүүдэд нэмж гэрэлтүүлэг тавих асуудлыг дэс дараатай хийж гүйцэтгэнэ.
- 2.1.7 Инженерийн байгууламж, шугам сүлжээнд аж ахуйн нэгж, байгууллагууд болон айл өрхүүдийг холбох ажлын санхүүжилтийг холбогдох шатанд уламжлан, шийдвэрлүүлэн барилгын ажлыг эхлүүлж ажиллана.
- 2.1.8 Сумын төвийн урд жижиг гүүрнээс Гэрэлт хайлааст /тасаг/ хүртэлх 3 км хайрган хучилттай замыг орон нутгийн нөөц боломжид тулгуурлан хийж гүйцэтгэнэ.
- 2.1.9 Сумын хэмжээнд стандартын шаардлага хангасан хүүхдийн тоглоомын талбайг шинээр барьж байгуулах ажлыг нэмэгдүүлнэ.

- 2.1.10 Ерөө сумын төв болон Бугант 3-р багийн тодорхой хэсгүүдэд үерийн далан, ус зайлуулах сувгийг байгуулах ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.11 Аж үйлдвэр байгуулах чиглэлээр санал санаачилга гаргасан аж ахуйн нэгж байгууллагатай хамтран ажиллана.

Гурав. ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН БОДЛОГО:

3.1 Хөдөө аж ахуй

- 3.1.1 Мал үржлийн төвийн үйл ажиллагааг тогтвортой болгож нэг малаас гарах ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.2 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангаж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 3.1.3 “Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийн хүрээнд хоршоодын үйл ажиллагааг дэмжиж, төсөл хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэн мал аж ахуйн чиглэлийн үйлдвэрлэл үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.4 Хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллагсдын үйлдвэрлэлээ өргөтгөх, хорших, ажлын байраа хадгалах, зээл төсөл хөтөлбөрт хамрагдах санаачилгыг дэмжиж ажиллана.
- 3.1.5 Алслагдсан бэлчээрийг ашиглах, нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор худаг ус гаргаж, зам давааг засаж сайжруулна.
- 3.1.6 Малын ашиг шимийг сайжруулах зорилгоор малд үзлэг ангилалт, хувьсан ангилалт хийж үүлдэр угсаа, чанарыг сайжруулна.
- 3.1.7 Ерөө үүлдрийн нарийн нарийвтар ноост хонийг өсгөн үржүүлэх, тоо толгойг нэмэгдүүлэх зорилгоор үр шилжүүлэн суулгах ажлыг үргэлжлүүлэн дэмжинэ.
- 3.1.8 Мах, сүүний жишиг үхрийн аж ахуйн фермертэй болох асуудлыг төрийн байгууллага болон төсөл хөтөлбөртэй хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 3.1.9 Малын эрүүл мэндийг хамгаалах Эрүүл хүнс-Эрүүл монгол хүн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.1.10 Тариалангийн талбайг бүрэн хашаажуулж, бүртгэлжүүлэх, газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.11 Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх, газар эзэмшигчийн үүрэг хариуцлагыг сайжруулна.
- 3.1.12 Үржил шим бүхий хөрсөнд тариалсан монгол таримлын өрсөлдөх чадвар, үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бүсийн үр үржүүлэх, ариутгах газартай болох ухаалаг технологид суурилсан газар тариаланг хөгжүүлнэ.
- 3.1.13 Хөдөө аж ахуйн салбарын хүний нөөцийн тогтвортой ажиллах мэдлэгээ дээшлүүлэх нөхцөлийг сайжруулж, хөдөлмөрийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлэн залгамж халааг бэлтгэнэ.
- 3.1.14 Шинэ ургацын ногооны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.
- 3.1.15 Үрийн сан, хөрс хамгаалалт, хөрс боловсруулалт, тариалалт, усалгаа, хураалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, борлуулалт, жижиглэн худалдааг хамарсан төмс, хүнсний ногооны мөшгөлтийн мэдээллийн тогтолцоог бий болгон хүнсний аюулгүй байдлыг бүрэн хянаана.

- 3.1.16 Бугант тосгонд стандартын шаардлага хангасан өвлийн хүлэмж болон зоорь барих асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.

3.2. ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ХУДАЛДАА ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 3.2.1 Худалдааны төвийг суманд байгуулж, борлуулалтын сүлжээг бий болгоно.
- 3.2.2 Сумын өрхийн үйлдвэрлэлийг сумын тэргүүлэх чиглэлийн дагуу нэмэгдүүлэн зээл, төсөл, хөтөлбөрт хамруулна.
- 3.2.3 Орон нутгийн иргэдийн бие даасан бүтээлч үйлдвэрлэлийг дэмжиж “Нэг суурин-Нэг бүтээгдэхүүн” хөтөлбөрийг сумын хэмжээнд хэрэгжүүлнэ.
- 3.2.4 Хүнсний үйлдвэрлэлийн түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг бэлтгэн нийлүүлэх, үйлдвэрлэх загвар төслүүдийг орон нутгийн онцлогт тулгуурлан хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 3.2.5 Бичил, жижиг, дунд бизнест чиглэсэн санхүүгийн урамшуулал, дэмжлэгийг нэмэгдүүлж, эрх зүйн таатай орчныг бүрдүүлнэ.
- 3.2.6 Зээлийн батлан даалтын санг сурталчлах, үйл ажиллагааг нь өргөжүүлж сайжруулна.
- 3.2.7 Органик, баяжуулсан, зохицуулах үйлчлэлтэй, инновац нэвтрүүлсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжиж, ногоо даршлах бага оврын цех байгуулж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжиж ажиллана.
- 3.2.8 Стандартын шаардлагад нийцсэн мал нядалгааны төв, мах, сүү, арьс шир боловсруулах үйлдвэрийг хувийн хэвшил, төрийн дэмжлэгтэйгээр байгуулна.
- 3.2.9 Бичил, жижиг, дунд бизнесийг хөгжүүлэх “Баялаг бүтээгчдийн үзэсгэлэн худалдаа”-г бүсийн хэмжээнд зохион байгуулна.
- 3.2.10 Жижиг дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуйн эрхлэгчдийн бүтээмжийг нэмэгдүүлж, зах зээлд өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж чанар, стандартын шаардлага хангасан, үйлдвэрлэл, үйлчилгээг хөгжүүлнэ.
- 3.2.11 Хоршоо хөгжүүлэх сангийн эргэн төлөлтийг сайжруулж, чанаргүй зээлийн хэмжээг бууруулж, түүхий эд нөөцөд тулгуурласан боловсруулах үйлдвэрлэлийг бий болгоно.
- 3.2.12 Жижиг, дунд үйлдвэрийн салбарт олгож байгаа төрийн болон олон улсын байгууллагын зээл, тусламжийн санхүүжилтийг үр ашигтай болгож, оролцогч талуудын уялдааг сайжруулна.

Дөрөв. ЗАСАГЛАЛ, НУТГИЙН УДИРДЛАГЫН БОДЛОГО

- 4.1.1 Төрийн цахим үйлчилгээний хэрэглээ, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэн, төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хандсан өргөдөл, гомдлыг шуурхай шийдвэрлэж Киоск машины үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.
- 4.1.2 Сумандаа нотариатын үйлчилгээг тогтмолжуулна.
- 4.1.3 Газрын харилцааны үйлчилгээг иргэдэд ойртуулах зорилгоор үйлчилгээний Киоск машиныг хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.
- 4.1.4 Байгууллагын архивын баримтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэн шаардлагатай программ хангамжийг нэвтрүүлэн мэдээлэл хадгалах, дамжуулах тоног төхөөрөмжөөр хангах асуудлыг дэмжиж ажиллана.

- 4.1.5 ЗДТГ-ын байрыг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар барьж ашиглалтад оруулах асуудлыг холбогдох шатанд уламжилна.
- 4.1.6 “Таныг сонсьё” арга хэмжээг улирал тутамд зохион байгуулж төрийн үйлчилгээг сумын төвөөс алслагдсан хэсэгт шуурхай хүргэж ажиллана.
- 4.1.7 Төрийн албан хаагчдыг мэргэшүүлэх багц сургалтад хамруулж, ур чадварыг нь дээшлүүлнэ.
- 4.1.8 Бүсийн төрийн албан хаагчдын туршлага солилцох уулзалтыг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.1.9 Хэрэглэгчийн санал асуулгыг улирал тутамд зохион байгуулж үр дүнг үнэлэн, төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 4.1.10 Чанарын менежментийн тогтолцооны стандартын хэрэгжилтийг хангаж, баталгаажуулах ажлыг зохион байгуулан олон улсын стандарт хэрэгжүүлэгч байгууллага болно.

Тав. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

- 5.1.1 Уул уурхай, үйлдвэрлэлийн улмаас бохирдсон, доройтсон, эвдэрсэн газар, газрын хэвлийг хоргүйжүүлэх, нөхөн сэргээх, хамгаалах ажлын үр дүнг дээшлүүлж, хууль бус ашигт малтмал олборлолтыг таслан зогсоох, хяналт шалгалтыг эрчимжүүлж, хариуцлагатай үйл ажиллагааг хэвшүүлнэ.
- 5.1.2 Байгаль орчны мэдээллийн нэгдсэн сан, байгалийн нөөц ашиглалтын бүртгэл, кадастрыг технологийн хөгжлийг ашиглан боловсронгуй болгож баяжуулах, байгаль орчны цахим зөвшөөрлийн системийг нэвтрүүлж мэдээллийн шуурхай байдал, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.1.3 Үүсэх хог хаягдлыг бууруулах, хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэртэй болох, санал санаачилга гаргасан иргэн, аж ахуйн нэгжийг дэмжин ажиллана.
- 5.1.4 Ойжуулах ойн сургалтыг дэмжих, нөхөн сэргээх, ой хамгааллын арга хэмжээ авах замаар ойн хомсдолоос сэргийлэн, ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор ой зохион байгуулалтыг тогтмол явуулж, ойн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааны хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 5.1.5 Цэнгэг усны нөөц, урсац бүрэлдэх булаг шандын эхийг хамгаалах, үнэ цэнийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.1.6 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг сумандаа хэрэгжүүлнэ.
- 5.1.7 Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн “Өрх бүр 5 мод” хөдөлгөөнийг эрчимтэй зохион байгуулж ногоон байгууламжийн тоог нэмэгдүүлж шинээр цэцэрлэгт хүрээлэнг бий болгоно.
- 5.1.8 Ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажилд ойн санг гэрээгээр эзэмшиж байгаа аж ахуйн нэгжүүдийг татан оролцуулж, хамтран ажиллах гэрээг жил бүр байгуулж, дүгнэж ажиллана.
- 5.1.9 Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөгөөр дамжуулан газрыг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 5.1.10 Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх агуулга бүхий самбар, анхааруулах тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулж, хэвлэл мэдээлэл, цахим хэрэгслээр байгаль орчны хууль тогтоомж, байгаль

хамгаалах уламжлалт ёс заншлыг сурталчлан таниулах, мэдээллийг түгээх ажлыг тогтмолжуулж, уг үйлсэд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

- 5.1.11 Ойн мэргэжлийн байгууллагуудын менежмент төлөвлөгөөний дагуу жил бүр улсын болон өөрийн хөрөнгөөр ойжуулалтын ажлыг чанартай сайн гүйцэтгүүлэх, мод үржүүлгийг нэмэгдүүлж түүнээс гарсан бүтээгдэхүүнийг нийлүүлэх ажлыг дэмжиж ажиллана.
- 5.1.12 Хаягдал бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг нэмэгдүүлэх, шинээр барьж, стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламж, олон нийтийн газрын нүхэн жорлонг ЭКО нойл болгох, гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжийн лагийг байгальд ээлтэй аргаар устгах туршилтын төслийг хэрэгжүүлж, сайн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлнэ.
- 5.1.13 Иргэдийн санал санаачилгын хүрээнд бичил уурхайн асуудлыг зохих шатанд уламжилж шийдвэрлүүлнэ.

--o0o--

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ЖАВХЛАНТ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД

2024.08.06 № ГНАГ-2024/13-НТН-НА-06
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Жавхлант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Жавхлант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020609

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Жавхлант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Жавхлант сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (07 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Жавхлант сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЖАВХЛАНТ СУМЫН ИТХ-ЫН
2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД МОНГОЛ АРДЫН НАМААС ДЭВШҮҮЛЖ БҮЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”-ийг үндсэн чиглэл болгон Сэлэнгэ аймгийн Жавхлант сумын Монгол Ардын намын хорооноос сумын ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөрийг сумынхаа иргэд, ААН, байгууллагуудаас дэвшүүлсэн саналуудад тулгуурлан, 2024-2028 онд Жавхлант сумын хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД
Эрүүл биед- Саруул ухаан**

- 1.1 Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийг чанартай зохион байгуулж, иргэдийг бүрэн тэгш хамруулж, хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.2 Сумын хүн амын дунд зонхилон тохиолдож буй өвчлөлийн шалтгааныг судлан тогтоож, урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэхэд сумын эрүүл мэндийн төвийн үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 1.3 Сумын эрүүл мэндийн төвийн иргэдэд үзүүлэх тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, дуудлагын автомашинаар бүрэн хангана.
- 1.4 Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг дотоод, гадаадад давтан сургаж, мэдлэг мэргэжлийн ур чадварыг дээшлүүлэх ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.
- 1.5 Эрүүл мэндийн төвийн цэвэр, халуун хүйтэн ус, бохирын байгууламжийг чанарын шаардлага хангасан түвшинд тоноглож, ажиллуулна.
- 1.6 Иргэдэд үзүүлэх эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээнд орчин үеийн цахим технологийг нэвтрүүлж, түргэвчилсэн оношилгоо, гэрээр үзүүлэх тусламжийн хүрээг өргөжүүлнэ.
- 1.7 Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нийлүүлэлтийн чанар, аюулгүй байдалд тавих хяналтыг сайжруулна.

**ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ
Боловсролтой иргэн - Хөгжлийн хөдөлгүүр**

- 2.1 2-5 насны хүүхдүүдийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулна.
- 2.2 Сургуулийн хичээлийн байрын урсгал засварыг хийж, дотуур байрны дулаан алдагдлыг бууруулах, шаардлага хангасан ундны цэвэр усаар хангах, ариун цэврийн болон угаалгын өрөөний галын ослын стандарт, шаардлагыг хангуулж, хүүхдэд ээлтэй эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.3 Англи хэлний сургалтын анги танхимыг шаардлагатай хэрэглэгдэхүүнээр бүрэн хангаж, англи хэлний багшийг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад шатлан хамруулна.

- 2.4 Суманд шилжин ирж ажиллах багшид олгох дэмжлэгийг бий болгох, багш нарын орон сууцаар хангах зэргээр тогтвор суурьшилтай амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.5 Хүүхэд багачуудыг улсын чанартай олимпиад, уралдаан, тэмцээнүүдэд оролцоход нь дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтыг үнэлж урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.
- 2.6 Ерөнхий боловсролын сургуулийн хамтын ажиллагаатай аймаг, сумдтай багш, сурагч солилцооны хөтөлбөрүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 2.7 Хүүхэд хамгаалах өдөр өнжүүлэх төвийг байгуулж, шаардлагатай тохижилт үйлчилгээг хийнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГ, СПОРТ, НИЙТИЙН БИЕИЙН ТАМИР

- 3.1 “Монгол соёл- Монгол ахуй” төслийг хэрэгжүүлж соёлыг дэлгэрүүлэхэд соёл, спортын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлнэ.
- 3.2 Соёлын байгууллагын үйл ажиллагаатай уялдуулан “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурингийн соёлыг дэлгэрүүлнэ.
- 3.3 Соёлын бүтээлч үйлдвэрийн-III хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.4 Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг дэлгэрүүлэн дэмжих, урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
- 3.5 Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн төв буюу Спорт заалыг ашиглалтад оруулж шаардлагатай тоног төхөөрөмж, хэрэгслүүдээр хангах ажлыг зохион байгуулна.
- 3.6 Спорт заалны бүтэц орон тоо, шаардлагатай төсвийг холбогдох байгууллагад уламжлан, үйл ажиллагааг тогтворжуулна.
- 3.7 Нийтийн биеийн тамирын үндсэн төрлүүдээр сумын аварга шалгаруулах тэмцээнүүдийг календарчилсан төлөвлөгөөний дагуу жил бүр зохион байгуулж аймаг, улсын тэмцээнүүдэд тамирчдыг оролцоход дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН

Эрүүл аюулгүй орчин- Аз жаргалтай амьдрал

- 4.1 Жил бүр ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 4.2 Сумын төвийн үерийн хамгаалалтын далан, шуудуу, ус зайлуулах хоолой, гарцыг зураг, төсвийн дагуу хийж гүйцэтгэнэ.
- 4.3 Гудамжны авто замуудыг сайжруулсан болон хатуу хучилттай болгоно.
- 4.4 Шинэ суурьшлын бүсүүдэд шинээр гудамж үүсгэх, дэд бүтэц, цахилгааны шугам татах ажлыг хийж хэрэгжүүлнэ.
- 4.5 Алслагдсан газруудад үүрэн холбооны станц шинээр суурилуулж, хүрээг тэлэх ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.
- 4.6 Сумын төвлөрсөн хогийн цэгийг жилд хоёроос доошгүй удаа түрж дарах, тэгшлэх, аюулгүй хог хаягдлыг булшлах тусгай зориулалтын байгууламжийг шинээр байгуулна.

- 4.7 Сумын төвийн бүх гудамж, сумаас орж, гарах чиглэл, төрийн байгууллага, ААН-үүдийг бүрэн камержуулж, аюулгүй ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

- 5.1 Орон нутгийн нөөц боломж, давуу байдалд тулгуурласан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийг дэмжиж “Нэг суурин-Нэг бүтээгдэхүүн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.2 Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
- 5.3 Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг эхлүүлнэ.
- 5.4 Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга, ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.
- 5.5 Иргэдэд нийтийн эзэмшлийн талбайд төвлөрсөн үйлчилгээ эрхлэх боломжийг олгоно.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСАГ, ҮЙЛДВЭРЛЭЛ

6.1 Аялал жуулчлал

- 6.1.1 Аймаг, сумын аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг сайжруулж, хөгжүүлнэ.
- 6.1.2 Сум, орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 6.1.3 Монголын түүх, шашин, соёлын хадгалагдаж үлдсэн өв, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн нөөц, даацад тулгуурласан эко аялал жуулчлал болон томоохон голуудын сав дагуух спорт аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 6.1.4 Жуулчдад зориулсан сумын онцлог бүхий урлаг, соёлын хөтөлбөр, эвент арга хэмжээнүүдийг бий болгож, үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- 6.1.5 Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжих бодлого баримтална.
- 6.1.6 Аялал, амралт, жуулчлалын чиглэлд дэд бүтцийг сайжруулж, дөрвөн улирлын аяллыг хөгжүүлнэ.
- 6.1.7 Аялал жуулчлалаар зорин очих газруудад ариун цэврийн байгууламж бүхий түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулна.

6.2 Газар тариалан

- 6.2.1 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- 6.2.2 Стратегийн хүнсний зориулалттай болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 6.2.3 Тариалангийн үйлдвэрлэлд тэг болон цомхотгосон, усалгааны хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, байгальд ээлтэй бордооны хэрэглээг төлөвшүүлж, хөрсний үржил шимийг хамгаалж, сайжруулна.
- 6.2.4 Дөрвөн улирлын хүлэмж, агуулах, зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоодын

- хэрэгцээнд жилийн турш тогтвортой нийлүүлж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулна.
- 6.2.5 Газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, зөвхөн атаршсан газрыг эргэлтэд оруулж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 6.2.6 Сумын газар тариалангийн эргэлтийн талбайн 40 хувиас доошгүйд уринш бэлтгэж, газар тариалангийн тогтвортой хөгжлийг хангана.
- 6.2.7 Тариалангийн хөрсний үржил, шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс бордох, үр ашигтай технологийг нэвтрүүлэх, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бордооны хангамжийг 70 хувьд хүргэнэ.
- 6.2.8 Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

6.3. Мал аж ахуй

- 6.3.1 Сумын хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малчин, мал бүхий иргэдэд түгээн дэлгэрүүлж, малын ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.2 Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, халдварт өвчлөлгүй тайван байдлыг баталгаажуулна.
- 6.3.3 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.4 Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлнэ.
- 6.3.5 Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.6 Хоршоололд суурилсан хамтын ажиллагааны хүрээнд хөнгөлөлттэй зээлд хамруулах, малчид болон хоршоологчдод хуульд нийцүүлэн газар олголтыг дэмжиж ажиллана.
- 6.3.7 Малчид хоршоолох замаар мах, сүү, арьс шир боловсруулах цех, мал нядалгааны цэг, сумандаа хоршооллыг бүсчлэн байгуулж, малчдад хувь эзэмшүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.3.8 Малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх аяныг хэрэгжүүлнэ.
- 6.3.9 Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах бодлого баримталж, өвс тэжээлийн нөөцийг нэмэгдүүлэх хүрээнд хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.
- 6.3.10 Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн малын бэлчээрийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.11 Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.
- 6.3.12 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 7.1 “Тэрбум мод” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд сумын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан ойн зурвас байгуулах, хөрс хамгаалах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

- 7.2 Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомсдол, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 7.3 Сумын нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготнын тархцын судалгааг явуулж, бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тархалтыг бууруулна.
- 7.4 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангана.
- 7.5 Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, эко системийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 7.6 Голын эх, ус, намаг бүхий газруудыг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, барилгажих, эзэмших, бохирдуулахаас сэргийлэн шингээх чадварыг хэвээр нь хадгалах замаар үерийн эрсдэлийг бууруулна.
- 7.7 Байгаль орчны мэдээллийн нэгдсэн сан, байгалийн нөөц ашиглалтын бүртгэл, кадастрыг технологийн хөгжлийг ашиглан боловсронгуй болгож баяжуулах, байгаль орчны цахим зөвшөөрлийн системийг нэвтрүүлж мэдээллийн шуурхай байдал, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ, ГАДААД ХАРИЛЦАА

- 8.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 8.2 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.
- 8.3 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод, нээлттэй байлгана.
- 8.4 Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 8.5 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 8.6 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 8.7 Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил, арга хэмжээнд дотоод хяналтыг чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 8.8 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 8.9 Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч хөгжих тогтолцоог бүрдүүлэн, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРОН НУТГИЙН ЧАНАРТАЙ БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ

- 9.1 Сумын иргэдийн амрах, чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, дэд бүтэц бүхий ногоон байгууламж, хүүхдийн болон биеийн тамирын талбайн орчинг хөгжүүлнэ.
- 9.2 Төвлөрөл, суурьшсан нутаг дэвсгэрийн тэлэлт, газар зохион байгуулалт, авто замын сүлжээ, нийтийн тээвэр гэх мэт шаардлагатай төлөвлөлтийг тооцон сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.
- 9.3 Уст цэгүүдийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, өргөтгөх замаар ард иргэдийг шаардлага хангасан ундны усаар хангана.
- 9.4 Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж, бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж, талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн стандартыг хангуулж, сумын соёлыг нэмэгдүүлнэ.
- 9.5 Хүн амын суурьшлийн бүсэд үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн байгууллагуудын халаалтын нам даралтын зуухыг бүрэн зогсоож, халаалтын төвлөрсөн системд холбуулснаар агаарын бохирдлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл амьдрах орчныг дээшлүүлнэ.
- 9.6 Шаардлагатай тохиолдолд сумын эдийн засаг, тохижилт, нийгмийн өмнө тулгарч байгаа бэрхшээлүүд, түүнийг шийдвэрлэх арга замын талаар асуулга боловсруулан ард иргэдээр эрэмбэлүүлэх, сонголт хийлгэх замаар иргэдийн оролцоог хангана.
- 9.7 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамгаалах төрөлжсөн түр хамгаалах байр, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх төвийг байгуулна.
- 9.8 Сумын барилга байгууламжийг паспортжуулах, тэдгээрийн чанар, насжилтыг тодорхойлох, газар хөдлөлтийн үед тэсвэрлэх чадварт хянан баталгаажуулалт хийж, эрсдэлтэй байгууламжийг хүчитгэх, эсвэл буулгаж шинэчлэн барилгажуулах ажлыг зохион байгуулж, иргэдийн амар тайван орчныг бэхжүүлнэ.
- 9.9 Спортын ордны үйл ажиллагааг түшиглэн хүүхэд хөгжлийн төвийг байгуулан, тогтвортой ажиллуулна.
- 9.10 Өрхийн үйлдвэрлэлийг дэмжих замаар нэмүү өртөг шингэсэн хүнсний ногооны боловсруулах цех байгуулна.
- 9.11 Шарын голын тосгон, гурван замын уулзвар, сумын төвийн шинэ суурьшлын бүсүүдэд цахилгааны эх үүсвэр буюу 0.4квт-ийн шугамыг татах ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван сум болно.

Сэлэнгэ аймгийн Жавхлант сумын МАН-ын Хорооноос Жавхлант сумын ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ

хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Жавхлант сайхан нутгаа **"ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ"**.

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЖАВХЛАНТ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

У-Г 40065 9055436

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ЗҮҮНБҮРЭН СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД

2024.08.06 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-07
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Зүүнбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Зүүнбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Зүүнбүрэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Зүүнбүрэн сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (...᠘. хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Зүүнбүрэн сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

ЗҮҮНБҮРЭН СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024-2028

**ЗҮҮНБҮРЭН СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО
2024 ОН**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗҮҮНБҮРЭН СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛЬД
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН
ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.19

ЗҮҮНБҮРЭН СУМАА ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛБЭ

Зүүнбүрэн сумын ард иргэд, зон олны итгэл, сонголтыг хүлээн ялалт байгуулахыг зорьж нутгийн нийгэм-эдийн засгийн хөгжлийг Монгол улсын хөгжлийн алсын хараа, ирээдүйн чиг хандлагыг иш үндэс болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа зохион байгуулж гардан хэрэгжүүлснээр нутгийнхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах шаардлагын үүднээс сум орон нутгийнхаа ард иргэд, ААН, ТББ-аас ирүүлсэн саналуудыг нэгтгэн дүгнэж, 2024-2028 онд Зүүнбүрэн нутгийнхаа хөгжил, дэвшил хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж хэрэгжүүлэх гол ажил, арга хэмжээг хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө Зүүнбүрэн сумын МАН-ын Хороо сонгогчид та бүхэндээ өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ СОЁЛ

- 1.1 Өсвөр үеийнхэнд эх оронч үзэл, уламжлалт зан үйл сэтгэлгээг төлөвшүүлэх зорилгоор орон нутгийн түүх соёл, уламжлалт зан үйл, үнэт зүйлсийн тухай мэдлэгийг сургалтын агуулгад багтаан олгоно.
- 1.2 “Элэг бүтэн Монгол”, “Хавдаргүй Монгол”, хүүхдийн “Эрүүл шүд”, “Эрүүл хүүхэд”, хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3 Малчин өрхийн хүүхдүүдэд сургуулийн өмнөх боловсрол олгох явуулын гэр цэцэрлэгийг тогтмол ажиллуулж, эцэг эхчүүдийн боловсролыг дээшлүүлэх замаар тэдний оролцоонд түшиглэн бага насны хүүхдийн хөгжлийг дэмжинэ.
- 1.4 Сумын соёлын төв, номын санг байнгын ажиллагаатай байлгаж, үйлчилгээний нэр төрлийг олшруулан иргэдийн соёлын хэрэгцээнд нийцсэн үйлчилгээ үзүүлнэ.
- 1.5 Бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлж, сумын түүх, хэл соёл, үндэсний өв уламжлал, ёс заншил, эх оронч сэтгэлгээг тусгаж хэрэгжүүлнэ.
- 1.6 Боловсролын тухай хуульд англи хэлийг үндсэн гадаад хэлээр тодорхойлсны дагуу бүх шатны сургалтын байгууллагад англи хэлийг эзэмших нөхцөл, орчныг бүрдүүлж, англи хэлний багш нарыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад үе шаттайгаар хамруулна.
- 1.7 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 1.8 Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.9 “Монгол хүн-Монгол ахуй-Монгол соёл-Монгол урлаг” бодлогыг хэрэгжүүлж, түгээн дэлгэрүүлэхэд соёл, урлагийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлнэ.
- 1.10 “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан сум, багт соёлыг дэлгэрүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД, БИЕЙН ТАМИР, СПОРТ
Эрүүл, чийрэг иргэн – Идэвхтэй амьдрал

- 2.1 Сумын хүн амын дунд зонхилон тохиолдож байгаа өвчлөл, эндэгдлийн шалтгааныг судлан тогтоож урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэхэд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 2.2 Иргэн бүрийг 2 жил тутамд урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо шинжилгээнд заавал хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.
- 2.3 Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагуудын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.
- 2.4 Мангиртын 3-р баг, Бэлчир 2-р багийн нутагт амьдарч байгаа малчид үзүүлэх тусламж үйлчилгээний хүртээмж, чанар, төв суурин газарт амьдрагчтай ижил төвшинд хүргэх бодлого барьж ажиллана.
- 2.5 Сумын эрүүл мэндийн салбарт дутагдалтай, нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Зүүнбүрэн сумын харъяат оюутанд орон нутгийн төсвөөс олгох дэмжлэгийг бий болгоно.
- 2.6 Хүн ам, хүүхэд залуучуудын бие бялдрын хөгжлийг дэмжих зорилгоор уламжлалд үндэслэн спортын заавал биелүүлэх норм, нормативыг насны ангиллаар тогтоож мөрдүүлнэ.
- 2.7 Сумын хэмжээнд цар тахлын халдвар дэлгэрэхээс сэргийлэх дэг журмыг мөрдөж хэрэгжүүлнэ.
- 2.8 Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх, сайжруулах, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэхэд биеийн тамир, спортын салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 2.9 Ерөнхий боловсролын сургуулийн биеийн тамирын хичээлийн хөтөлбөрт тусгагдсан шатар, цана, тэшүүрээр хичээллүүлэх дугуйлан, секцийн үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.
- 2.10 Төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлтийн тэмцээнийг жил бүр ойролцоох сумуудтай хамтран бүсийн хэмжээнд зохион байгуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН
Сэтгэл тайван иргэн – Аз жаргалтай амьдрал

- 3.1 Эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж агаар, хөрс, усны бохирдлыг багасгах арга хэмжээ авснаар эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.
- 3.2 Ногоон байгууламжийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 3.3 Интернэтийн хурдыг нэмэгдүүлснээр иргэдийн интернэтийн хэрэглээ сайжирна.
- 3.4 Хөдөөгийн сэргэлтийн хүрээнд эхний гурван жилд 3 хувийн зээлийн хүүтэй, ипотекийн зээлийн 6 хувийн хүүтэй хөтөлбөрийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 3.5 Хувиараа болон гэр бүлээрээ ажил хөдөлмөр эрхлэх, шинэ ажлын байр бий болгохыг дэмжиж өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 3.6 Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, нэгдсэн стратеги бүхий бэлэн байдлын цогц эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж, жил бүр тодотгож хэрэгжүүлнэ.
- 3.7 Өрхийн амьжиргааны түвшин тогтоох аргачлалыг сумын онцлогт тохируулан боловсронгуй болгож, гэр бүлийн гишүүн бүрд үзүүлэх нийгмийн халамж,

- тусламж, дэмжлэгийг олон нийтийн оролцоотойгоор бодитой тогтоож дэмжлэгийн чанар, хүртээмжийг сайжруулна.
- 3.8 Залуучуудын эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүйн хөгжлийн хэрэгцээг дэмжихэд чиглэсэн “Залуу гэр бүл” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлнэ.
- 3.9 Ажил хөдөлмөр эрхэлдэг хүмүүст хувиараа хөдөлмөрлөх, аж ахуй эрхлэх боломжийг олгож, гэр бүлийн амьдралын тэнцвэрийг хангахад дэмжлэг үзүүлэн, хаврын тариалалт, ургац хураалт, хадлан бэлтгэл зэрэг сумын онцлогтой ажлын үед ажлын цагт өөрчлөлт оруулж, зайнаас ажиллахыг дэмжих бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.
- 3.10 Залуу гэр бүлд зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ нэвтрүүлэхэд дэмжлэг өгч ажиллана.
- 3.11 Гадаад дотоодын төсөл хөтөлбөр, улс орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр эмзэг бүлгийн, олон ам бүлтэй айл өрх, залуу гэр бүлийг малжуулах арга хэмжээг бодлогоор дэмжинэ.
- 3.12 Гамшигт үзэгдлүүд (*ган зуд, газар хөдлөлт, хүчтэй шороон шуурга, үер, гал түймэр г.м*)-ийн тархалт, давтамж, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХҮНД ЭЭЛТЭЙ АМЬДРАХ ОРЧИН

- 4.1 Сум, суурин газарт эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж агаар, хөрс, усны бохирдлыг багасган эрүүл аюулгүй орчинг бүрдүүлнэ.
- 4.2 Хог хаягдлын цогц менежментийг хэрэгжүүлэн одоо байгаа хогийн цэгийг хашаажуулж ажиллана.
- 4.3 Сумын төвийн хэсгийг инженерийн дэд бүтэцтэй болгох ажлыг улс аймгийн төсвөөр дэс дараатай хийж гүйцэтгэнэ.
- 4.4 Томоохон аж ахуйн нэгж, үйлдвэрийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих санал, санаачилгыг урамшуулж, дэмжих замаар кластерын хөгжлийг хангана.
- 4.5 Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг эхлүүлнэ.
- 4.6 Бизнес эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах үйл ажиллагааг бүрэн цахимжуулж, технологийн дэвшлийг ашиглаж хүний оролцоо, төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 4.7 Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжих урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга, ил тод олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.
- 4.8 Иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн зорчигч тээврийн үйлчилгээг нэмэгдүүлж, аюулгүй байдлыг хангана.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ Хөдөлмөрч иргэн – Элбэг хангалуун амьдрал

- 5.1 Хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлттэй ирээдүйн хөгжлийн чиг хандлагыг тодорхойлж хүн амын бүлэг бүрийн онцлогт нийцсэн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.
- 5.2 Үндэсний экспортлогч Болдтөмөр-Ерөө гол, Уулын баяжуулах Эрдэнэт үйлдвэр, Дархан-уул аймгийн компаниудтай иж бүрэн түншлэлийн гэрээ байгуулж сумын Жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчид, малчид, ногоочдын түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг тогтвортой бэлтгэж нийлүүлэх сүлжээ тогтолцоог бий болгоно.

- 5.3 Сумдын нөхөрлөл, хоршоо, иргэд гэр бүлээрээ ба хувиараа бизнес эрхлэгчийг санхүүгийн болон зах зээлтэй холбож, улс, аймгийн бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээнд холбож өгнө.
- 5.4 Хоршоо, нөхөрлөлд гишүүнээр элсэн ажиллах хүсэлтэй ажилгүй, иргэдийн саналыг үндэслэн зуучлах үйл ажиллагааг зохион байгуулна.
- 5.5 Орон нутгийн иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжих зорилгоор "нэг суурин-нэг бүтээгдэхүүн" аяныг үргэлжлүүлэн өрнүүлнэ.
- 5.6 Сумын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч иргэдийг гарааны бизнес эхлэхэд зөвлөгөө олгодог болно.
- 5.7 Хөрөнгийн зах зээлээс хөрөнгө босгох үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох санал санаачилгыг дэмжиж, сургалт сурталчилгаа зохион байгуулна.
- 5.8 Сэлэнгэ аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй Болдтөмөр-Ерөө гол, Элч Хужирт, Ред-хилл Монголия зэрэг томоохон аж ахуй нэгжид Зүүнбүрэн сумын иргэд, залуучуудыг ажиллах боловсон хүчнийг тоог нэмэгдүүлж ажиллана.
- 5.9 Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг бизнес инкубацын үйлчилгээгээр бойжуулан хөгжүүлэх бодлого баримтална.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Нэг.Аялал жуулчлал

- 6.1.1 Сумын аялал, жуулчлалын агентлаг, аяллын операторын чиглэлээр нэн шаардлагатай хүний нөөц, мэргэжилтэн бэлтгэнэ.
- 6.1.2 Сумын аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг сайжруулж хөгжүүлнэ.
- 6.1.3 Сумын соёл, орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн /НИТАЖ/ аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 6.1.4 Монголын их түүх, шашин, соёлын хадгалагдаж үлдсэн өв, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн нөөц, даацад тулгуурласан эко аялал жуулчлал болон Сэлэнгэ, Орхон голуудын сав дагуух спорт аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 6.1.5 Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжих бодлого баримтална.
- 6.1.6 Зүүнбүрэн сумын дотоодын нийт бүтээгдэхүүний зонхилох хувийг эзэлдэг газар тариалан, төмс хүнсний ногоо тариалдаг хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Хоёр. Аж үйлдвэр

- 6.2.1 ЖДҮ-н салбарт олгож байгаа төрийн болон олон улсын байгууллагын зээл тусламжийн санхүүжилтийг сумандаа татах, оролцогч талуудын уялдааг сайжруулна.
- 6.2.2 Сумандаа ХАА-н гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүн боловсруулах, мод модон эдлэлийн цех, мал бордох газар зэрэг ХАА, хөнгөн үйлдвэрийн түүхий эд бүтээгдэхүүнийг бэлтгэн нийлүүлэх, боловсруулах, эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх загвар төслүүдийг орон нутгийн онцлогт тулгуурлан хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 6.2.3 Барилгын хийц, хэсгүүд үйлдвэрлэх хувийн хэвшлийг дэмжиж, жижиг дунд үйлдвэрлэл, өрхийн аж ахуйн эрхлэгчдийн бүтээмжийг нэмэгдүүлж, зах зээлд өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж чанар, стандартын шаардлага хангасан, үйлдвэрлэл, үйлчилгээг хөгжүүлнэ.

Гурав. Газар тариалан

- 6.3.1 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ. Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тухайн эзэмшигчдийн хүлээх үүргийг өндөржүүлнэ.
- 6.3.2 Хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлж, эрт ургацын ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.3 Хүлэмжийн аж ахуй, агуулах /зоорь/-ын аж ахуйг дагнан эрхлэгчдэд тэргүүн ээлжид зоорь барих зураг төслийг бий болгож дэмжлэг үзүүлэн, “хураалт – хадгалалт – боловсруулалт”-ын сүлжээ байгуулна.
- 6.3.4 Малын тэжээл тариалалтыг таримлын сэлгээнд оруулж, тэжээл үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, өвс тэжээлийн сумын аюулгүйн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.3.5 Хөрс хамгаалалт, хөрс боловсруулалт, тариалалт, усалгаа, хураалт, хадгалалт, тээвэрлэлт, борлуулалт, жижиглэн худалдааг хамарсан төмс, хүнсний ногооны мөшгөлтийн мэдээллийн тогтолцоог бий болгон хүнсний аюулгүй баталгаат байдлыг хангана.
- 6.3.6 Тариалангийн хөрсний үржил, шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс бордох, үр ашигтай технологийг нэвтрүүлэх, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бордооны хангамжийг 70 хувьд хүргэж, хөрсний шим тэжээлт чанарыг нэмэгдүүлнэ.

Дөрөв. Мал аж ахуй

- 6.4.1 Мал эмнэлгийн үйлчилгээг шинэ шатанд гарган сайжруулж, гоц халдварт өвчингүй сум болох зорилт тавьж, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 6.4.2 Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.4.3 Хоршоололд суурилсан хамтын хариуцлагын 3-5 жилийн хугацаатай хөнгөлөлттэй зээл, хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг дэмжих хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 6.4.4 Бэлчээр ашиглалтыг уламжлалт аргад үндэслэн улирлын хуваарьтай малын тоо, төрлийн харьцаанд зохицуулан ашиглаж, бэлчээрийг хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. БАЙГАЛ ОРЧИН – НОГООН ХӨГЖИЛ

- 7.1 Бэлчээрийг усжуулах, ажлыг үргэлжлүүлэн, бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлж, газар зохион байгуулалтын тогтолцоо бүрдүүлж зохистой ашиглан хамгаалж, нөхөн сэргээх, малчдын дундын санг бий болгоно.
- 7.2 Сумын ногоон байгууламж, гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж камержуулах, мод зүлэг суулгах, тохижуулах бүх нийтийн хөдөлгөөнийг төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн оролцоонд тулгуурлан өрнүүлнэ.
- 7.3 Байгалийн нөөц ашигласны нөхөн төлбөр буюу түгээмэл тархацтай байгалийн баялаг ашигласны орлогыг байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээхэд зориулах үндсэн зорилгоор нь үр дүнтэй ашиглаж, байгаль хамгаалах үйлсэд төрийн бус байгууллагууд, ААН, олон нийтийн оролцоог бүх талаар дэмжинэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЁСНЫ ЗАСАГЛАЛ

Иргэнд ойрхон төрийн үйлчилгээ

- 8.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 8.2 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 8.3 Хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай нийгмийг соён гэгээрүүлэхэд хамтран ажиллана.
- 8.4 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.
- 8.5 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.
- 8.6 Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 8.7 Эрх мэдлийн хуваарилалт, хяналт, тэнцлийг оновчтой болгож, орон нутгийн засаглалын тогтвортой, шударга, бүтээлч байдлыг хангана
- 8.8 Төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, шагнал, урамшуулал олгох, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах, халах, чөлөөлөхөд тухайн албан хаагчийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгээс хамаарах тогтолцоог төлөвшүүлнэ.
- 8.9 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 8.10 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 8.11 Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил, арга хэмжээнд дотоод аудитыг чанартай гүйцэтгэж үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 8.12 Татварын шинэ хуулийг хэрэгжүүлж, төсвийн орлогын бааз суурийг өргөжүүлнэ.
- 8.13 Хүний эрхийг хамгаалахад төр, иргэний нийгэм, бизнесийн байгууллагуудын санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжиж, хамтран ажиллана.
- 8.14 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж буй эмэгтэйчүүд, хүүхэд, ахмад настан, тусгай хэрэгцээ /хөгжлийн бэрхшээл/-тэй иргэдэд үйлчлэх түр хамгаалах байр, мэдээлэл зөвлөгөөг авах төвийг сумандаа ажиллуулна.
- 8.15 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 8.16 Төсөв санхүүгийн сахилга хариуцлагыг чангатгаж, төсвийн хөрөнгийг нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд оновчтой, үр ашигтай зарцуулахад иргэд, олон нийтийн хяналтыг нэмэгдүүлнэ.

Зүүнбүрэн сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа энэхүү хөтөлбөрт тусгагдсан хөгжлийн зорилтуудыг Зүүнбүрэн нутгийн ард иргэд та бид хамтран хэрэгжүүлж, ардын хувьсгалыг гардан хийж, шинэ Монгол улсын эх суурийг тавьсан өвөөг дээдэс, их бүтээн байгуулалтын он жилүүдэд эх орноо аж үйлдвэржүүлж, атар газар эзэмшин, хүн ардаа хүнсээр хангах амин чухал хэрэгцээг хангаж ирсэн ахмад үеийнхээ түүхэн уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхныг хамтран бүтээхийн төлөө Зүүнбүрэнчүүд бид сумаа “ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬ”.

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**МАНДАЛ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.07 № 17117-2024/13-УТА-НА-10
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Мандал сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Мандал сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020927

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Мандал сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Мандал сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (..8. хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Мандал сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН МАНДАЛ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН МАНДАЛ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ**

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

МАНДАЛ СУМАА ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛБЭ

"Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгийг чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Мандал сумынхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор сум орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Сэлэнгэ аймгийн Мандал сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд хийж хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

Үйл ажиллагааны үндсэн зорилтууд:

1. Нийгмийн хөгжил - Өв тэгш гэр бүл
2. Эдийн засгийн хөгжил – Хангалуун амьдрал
3. Дэд бүтцийн хөгжил – Шинэ хот
4. Ногоон хөгжил – Ээлтэй орчин
5. Засаглалын хөгжил –Цахим үйлчилгээ 5 бүлэг 111 багц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

НЭГ: НИЙГМИЙН ХӨГЖИЛ- ӨВ ТЭГШ ГЭР БҮЛ

1.1. ЭРҮҮЛ МЭНД - СПОРТ

- 1.1.1 Хүн амын дундаж насжилтыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд эрүүл мэндийн үзлэг, эрт илрүүлэг, үзлэг оношилгоог тасралтгүй үргэлжлүүлнэ.
- 1.1.2 Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа төсөл хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлж, чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.3 Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 1.1.4 Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нийлүүлэлтийн чанар, аюулгүй байдалд тавих хяналтыг сайжруулна.
- 1.1.5 Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлах, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг, ур чадварыг нь дээшлүүлэх ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.

- 1.1.6 Орчин үеийн стандартын шаардлага хангасан өрхийн эмнэлэг шинээр барих асуудлыг холбогдох дээд шатны байгууллагад хүсэлт тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.1.7 Өрхийн эмнэлгүүдийг авто машинаар хангах асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 1.1.8 Орчин үеийн стандартад нийцсэн хүүхдийн эмнэлэг барих асуудлыг дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 1.1.9 Өрх, тосгоны эрүүл мэндийн төвд үзүүлэх эмнэлгийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээнд шинэ дэвшилтэт арга технологийг нэвтрүүлэх, хурдавчилсан оношилгоо, өдрийн эмчилгээ, сэргээн засах, гэрээр үзүүлэх тусламжийн чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.
- 1.1.10 Нэгдсэн эмнэлгийн, тусламж үйлчилгээний чанар аюулгүй байдал, хүртээмжийг нэмэгдүүлж орчин үеийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх зорилгоор өвчтөнд ээлтэй аюулгүй дурангийн хагалгааг нэвтрүүлнэ.
- 1.1.11 Нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэн, хүн амын бие бялдрыг чийрэгжүүлэх, сум орон нутгийнхаа нэрийг улс, аймаг, тив дэлхийд гаргаж буй тамирчдаа дэмжих зорилгоор “Спортлог мандалчууд” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.12 Бүх нийтийн биеийн тамир спортыг хөгжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор “Олон төрөлт спортын наадам”-ыг уламжлал болгон зохион байгуулна.
- 1.1.13 Бүх нийтийн биеийн тамир спортыг хөгжүүлэх зорилгоор орчин үеийн олон улсын стандартад нийцсэн хөл бөмбөгийн ногоон талбай байгуулна.
- 1.1.14 Баг бүрд 3х3 сагсан бөмбөгийн талбай барих ажлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 1.1.15 Олон улсын стандартад нийцсэн Mandal-arena спорт цогцолбор барих санхүүжилтийг холбогдох байгууллагуудад уламжлан шийдвэрлүүлж, хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.16 Залуучууд хөгжлийн төв шинээр барина.
- 1.1.17 Залуучуудын бие бялдрыг хөгжүүлэх фитнес төв байгуулах иргэдийн санал санаачилгыг дэмжиж, хамтран ажиллана.
- 1.1.18 УТБЗ-ын ХНН-ийн ажилтан албан хаагчдын спорт заал барих асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.

1.2. БОЛОВСРОЛ – СОЁЛ

- 1.2.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж байгаа ерөнхий боловсролын 3-р сургуулийн өргөтгөлийн барилгыг дуусгаж, ашиглалтад оруулна.
- 1.2.2 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж байгаа ерөнхий боловсролын 2-р сургуулийн барилгыг дуусгаж, ашиглалтад оруулна.
- 1.2.3 Мандал сумын ерөнхий боловсролын 5-р сургуулийн спорт заалыг зураг төсвийн дагуу барих ажлыг холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.4 “Чадварлаг багш” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, элсэлтийн ерөнхий шалгалтад амжилттай оролцсон багш сурагчдыг урамшуулах шинэ тогтолцоог боловсруулан батлуулж, мөрдөж ажиллана.

-
- 1.2.5 Мандал сумын эрэлт хэрэгцээнд шаардлагатай мэргэжилтэн бэлтгэх зорилгоор их, дээд сургуулийн салбар байгуулах саналыг холбогдох газарт уламжилна.
- 1.2.6 Үдийн цай хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх орчныг сайжруулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 1.2.7 Сургуулийн өмнөх боловсрол, ерөнхий боловсролын сургуулийн гадна тоглоомын болон биеийн тамирын талбайг орчин үеийн стандарт шаардлагад нийцүүлэн тохижуулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 1.2.8 Зүүнхараа политехник коллежийг спорт заалтай болгох асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.9 Сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор Мишээл, Мандал 3-р, Мандал 1-р цэцэрлэгийн өргөтгөлийн барилгыг шинээр барих санхүүжилтийг улсын төсөвт тусгуулж, хэрэгжүүлнэ.
- 1.2.10 Тарни 8-р багт төрийн үйлчилгээний цогцолбор байр санхүүжилтийг улс, орон нутгийн төсөвт тусгуулж, хэрэгжүүлнэ.
- 1.2.11 Орон нутаг судлах музей, номын сан бүхий “Хөгжлийн төв” барьж байгуулна.
- 1.2.12 Орчин үеийн стандарт шаардлагад нийцсэн кино театр барих хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.
- 1.2.13 Сургуулийн хүүхдийн автобустай болох асуудлыг дээд шатны байгууллагад хүсэлт тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.14 Үндэсний биет болон биет бус өвийг өвлүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор урлагийн их наадмыг жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулна.

1.3 НИЙГМИЙН ХАЛАМЖ - ХАМГААЛАЛ

- 1.3.1 Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж ажиллана.
- 1.3.2 “Энхмэнд сувилал” ОНӨААТҮГ-ын үйл ажиллагааг дэмжин ахмадын сувилалд ажиллах мэргэжилтэй боловсон хүчин, сувиллын орны тоог нэмэгдүүлж, тусламж үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3.3 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг ажиллах, зорчих нөхцөлийг хангасан стандартын барилга, зам, орчныг бий болгоно.
- 1.3.4 Хүчирхийлэл түүний даамжралаас сэргийлж, түр хамгаалах байрны үйл ажиллагааг дэмжин ажиллана.
- 1.3.5 Ажлын байрны стрессийг бууруулах, ажиллах эерэг орчин бүрдүүлэх, зөв зохистой харилцаа, хандлагыг төлөвшүүлэх зорилгоор сэтгэл зүйн зөвлөх үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.
- 1.3.6 Хүүхэд харах үйлчилгээг дэмжиж ажиллана.
- 1.3.7 Хүүхдийг амьдрах ухаанд сургах зорилгоор хөдөлмөр зуслан, эмчилгээний зуслангийн үйлчилгээ явуулах хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.

ХОЁР: ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖИЛ – ХАНГАЛУУН АМЬДРАЛ

2.1 ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

- 2.1.1 Атрын 4-р аяны хүрээнд техникийн шинэчлэл хийх санал санаачилгыг дэмжиж, хөдөө аж ахуйн нэгдсэн парк байгуулах иргэдийн санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 2.1.2 Газар тариалангийн эргэлтийн талбайн ашиглалтыг нэмэгдүүлж, үрийн шинэчлэл хийн, үр үйлдвэрлэлийг дагнан хөгжүүлэх ААН, иргэдийн санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 2.1.3 Ээлжлэн тариалах технологийн дагуу ногоон тэжээл, таримал ургамлын тариалалтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 2.1.4 Төмс, хүнсний ногоо тариалагчдыг дэмжин бүтээгдэхүүн борлуулалтын төвийг Улаанбаатар хотод бий болгоно.
- 2.1.5 Хүлэмжийн аж ахуйг нэг цэгт төвлөрүүлэн дэд бүтцийг шийдвэрлэж, гидропоник технологийг нэвтрүүлэх замаар смарт хүлэмж байгуулах ажлыг холбогдох дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 2.1.6 Малын өтөг, бууц ашиглан бордоо үйлдвэрлэх иргэдийн санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 2.1.7 Эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх, шилмэл омгийн малаар сүргийн бүтцийг сайжруулж, фермер байгуулах аж ахуйн нэгж, иргэнийг дэмжинэ.
- 2.1.8 “Шинэ хоршоо” хөдөлгөөний хүрээнд хоршоодыг хуулийн дагуу дэмжин ажиллана.
- 2.1.9 Мал, амьтны гоц халдварт өвчний голомт бүхий орон нутгаас ирэх малын хөдөлгөөнд цахим систем ашиглан хяналт тавих, урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 2.1.10 Сүүний чиглэлийн үхэр малладаг иргэдийг дэмжиж, малын үржил шим, ашиг шимийг нэмэгдүүлэх асуудлыг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 2.1.11 “Эрүүл мал” хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавин ажиллана.

2.2 ҮЙЛДВЭРЛЭЛ- ХУДАЛДАА

- 2.2.1 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилгоор “Мандалд үйлдвэрлэв” цэгүүдийг бусад аймаг, орон нутагт нээх ААН, иргэдийг дэмжиж ажиллана.
- 2.2.2 Гар урлалын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа иргэд, аж ахуй нэгжид дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.
- 2.2.3 Хүнсний ногооны савласан болон нөөшилсөн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжин ажиллана.
- 2.2.4 Үйлдвэрийн бүсийг шинээр байгуулж, иргэдийн амьдрах орчин нөхцөлд сөрөг нөлөө үзүүлж буй төмрийн үйлдвэрийг нүүлгэн шилжүүлэх асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.
- 2.2.5 Бичил уурхайчдын олборлосон алтыг Монгол банканд тушаах нөхцөлийг бүрдүүлж, алтны худалдааны нэг цэгийн үйлчилгээг бий болгох, гарал үүслийг баталгаажуулах ажилд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.2.6 Стандартад нийцсэн олон улсын худалдааны төв байгуулах санал санаачилгыг дэмжин ажиллана.

2.3 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

- 2.3.1 Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор ажлын байрны нээлттэй өдөрлөгийг зохион байгуулж, иргэдэд мэдээллийг түргэн шуурхай хүргэнэ.
- 2.3.2 Бичил уурхай эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг хууль эрх зүйн хүрээнд дэмжин ажиллах цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 2.3.3 Бичил уурхай эрхлэгчдийг шинээр мэргэжил эзэмших, өөр ажлын байртай болоход дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.3.4 Орон нутагт баялаг бүтээгч иргэн, ААН-ийн бараа бүтээгдэхүүнийг төрийн худалдан авалтаар дэмжинэ.
- 2.3.5 Политехник коллеж төгссөн оюутан залуусыг ААН, байгууллагатай гэрээ байгуулан ажлын байраар хангах, орон нутагт шаардлагатай мэргэжилтэн бэлтгэх ангийг нэмж байгуулах талаар холбогдох байгууллагад уламжилна.
- 2.3.6 Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж шинэ ажлын байр бий болгох зорилгоор төрөөс үзүүлж байгаа зээл тусламж, төсөл хөтөлбөрт хоршоо болон иргэдийг хамруулна.
- 2.3.7 Нутгийн иргэдийг түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг дэмжин ажиллана.
- 2.3.8 Суманд шаардлагатай ажил мэргэжил, ажлын байрны судалгааг гаргаж, мэргэжлийн болон түр сургалтуудад хамруулна.

ГУРАВ: ДЭД БҮТЦИЙН ХӨГЖИЛ – ШИНЭ ХОТ

3.1 ХОТ ТӨЛӨВЛӨЛТ, ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА

- 3.1.1 Хот байгуулалтын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, дахин төлөвлөлтийн төлөвлөгөө боловсруулна.
- 3.1.2 Сум, тосгонд байрлах ашиглалтын хугацаа дууссан төрийн болон нийтийн орон сууц, барилга байгууламжийн газрыг дахин төлөвлөлтөд оруулна.
- 3.1.3 Иргэнд шинээр өмчлүүлэх, эзэмшүүлэх газрын нөөцийг тогтоож, дэд бүтцийг бий болгон газраа эдийн засгийн эргэлтэд оруулах санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 3.1.4 Нийтийн эзэмшлийн гудамж, зам талбай, орон сууц, гэр хорооллын камержуулалтыг нэмэгдүүлж, нэгдсэн удирдлага, хяналтын системд холбох ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 3.1.5 Гэр хорооллыг цэвэр ундны усаар хангах асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэж, 24 цагийн ажиллагаатай ухаалаг худгийг баг бүрд нэмж байгуулна.

3.2 ХОТ ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЭЦ

- 3.2.1 Гэр хорооллын шороон замыг асфальт болон бетон зам болгох асуудлыг үе шаттай хэрэгжүүлж, тэмдэг тэмдэглэгээг стандартын дагуу хийнэ.
- 3.2.2 Мандал сумаас Тарни 8-р баг хүртэлх авто замыг сайжруулах ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 3.2.3 Мандал сумаас Түнхэл тосгон чиглэлийн 45 км авто замыг сайжруулсан хайрган замтай болгох ажлыг үргэлжлүүлнэ.

- 3.2.4 Түнхэл тосгоноос Батсүмбэр хүртэлх замыг асфальтан хучилттай болгох асуудлыг холбогдох дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 3.2.5 Мандал сумын авто замын ачааллыг бууруулах зорилгоор сум доторх асфальтан замын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.2.6 Ерөнхий боловсролын 3, 4 дүгээр сургуулийн урд явган хүний гүүрэн гарц барина.
- 3.2.7 Төмөр замын араас урагш гарах нүхэн гарц шинээр барих зөвшөөрлийн асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлж, авто машины нүхэн гарцын байгууламжийг ашиглалтад оруулна.
- 3.2.8 Үерийн далангийн техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж, шинээр барьж, ашиглалтад оруулна.
- 3.2.9 Мандал сумын төвд 50 мвт-ийн дулааны цахилгааны станц барих асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр шийдвэрлэнэ.
- 3.2.10 Сумын төвийн инженерийн шугам сүлжээг нэмэгдүүлэн айл өрх, аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг бохирын шугамд холбох ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 3.2.11 Сумын төвийн цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг өргөтгөх, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.
- 3.2.12 Сум, тосгодын нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайн гэрэлтүүлгийн ажлыг үргэлжлүүлэн хийж, хөндлөн гудмуудыг гэрэлтүүлэгтэй болгоно.
- 3.2.13 Гэр хорооллын айл өрхүүдийг гуравласан сүлжээнд (*интернэт, утас, телевиз*) холбох ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- 3.2.14 Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газруудын эдийн засгийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх бодлогын хүрээнд орон сууц нийтийн аж ахуйн төв байгуулж, СӨХ-ийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 3.2.15 Шинэ суурьшлын бүсүүдийн цахилгааны шугам сүлжээг нэмэгдүүлэх ажлыг үргэлжлүүлэн хийнэ.
- 3.2.16 Хүүхдийн парк барих төсөв, тооцоог хийж, холбогдох дээд шатны байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.
- 3.2.17 Баг бүрд ахуйн үйлчилгээний төв шинээр барина.
- 3.2.18 Хот хоорондын тээвэр болон сум доторх авто болон нийтийн тээврийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор авто вокзал шинээр байгуулах асуудлыг холбогдох байгууллагуудтай хамтран шийдвэрлэнэ.
- 3.2.19 Төмөр замчдын 1-р багт байрлах 96 айл, 36, 43, 45, 47-р байр, спиртийн 300 айлын орон сууц, төмөр замын 41, 46, 40, 44-р байр, Тост өргөө 100 айлын орон сууц, Хатант, Цагдаагийн 25 айлын орон сууцуудын гадна фасадыг үе шаттайгаар засварлах асуудлыг холбогдох байгууллагын дэмжлэгтэйгээр шийдвэрлэнэ.
- 3.2.20 "1000 айлын орон сууц" шинээр барих ажлыг хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлнэ.
- 3.2.21 Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд эмч, багш, цагдаа, онцгой байдлын албан хаагчдыг орон сууцанд хамруулах асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 3.2.22 Гэр хорооллын гудамж талбайн зам талбайг засварлах нэгж байгуулах асуудлыг ОНӨААТҮГ-дад түшиглэн байгуулж, холбогдох техник тоног

төхөөрөмжөөр хангах асуудлыг дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлэнэ.

ДӨРӨВ: НОГООН ХӨГЖИЛ – ЭЭЛТЭЙ ОРЧИН

4.1 БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 4.1.1 Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, ногоон хөгжлийг дэмжих зорилгоор “Ногоон сум” хөдөлгөөнийг өрнүүлнэ.
- 4.1.2 Утаагүй түлшний цех байгуулах иргэдийн санал санаачилгыг дэмжиж агаарын бохирдлыг бууруулна.
- 4.1.3 Мандал сумын иргэдийн чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх зорилгоор “Мандал цэцэрлэгт хүрээлэн” байгуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.
- 4.1.4 Мод, модон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн парк байгуулах иргэдийн санаачилгыг дэмжиж ажиллана.

4.2 ХОГ ХАЯГДАЛ, АГААР, ХӨРСНИЙ БОХИРДОЛ

- 4.2.1 Сумын нэгдсэн хогийн цэгийг нүүлгэн шилжүүлж, шинэ бүсэд стандартын дагуу шинэ хогийн цэг нээнэ.
- 4.2.2 Агаар, хөрсний бохирдлыг бууруулах, яндангийн тоог цөөлөх цогц арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 4.2.3 Хог хаягдлыг ангилан ялгах дадал хэвшлийг бий болгох, иргэдийн бүлгийн үйл ажиллагааг дэмжиж сумын хэмжээнд гялгарт уутны хэрэглээг багасгах бодлого баримтална.
- 4.2.4 Хөрсний бохирдлоос сэргийлж, амралт сувиллын газруудыг боловсон ариун цэврийн байгууламжтай болгоход хяналт тавьж, шийдвэрлэнэ.
- 4.2.5 Айл өрх бүр хөрсөнд үл нэвчих стандарт шаардлага хангасан бие засах газартай болох асуудлыг уриалж, иргэдийн бүлгийг дэмжиж ажиллана.

4.3 АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ

- 4.3.1 Аялал жуулчлалын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг иргэн, ААН, байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжиж сумын байгалийн үзэсгэлэнт болон түүхэн дурсгалт газруудыг судлан аялал жуулчлалын бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.3.2 Сумын хэмжээний аялал жуулчлалын бүсүүдийг шинээр тогтоож, иргэд, аж ахуйн нэгж албан байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.
- 4.3.3 Аялал жуулчлалыг дэмжих бодлогын хүрээнд үйлдвэрлэл үйлчилгээний байгууллагуудыг дэмжиж ажиллана.

ТАВ: ЗАСАГЛАЛЫН ХӨГЖИЛ – ЦАХИМ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

5.1 НУТГИЙН УДИРДЛАГА

- 5.1.1 Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.
- 5.1.2 Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, хүртээмжтэй хүргэх зорилгоор хэсгийн ахлагч нарын үйл ажиллагааг идэвхжүүлэн ажиллана.
- 5.1.3 Гэр хороолол, гудамжны хаягжилтыг шинэчлэн, хаягийн давхцалыг арилгана.

5.2. ГАДААД ХАРИЛЦАА ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

- 5.2.1 Найрамдалт харилцаатай Бүгд найрамдах Солонгос улсын Ы-сон сумтай хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлж, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах чиглэлээр хамтран ажиллана.
- 5.2.2 Бүгд найрамдах Солонгос улсын Үжинбү хотын Шинхан их сургуультай хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлж оюутан элсүүлэх, багш сурагч солилцоо арга хэмжээг үргэлжлүүлнэ.
- 5.2.3 Бүсчилсэн хөгжлийн бодлогын хүрээнд хөрш зэргэлдээ аймаг, сумдтай хамтын ажиллагаа тогтоон хамтарч ажиллана.
- 5.2.4 Сэлэнгэ аймаг Япон улсын Шизоуки мужийн хамтын ажиллагааны хүрээнд хүлэмжийн аж ахуй эрхлэх гэрээт ажилтан бэлтгэх, мэргэжлийн сургалтад хамруулах асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ОРХОН СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД

2024.08.06 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-08
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Орхон сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Орхон сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020585

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Орхон сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Орхон сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (.7... хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Орхон сумын Сонгуулийн хороонд

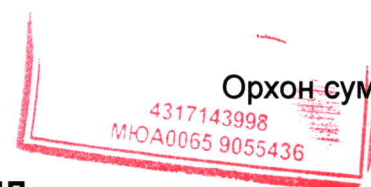
ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРХОН СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД
ОРХОН СУМЫН МАН-ЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БҮЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.05

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД
Эрүүл иргэн -Амьдралын суурь**

- 1.1 “Элэг бүтэн Монгол”, “Хавдаргүй Монгол”, хүүхдийн “Эрүүл шүд”, эрүүл хүүхэд хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.2 Иргэн бүрийг жил бүр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг оношилгоо шинжилгээнд тогтмол хамрагддаг ажлыг зохион байгуулна.
- 1.3 Их эмчийг эрүүл мэндийн төвд тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх нийгмийн баталгааг хангах бодлого баримтална.
- 1.4 Эргэлтийн эмийн санг өргөтгөх, эмийн хангамжийг сайжруулах бодлого баримталж эрүүл мэндийн байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 1.5 Уламжлалт эмчилгээний нэр төрөл тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.6 Эрүүл мэндийн төвд шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн хангалтыг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 1.7 Алслагдсан малчид, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэх хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.8 Эрүүл мэндийн төвд үзүүлэх эмнэлгийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээнд шинэ дэвшилтэт арга технологийг нэвтрүүлэх, хурдавчилсан оношилгоо, өдрийн эмчилгээ, сэргээн засах, гэрээр үзүүлэх тусламжийн чанарыг дээшлүүлнэ.
- 1.9 Ундны усны савыг эко болгох хөдөлгөөн өрнүүлж “Эрүүл хүнс-Эрүүл иргэн” хөтөлбөр хэрэгжүүлж иргэдийн хоол хүнсний хэрэглээ, амьдралын хэв маягт зөв хэвшил суулгах нөлөөллийн ажлыг жил бүр зохион байгуулна.
- 1.10 Нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудад орон нутгийн төсвөөс олгох урамшууллын бодлогыг хэрэгжүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ-ТӨЛӨВШИЛ

- 2.1 Хүүхэд багачуудыг улсын болон олон улсын чанартай тэмцээн уралдаан, олимпиадад оролцож гаргасан амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.2 Сурагчдыг зуны амралтаараа гадаад хэл түлхүү сурах, хүссэн спортоороо хичээллэх, үндэсний спортууд болон өв соёлоо дээдлэн залгамжлах эрүүл

- чийрэг монгол хүн болон төлөвшүүлэх нөлөөллийн ажлыг орон нутгийн хэмжээнд тогтмол зохион байгуулна.
- 2.3 Спорт заалаар дамжуулан хүүхэд багачуудыг олон төрлийн спортоор хичээллэх нөхцөлийг бүрдүүлж өсвөрийн тэмцээн уралдаануудыг зохион байгуулж тамирчдын залгамж халааг бэлтгэхэд анхаарна.
- 2.4 Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургах ажлыг зохион байгуулна.
- 2.5 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.6 Орон нутагт дутагдалтай багшийн мэргэжлээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах хүсэлтэй Орхон сумын харъяат оюутныг дэмжих бодлого баримтална.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ УРЛАГ

Соёлтой иргэн-Ёс суртахууны суурь

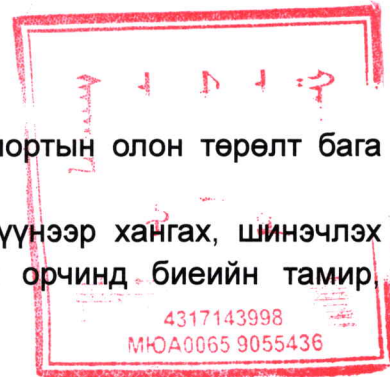
- 3.1 Монгол хүн-Монгол ахуй-Монгол соёл-Монгол урлаг” бодлогыг хэрэгжүүлж, түгээн дэлгэрүүлэхэд соёлын төвийн ажлыг чиглүүлнэ.
- 3.2 Цантын цаасны үйлдвэрийн туурь, люваанжалбо бурхны орчныг тохижуулж дотоод гадаадын аялал жуулчлалын маршрутад оруулах түүхийг сэргээх нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулна.
- 3.3 Соёлын биет бус өв, язгуур урлаг, үндэсний өв соёлоо түгээн дэлгэрүүлэх хүүхэд багачуудад өвлүүлэх зорилгоор үндэсний урлагийн бага наадмыг жил бүр зохион байгуулна.
- 3.4 Цахим номын сангийн сан хөмрөгийн үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.5 Соёл урлагийн арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулж, хүүхэд багачуудыг дугуйланд хамруулна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БИЕИЙН ТАМИР, СПОРТ

Эрүүл, чийрэг иргэн – Идэвхтэй амьдрал

- 4.1 Спорт заалыг түшиглэн иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир, сонирхсон спортоороо хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэх, дасгал хөдөлгөөн хийх дадлыг суулгах зорилгоор биеийн тамир, спортын олон төрлийн секц, дугуйланг насны хязгааргүй тогтмол хичээллүүлнэ.
- 4.2 Аймгийн болон бүсийн чанартай, нэрэмжит, нээлттэй тэмцээн уралдааныг жилд 1-с доошгүй удаа сумандаа зохион байгуулж хүүхэд багачуудад спортын үлгэр дуурайлал авах өсөж хөгжих боломжийг бүрдүүлнэ.

- 4.3. Иргэдийн дунд “Хөдөлгөөн-Эрүүл Мэнд” уриан дор спортын олон төрөлт бага наадмыг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.4 Биеийн тамир, спортын тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүнээр хангах, шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд биеийн тамир, спортоор хичээллэх боломжийг дээшлүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ-НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

Хөдөлмөрч иргэн – Элбэг хангалуун амьдрал

- 5.1. Хоршоологчид болон өрхийн аж ахуй үйлдвэрлэгчдийн нэмүү өртөг шингээсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхэд бодлогоор дэмжиж томоохон суурин газруудад мах, ногоо, цагаан идээний брендийн нэрийн дэлгүүр байгуулах ажлыг зохион байгуулна.
- 5.2 Томоохон аж ахуйн нэгж, үйлдвэрүүдтэй нийгмийн хариуцлагын хүрээнд жижиг, дунд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих чиглэлд хамтарч ажиллана.
- 5.3. Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид болон улсын чанартай авто зам дагуух худалдаа үйлчилгээ эрхлэгчдэд үйлчилгээний орчин нөхцөлөө сайжруулахад хөнгөлөлттэй зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.4 Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 5.5 Бизнес эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах үйл ажиллагааг бүрэн цахимжуулж, технологийн дэвшлийг ашиглах саналыг холбогдох байгууллагад уламжилна.
- 5.6 Жижиг, дунд үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг төрийн худалдан авалтаар дэмжинэ.
- 5.7 Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн оролцоотой хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 5.8 Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 5.9 Ахмад болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор ажлын бээлий, хэрэглээний уут, шуудай зэргийг үйлдвэрлэх жижиг цех байгуулсан аж ахуйн нэгж, иргэдийн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг хөдөө аж ахуйн салбарын ажилтнууд, аж ахуй нэгжүүд, ойролцоох томоохон үйлдвэрүүдтэй холбох ажлыг зохион байгуулна.
- 5.10 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийн талаарх зөв ойлголт, хандлагыг олон нийтэд төлөвшүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

6.1 Аялал жуулчлал

- 6.1.1 Аялал жуулчлалын салбарыг эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн гуравдагч салбар болгон хөгжүүлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

- 6.1.2 Сум орон нутгийн хэмжээнд түүх дурсгалын болон байгалийн үзэсгэлэнт газруудыг хамарсан аялал жуулчлалын маршрут гаргаж, гадаад дотоодын жуулчдад морин аялал хийх иргэн аж ахуй нэгжийг дэмжиж ажиллана.
- 6.1.3 Малчны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих орлогыг нэмэгдүүлэх, монгол өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлэх зорилгын хүрээнд төв суурийн газрын иргэд, хүүхэд багачууд болон дотоод гадаадын жуулчдыг монгол малчны хотонд монгол ахуйд суралцангаа, амрах орчныг бүрдүүлэх айл өрхийг дэмжиж, сурталчилж гэрээсээ орлого олох боломжийг бүрдүүлж ажиллана.
- 6.1.4 Улсын чанартай авто замын зорчигч урсгал-Орхон голыг түшиглэн “street foods” /цагаан идээ, эко хүнсний ногоо, мах махан бүтээгдэхүүн, шорлог, бургер, зайдас, пицца, шарсан загас, утсан загас, далайн гаралтай бүтээгдэхүүн, сүүн зайрмаг гэх мэт / түргэн хоол, ариун цэврийн байгууламж бүхий түр буудаллах үйлчилгээний нэгдсэн цэг байгуулж иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

6.2 Газар тариалан

- 6.2.1. Төмс хүнсний ногоог жилийн дөрвөн улиралд хэрэглэгчдийн шаардлагад нийцүүлэн ууталж савлан бэлтгэн нийлүүлэх иргэдийг нэгтгэж томоохон худалдааны төвүүдийн нийлүүлэлтийг хангах замаар “Шийрийн төмс” бренд үүсгэн борлуулалтын үнийн тогтвортой байдлыг хангана.
- 6.2.2 Стратегийн хүнсний зориулалттай болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 6.2.3 Хүнсний ногоо хадгалах орчин үеийн шаардлагад нийцсэн 2500 тонн багтаамжтай зоорь барих ажлыг холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.
- 6.2.4 Газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, зөвхөн атаршсан газрыг эргэлтэд оруулах замаар талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 6.2.5 Тариалангийн газрын хөрсний үржил, шимийг алдагдуулахгүй байх малын хөлөөс хамгаалах ажлыг малчин-төр-тариаланч гэсэн гурвалсан гэрээ байгуулж дотоод зөрчлийг үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 6.2.6 Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг алдагдуулахгүй байх талаар газар эзэмшигчтэй хамтарч ажиллана.

6.3 Мал аж ахуй

- 6.3.1 Сумын хэмжээнд бий болсон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малын ашиг шимийг нэмэгдүүлэх эцэг малыг сайжруулах, төрөлжих бодлого баримтална.
- 6.3.2 Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажлыг дүрэм журам, стандартын дагуу чанартай зохион байгуулна.
- 6.3.3. Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

- 6.3.4. Бэлчээрийн даацтай уялдуулж, малын тоо, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэрэгч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан, тэжээлийг хамгаалах, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж ажиллана.
- 6.3.5 Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн, хагас эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуй эрхлэх иргэн ААН-ийг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 6.3.6 “Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, мал, малын гаралтай түүхий эд, мах махан бүтээгдэхүүн, сүү цагаан идээ, арьс шир боловсруулах цех байгуулах дундын хоршооллыг байгуулж мах сүү цагаан идээний нэрийн дэлгүүрийг төв суурин газруудад ажиллуулах замаар мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 7.1 Сумын төв болон бусад газарт хөрсний эвдрэлд орж элсэн манхан, эрэг ганга үүссэн газруудыг үе шаттайгаар засварлаж моджуулах, эзэнжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.
- 7.2 Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомстол, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 7.3 Сумын нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготнын тархцын судалгааг явуулж бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэн, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 7.4. Хууль бус ан агнуур, модны хулгайг таслан зогсоож байгалийн үнэ цэн, өгөөжийг үнэлэн хамгаалж, анхдагч экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгална.
- 7.5 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангана.
- 7.6 Шахмал түлш үйлдвэрлэх, түлээ нүүрсний цэг байгуулах иргэн ААН-ийг дэмжиж ажиллана.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ, ГАДААД ХАРИЛЦАА **Иргэнд ойрхон төрийн үйлчилгээ**

- 8.1 Төр, иргэний нийгэм, ТББ, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 8.2 Эрх мэдлийн хуваарилалт, хяналт, тэнцлийг оновчтой болгож, орон нутгийн засаглалын тогтвортой, шударга, бүтээлч байдлыг хангана.
- 8.3 Төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, шагнал, урамшуулал олгох, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах, халах, чөлөөлөхөд тухайн албан хаагчийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгээс хамаарах тогтолцоог төлөвшүүлнэ.

- 8.4 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 8.5 Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил, арга хэмжээнд дотоод хяналтыг чанартай гүйцэтгэж үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 8.6 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 8.7 Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч хөгжих бололцоог бүрдүүлж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.
- 8.8 Төрийн алба, эрүүл мэнд, боловсрол, аялал жуулчлал, мал аж ахуй, газар тариалан, төмс хүнсний ногоог дэмжсэн гадаад бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. СУМ ОРОН НУТГИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

Сэтгэл тайван иргэн – Аз жаргалтай амьдрал

- 9.1 Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах ажлыг зохион байгуулж, иргэдийн санаачилгыг дэмжиж төсөл хэрэгжүүлэх замаар дахин боловсруулж болох хуванцар “Хог хаягдал төвлөрүүлэх цэг”-ийг байгуулна.
- 9.2 Хүүхэд залуучуудын талбайг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн тохижуулж олон төрөлт тоглоом, элсний волейболын талбай нэмж байгуулна.
- 9.3 Дархан -Эрдэнэтийн зам дагуу цахилгаан эрчим хүч татах ажлыг өргөжүүлж холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.
- 9.4 Хөдөө аж ахуйн гражийн хойд уулзвар, хойд уулзвараас Эрүүл мэндийн төв хүртэлх 1 км замыг хатуу хучилттай авто зам, явган хүний замаар холбох ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 9.5 Сумын төв, 42-р зөрлөг, Шийрт гэрэлтүүлгийн ажлыг аймаг, сумын хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлүүлэн бүрэн ашиглалтад оруулна.
- 9.6 Дархан Эрдэнэтийн зам дагуу болон сумын төв дотор “Хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах”, иргэдийн өмч хөрөнгийг хамгаалах чиглэлээр шаардлагатай газруудад гадна орчны камержуулалтын ажлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр үе шаттайгаар шийдвэрлэнэ.
- 9.7 Төрийн албан хаагчдын байрыг их засварт оруулах ажлыг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлэнэ.
- 9.8 Ногоон байгууламжийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 9.9 Сумын төвд шаардлагатай газар үерийн хамгаалалтын далан, хур тунадасны ус зайлуулах суваг, хоолойг байгуулна.
- 9.10 Дархан Эрдэнэтийн авто замаас сумын төв хүртэлх 5км авто замын засварын ажлыг хийж шаардлага хангасан замын тэмдэг тэмдэглэгээг нэмэгдүүлнэ.
- 9.11 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг түр хамгаалах байр, гэр бүлийн хүчирхийллийн

хохирогчдод мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх төвийг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэнэ.

Сэлэнгэ аймгийн Орхон сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны Сэлэнгэ аймаг, Орхон сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Орхон нутгаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ".

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ОРХОН СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**ОРХОНТУУЛ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД**

2024.08.05 № ГНДТ-2024/13-ИТАНА-09
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Орхонтуул сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Орхонтуул сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Орхонтуул сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Орхонтуул сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (06 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Орхонтуул сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**ОРХОНТУУЛ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРХОНТУУЛ
СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.23

**ОРХОНТУУЛ САЙХАН НУТГАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”**

Монгол Улсын хөгжлийн “Алсын хараа 2050”-ийг үндсэн чиглэл болгон Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын Намаас Аймаг, сумын ИТХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Орхонтуул нутгийнхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор сум, орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумынхаа нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Орхонтуул сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд Орхонтуул сумын хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД

- 1.1. Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрт иргэдийг бүрэн, тэгш хамруулж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.2. Сумын хүн амын дунд зонхилон тохиолдож байгаа өвчлөл, эндэгдлийн шалтгааныг судлан тогтоох, урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэхэд эрүүл мэндийн салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 1.3. Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.4. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 1.5. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын барилгын засвар, туслах барилгуудыг ашиглалтад оруулан, тохижилт, өргөтгөл, үйлчилгээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, техник хэрэгслээр ханган, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг бүх түвшинд шуурхай хүргэх, ая тухтай орчинд оношлох, эмчлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.6. Сумын эрүүл мэндийн салбарт дутагдалтай, нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Орхонтуул сумын харьяат оюутанд олгох дэмжлэгийг бий болгоно.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ

- 2.1. Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 2.2. Бага, дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж, үнэлүүлдэг болно.
- 2.3. Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.

2.4. Ерөнхий боловсролын сургуулиудыг дотуур байрыг шаардлага хангасан ундны цэвэр усаар хангаж, ариун цэврийн болон угаалгын өрөөтэй болгон, галын стандарт шаардлагыг хангуулж, хүүхдэд ээлтэй, эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.

2.5. Орон нутагт дутагдалтай мэргэжлээр өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах багшид олгох дэмжлэгийг бий болгоно.

2.6. Орон нутагт дутагдалтай багшийн мэргэжлээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Орхонтуул сумын харьяат оюутанд олгох дэмжлэгийг бий болгоно.

2.7. Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурч хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.8. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын дунд болон хамтын ажиллагаатай аймаг, сумын багш, сурагч солилцооны хөтөлбөрүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

2.9. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын кабинетуудыг шат дараатайгаар хөгжүүлж, суралцагчдын суралцах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГ

3.1. “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” зэрэг хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурингийн соёлыг дэлгэрүүлнэ.

3.2. Соёлын төвүүдийн номын сан, орон нутаг судлах танхимын үзмэр, сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээ, сурталчилгааны чанарыг дээшлүүлнэ.

3.3. Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг бий болгосон бүлэг, хамт олон, өвлөн уламжлагчдыг дэмжиж, урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.

3.4. Соёл урлагийн байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, хөгжим аппаратур, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломжийг дээшлүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БИЕЙН ТАМИР, СПОРТ

4.1. Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх, сайжруулах, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэхэд биеийн тамир, спортын салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.

4.2. Сумын иргэдийн дунд “Сумын Засаг даргын нэрэмжит” спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.

4.3. Төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.

4.4. Сумын хэмжээнд үндэсний сур, шагайн харвааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

4.5. Нийтийн биеийн тамир дасгал хөдөлгөөнийг түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, ахмад настан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН

5.1. Ногоон байгууламжийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

5.2. Сумын төв болон Рашаант тосгоны үерийн хамгаалалтын далан, хур тунадасны ус зайлуулах суваг, хоолойг байгуулна.

5.3. Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах ажиллагааг хэвшүүлж, дахин боловсруулах, байгаль орчинд хор нөлөөгүй үйлдвэрийг байгуулах иргэдийн санаачилгыг дэмжинэ.

5.4. “Монгол улс дахь хуванцар хог хаягдлын дахин боловсруулалтын тогтвортой байдлыг хангах” төслийг хэрэгжүүлж, суманд “Хог хаягдал зохицуулах төв”-ийг байгуулах санхүүжилтийг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлэнэ.

5.5. Сумдад хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн стандартын ландфиллын байгууламж, аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, устгах зориулалтын байгууламжийг үе шаттайгаар байгуулна.

5.6. Үлгэр дуурайлал болсон гэр бүлийг нийтэд сурталчлах, таниулах олон улсын гэр бүлийн өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлнэ.

5.7. Малчдын зуслан болон тариалангийн бригадын төвүүдэд харилцаа холбооны сүлжээ шинээр бий болгох ажлыг холбогдох ААН байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

6.1. Томоохон аж ахуйн нэгж, үйлдвэрийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих санал санаачилгыг урамшуулж дэмжих замаар кластерийн хөгжлийг хангана.

6.2. Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг дэмжиж ажиллана.

6.3. Зорилтот бүлгийн өрхүүдийн амьжиргааг дэмжих төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

6.4. “Хөдөлмөр Зуслан” бий болгох замаар өсвөр үе, хүүхэд залуучуудыг хөдөлмөрт сургах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

7.1. Хүүхэд хамгааллын талаарх мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн оролцоотой хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

7.2. Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

7.3. Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх боломжийг бүрдүүлнэ.

7.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан дэд бүтцийн стандартыг бүх төрлийн орон сууц, худалдаа үйлчилгээний байгууллагуудад мөрдүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

8.1. Хариуцлагатай уул, уурхай, дулааны хангамж

8.1.1. Сумын нутаг дэвсгэрт уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийн лиценз эзэмшилтийг иргэдэд нээлттэй болгож, хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгуулах бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана.

8.1.2. Уул уурхайн нөхөн сэргээх ажлын хяналтыг сайжруулж, нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжид ногдуулах хариуцлагыг чангатгана.

8.2. Газар тариалан

8.2.1. Айл өрхүүдийг хүнсний зориулалттай болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэн, төвлөрсөн төмс хүнсний ногооны талбайн орчим шинэ суурьшлийн бүс бий болгож, цахилгаан эрчим хүчинд холбуулах ажлыг холбогдох байгууллага, аж ахуйн нэгжид уламжилж шийдвэрлэнэ.

8.2.2. Дөрвөн улирлын хүлэмж, агуулах, зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар хүнсний ногоо, жимс жимсгэнийн нэр төрлийг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээнд жилийн турш тогтвортой нийлүүлж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулна.

8.2.3. Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

8.2.4 Төмс хүнсний ногоо эрхлэгчдийг дэмжих зорилгоор хүлэмжийн аж ахуй эрхлэлтийг дэмжиж, хүнсний ногооны техник дундын үйлчилгээг бий болгоно.

8.3. Мал аж ахуй

8.3.1. Сумын хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малчин иргэдэд түгээн дэлгэрүүлж, малын ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.

8.3.2. Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлнэ.

8.3.3. Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангах, мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

8.3.4. Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгжийн гаргасан санал санаачилгыг дэмжинэ.

8.3.5. Малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх аяныг хэрэгжүүлнэ.

8.3.6. Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн, малын бэлчээрийг нэмэгдүүлнэ.

8.3.7. Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

9.1. Сумын нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготнын тархцын судалгааг явуулж, бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэнэ.

9.2. Уул уурхай, газар тариалан, дэд бүтцийн байгууламж, хот байгуулалт, бэлчээр ашиглалтын улмаас эвдрэл, доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээж, аж ахуйн зориулалтаар дахин ашиглах боломжтой болгон эргэлтэд оруулж, ашиглагчийн хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

9.3. Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангана.

9.4. Тэр бум мод хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх замаар сумын хэмжээнд мод бут, сөөг үржүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, орчныг хамгаалах зэрэг нийтэд тустай ажил үйлчилгээ эрхлэх иргэн, аж ахуйн нэгжийн гаргасан санал санаачилгыг бодлогоор дэмжиж ажиллана.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ

10.1. Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.

10.2. Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.

10.3. Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.

10.4. Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод, нээлттэй байлгана.

10.5. Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.

10.6. Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.

10.7. Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил, арга хэмжээнд дотоод хяналтыг чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.

10.8. Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч, хөгжих тогтолцоог бүрдүүлж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.

10.9. Улаанбаатар, Сэлэнгэ, Дархан, Эрдэнэт зэрэг томоохон хот суурин газруудад байх нутгийн зөвлөлүүдийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн зохион байгуулж, үйл ажиллагааг тогтмолжуулан, хамтран ажиллана.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ДЭД БҮТЭЦ

11.1. Гэр хорооллын боломжтой хэсгийг инженерийн дэд бүтэцтэй болгох, дахин төлөвлөлтийг хийж, иргэдийг орон сууцжуулах, хаус хороолол бий болгох төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгжийг дэмжин хамтран ажиллана.

11.2. Нийтийн орон сууцны хуучин барилгын гадна фасадыг шинэчлэн засварлах, дулаан алдагдлыг бууруулах ажлыг хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.

11.3. Хаягдал бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг шинээр барих, өргөтгөх стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламж бий болгох талаар зохих холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлүүлнэ.

11.4. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, өргөтгөх замаар ард иргэдийг шаардлага хангасан ундны усаар хангана.

11.5. Сумын төв болон Рашаант тосгон хоорондох шороон авто замыг засаж сайжруулах, төвүүд дотор хатуу хучилттай авто зам барих ажлыг иргэд олон нийтийн санаачилгад тулгуурлан гүйцэтгэнэ.

11.6. Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж, талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн стандарт хангуулж, хот суурины соёлыг нэмэгдүүлнэ.

11.7. Тоглоомын талбай бүхий соёл амралтын цэцэрлэгт хүрээлэнг бий болгож өргөжүүлнэ.

11.8. Монгол Улсын Засгийн газрын Бүсчилсэн хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгагдсанаар Төв аймгийн Цээл сумаас Орхонтуул сумын нутгаар дайран Сэлэнгэ аймгийн Баруунбүрэн сумтай холбох босоо тэнхлэгийн засмал замын ажлын зураг төсөл холбогдох бичиг баримтыг бүрдүүлэн, дээд шатны байгууллагуудаар шийдвэрлүүлнэ.

11.9. Орхон голын төмөр бетон гүүр барих ажлын гүйцэтгэлд хяналт тавьж, бүх талаар дэмжиж ажиллана.

11.10. Ерөнхий боловсролын сургуулийн дотуур байрны барилгыг засварлаж, суралцагчдын амьдрах таатай орчинг бүрдүүлнэ.

11.11. Ерөнхий боловсролын сургуулиудын спорт заалыг сэргээн засварлаж, суралцагчдын сурч хөгжих таатай орчин бүрдүүлнэ.

Орхонтуул сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны Орхонтуул сумын ИТХ-ын ээлжит сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч,

дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө
Орхонтуул сайхан нутгаа **"ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ"**.

**ОРХОНТУУЛ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

САЙХАН СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД

2024.08.06 № ГИТ-2024/13-УТАНААД
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Сайхан сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сайхан сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020602

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Сайхан сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Сайхан сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (7 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Сайхан сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САЙХАН СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД САЙХАН СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМААС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024-06-21

САЙХАН НУТГАА ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ

Монгол Улсын хөгжлийн “Алсын хараа-2050”-г үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Сайхан сумын хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, төрийн бус байгууллагаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан, нэгтгэн дүгнэж, сумынхаа нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан Сайхан сумын Монгол Ардын намаас 2024-2028 онд Сайхан нутгийнхаа хөгжил дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж хэрэгжүүлэх ажлаа тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1. Эрүүл мэнд

- 1.1.1 Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн дасгал хөдөлгөөн, спорт, нийтийн биеийн тамираар хичээллэх, эрүүл, зөв хооллох, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үр дүнтэй бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.2 Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжүүлж буй хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.3 Эмч, сувилагчдыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургах, ур чадварыг нь дээшлүүлэн, ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээний чанарыг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.4 Хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд иргэн бүрийг урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг оношилгоо, шинжилгээнд заавал хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.
- 1.1.5 Сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд холын болон ойрын дуудлага гүйцэтгэх түргэн тусламжийн автомашины парк шинэчлэлтийг хийх асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжлан, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.1.6 Орон нутагт өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл боломжийг бүрдүүлж, урамшуулах бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.1.7 Овоот, Дөмбөн хороололд эмийн сан шинээр байгуулах, сумын төв дэх эмийн сангийн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн, 24 цагаар үйлчилгээ үзүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

1.2. Боловсрол

- 1.2.1 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг ясли, цэцэрлэгт хамруулах зорилгоор гэр цэцэрлэг, өдөр

өнжүүлэх бүлгийг бий болгох иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг дэмжиж ажиллана.

- 1.2.2 Хүн амын өсөлт, хүртээмжид үндэслэн Овоот, Дөмбөн хороололд хүүхдийн цэцэрлэг, бага сургуулийн цогцолборыг шинээр барих ажлыг холбогдох төсөвт тусгуулах саналыг хүргүүлж, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.2.3 Боловсролын тухай хуульд англи хэлийг үндсэн гадаад хэлээр тодорхойлсны дагуу бүх шатны сургалтын байгууллагад англи хэлийг эзэмших нөхцөл, орчныг бүрдүүлж, англи хэлний багш нарыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад үе шаттайгаар хамруулна.
- 1.2.4 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 1.2.5 Ерөнхий боловсролын сургуулиудын сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд шаардагдах төсвийг холбогдох байгууллагад уламжлан, шийдвэрлэнэ.
- 1.2.6 Улсын төсвийн хөрөнгөөр баригдаж буй “Хүүхэд хөгжлийн төв”-ийг ашиглалтад оруулж, тоног төхөөрөмж, тохижилт үйлчилгээнд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг холбогдох байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлэн үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.

1.3. Соёл урлаг

- 1.3.1 Соёлын төв, номын сан, орон нутаг судлах танхимын үзмэр, сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээ, сурталчилгааны чанарыг дээшлүүлнэ.
- 1.3.2 Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг бий болгосон бүлэг, хамт олон, өв тээгчдийг дэмжиж, урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
- 1.3.3 Соёл урлагийн байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, хөгжим, аппаратур, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

1.4. Биеийн тамир

- 1.4.1 Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх орчныг бүрдүүлж, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэх олон талт арга хэмжээнд татан оролцуулах ажилд биеийн тамир, спортын салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 1.4.2 Хөтөл хотод шинээр биеийн тамирын “Спорт цогцолбор” байгуулах ажлыг холбогдох байгууллагад уламжлан, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.4.3 Сумын хэмжээнд үндэсний сур, шагайн харвааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.4.4 Орон нутгийн тамирчид, хүүхэд багачуудыг улс, тив, дэлхийн уралдаан тэмцээнд оролцоход зохих дэмжлэг үзүүлдэг болгоно.

1.5. Хөдөлмөр эрхлэлт

- 1.5.1 Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн гарааны бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлэхийн зэрэгцээ борлуулалтын сүлжээг өргөтгөн төрийн худалдан авалтаар дэмжиж, “Нэг баг-нэг бүтээгдэхүүн” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

- 1.5.2 Хүнс, хөдөө аж ахуй, хүнд, хөнгөн үйлдвэр, барилгын салбарын бага, дунд, эцсийн шатны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх төслүүдийг Хоршоог хөгжүүлэх сангийн хөрөнгөөр үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 1.5.3 Нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэг газруудад иргэд, аж ахуйн нэгжүүдийг эрүүл ахуйн стандарт, шаардлагыг хангасан үйлчилгээ эрхлэх боломжийг олгож, дэмжиж ажиллана.
- 1.5.4 Төр, хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг өрнүүлэх замаар нийгмийн бүлгүүдийн хөдөлмөр эрхлэх, орлого олох боломжийг нэмэгдүүлнэ.

1.6. Нийгмийн хамгаалал

- 1.6.1 Хүүхэд хамгааллын чиглэлээр нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлэн, иргэдийн оролцоотойгоор хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 1.6.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийн талаарх зөв ойлголт, хандлагыг нийгэмд төлөвшүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 1.6.3 Бага өртөгтэй түрээсийн орон байрны хангамжийг нэмэгдүүлэх бодлого хэрэгжүүлж, хувийн хэвшлийн санал санаачилгыг дэмжиж, хамтран ажиллана.
- 1.6.4 Идэвхтэй, бүтээлч иргэн, гэр бүлийг төлөвшүүлэх бодлогын хүрээнд “Аз жаргалтай гэр бүл” хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

2.1. Хариуцлагатай уул уурхай

- 2.1.1 Сумын нутаг дэвсгэрт уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжүүдийн лиценз эзэмшилтийг иргэдэд нээлттэй болгож, хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгуулна.
- 2.1.2 “Цемент Шохой” ХХК-ийн охин компани болох “Хөтөл энерги” ХХК-ийг Хөтөл хотыг дулаанаар хангах бие даасан дулааны станц болгох ажлыг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 2.1.3 Уул уурхайн нөхөн сэргээлтэд тавих хяналтыг сайжруулж, нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжид ногдуулах хариуцлагыг чангатгана.

2.2. Аялал жуулчлал

- 2.2.1. Аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг нэмэгдүүлж, аялал жуулчлалын агентлаг, аяллын операторын чиглэлээр нэн шаардлагатай хүний нөөц, мэргэжилтэн бэлтгэнэ.
- 2.2.2. Уламжлалт соёл, орон нутгийн онцлогт тохирсон бренд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжих бодлого баримтлан, орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 2.2.3. Аялал жуулчлалаар зорин очих газруудад ариун цэврийн байгууламж, түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулах санал санаачилгыг дэмжинэ.

2.3. Газар тариалан

- 2.3.1 Үржил шим бүхий хөрсөнд тариалсан монгол таримлын өрсөлдөх чадвар, үнэ цэнийг өсгөж, экспортыг нэмэгдүүлсэн, ухаалаг технологид суурилсан газар тариаланг хөгжүүлнэ.
- 2.3.2 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах, стратегийн хүнсний зориулалт бүхий хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэх иргэн, хувийн хэвшлийг дэмжиж ажиллана.
- 2.3.3 Төмс, хүнсний ногоо, хадлангийн газрыг зохих журмын дагуу сумын иргэдэд давуу эрхээр эзэмшүүлнэ.
- 2.3.4 Газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулж, зөвхөн атаршсан газрыг эргэлтэд оруулж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3.5 Тариалангийн хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс бордох, үр ашигтай технологийг нэвтрүүлэх, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бордооны хангамжийг 70 хувьд хүргэж, хөрсний шим тэжээлт чанарыг нэмэгдүүлнэ.

2.4. Мал аж ахуй

- 2.4.1 Сумын хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, цөм сүргийг тогтвортой өсгөн, малчин иргэдэд түгээн дэлгэрүүлж, малын ашиг шимийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.4.2 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн, мал амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлнэ.
- 2.4.3 Байгаль экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулж, малын тоо, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэрэгч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан тэжээл, усны хангамжийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэх зэргээр мал аж ахуйн эрсдэлийг бууруулна.
- 2.4.4 Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал ахуй, гахай, тахиа, шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлнэ.
- 2.4.5 Малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, мал, малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулж, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх Шинэ хоршоо аяны хүрээнд "Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.4.6 Малчдад өвөлжөө, хаваржааны газрыг урт хугацаатай эзэмших, ашиглах, тэжээлийн ургамал тариалах боломжийг олгох орчныг бий болгоно.
- 2.4.7. Малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлдэх аяныг зохион байгуулна.
- 2.4.8. Сүү хүлээн авах цэг байгуулах, цагаан идээ боловсруулах үйлдвэрлэл эрхлэх иргэдийн санаачилгыг дэмжиж, цэцэрлэг сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.

2.5. Байгаль орчин

- 2.5.1 Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, эко системийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах бодлого баримтлана.

- 2.5.2 Уул уурхай, газар тариалан, дэд бүтэц болон хот байгуулалт, бэлчээр ашиглалтын улмаас эвдрэл доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээж, аж ахуйн зориулалтаар дахин ашиглах боломжтой болгон, эргэлтэд оруулж ашиглагчийн хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 2.5.3 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний “Тэрбум мод” хөтөлбөрийн хүрээнд айл өрх бүр эзэмшлийн газартаа мод тарих аян өрнүүлнэ.
- 2.5.4 Гол, булгийн эх, ус, намаг бүхий газруудыг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, барилгажих, эзэмших, бохирдуулахаас сэргийлэн шингээх чадварыг хэвээр хадгалах замаар үерийн эрсдэлийг бууруулна.

2.6 Үйлдвэржилтийн бодлого

- 2.6.1 Төрийн өмчит “Цемент шохой “ХХК-г түшиглэн, нэмүү өртөг шингэсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх барилгын материалын үйлдвэрлэл, технологийн паркийг байгуулах хувийн хэвшлийг дэмжинэ.
- 2.6.2 Номгон тосгонд малын түүхий эдийн анхан шатны боловсруулалт хийх болон тэжээлийн үйлдвэр байгуулах саналыг тус тус холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлэнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ-ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ

- 3.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 3.2 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 3.3 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.
- 3.4 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод, нээлттэй байлгана.
- 3.5 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний салшгүй чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг бий болгоно.
- 3.6 Хөрөнгө оруулалт, төсөл хөтөлбөрөөр хэрэгжиж буй ажил, арга хэмжээнд дотоод хяналтыг чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 3.7 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 3.8 Төрийн албан хаагчийг тасралтгүй сурч, хөгжих тогтолцоог бүрдүүлэн, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.
- 3.9 Шаардлагатай тохиолдолд хотын эдийн засаг, тохижилт, нийгмийн өмнө тулгарч буй бэрхшээлүүд, түүнийг шийдвэрлэх арга замын талаар асуулга боловсруулан, ард иргэдээр эрэмбэлүүлэх, сонголт хийлгэх замаар иргэдийн оролцоог хангана.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРОН НУТГИЙН ЧАНАРТАЙ ХОТЫН ШИНЭЧЛЭЛ

- 4.1 Сумын хүн амын бодит тоог нэмэгдүүлэх зорилгоор “10000+1” аяныг үргэлжлүүлнэ.
- 4.2 Хөтөл хотын нийтийн эзэмшлийн орон сууцны дээврийн засвар, гадна фасад дулаалгын ажлыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх ажлын санхүүжилтийг шийдвэрлэж, хэрэгжүүлнэ.
- 4.3 Сум болон Номгон тосгоны дулаан болон цэвэр, бохир усны шугам сүлжээг үе шаттайгаар шинэчлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.4 Овоот, Дөмбөн, Жимстэй хорооллын хүүхдийн тоглоомын талбайг сэргээн засварлах, өргөжүүлэх, зам талбайн гэрэлтүүлгийг сайжруулна.
- 4.5 Сумын төвийг дайран өнгөрч буй олон улсын чанартай замд явган хүний гүүрэн гарц хийх саналыг холбогдох байгууллагад уламжилж, шийдвэрлүүлнэ.
- 4.6 “Дулаан орц” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, орц бүрд паар суурилуулж, орцны хаалгыг коджуулах, камержуулах ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 4.7 Сумын төв доторх авто замыг хүчитгэн шинэчилж, Жимстэй хороолол-сумын төв хооронд сайжруулсан зам тавих ажлыг хийж гүйцэтгэнэ.
- 4.8 Гудамж, талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж, бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн стандартыг хангуулж, хотын соёлыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.9 Худалдаа үйлчилгээ, аялалд жуулчлалд зориулсан гудамжийг байгуулна.
- 4.10 Сумын наадмын талбайг тохижуулж, сэргээн засварлана.
- 4.11 Хүүхдийн парк болон соёл амралтын цэцэрлэгт хүрээлэнг засварлаж, сайжруулна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН

- 5.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан тэгш хүртээмжтэй дэд бүтцийн стандартыг бүх төрлийн орон сууц, худалдаа үйлчилгээний байгууллагуудад мөрдүүлнэ.
- 5.2. Эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээг хийж агаар, хөрс, усны бохирдлыг багасган, ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлж, эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлэхэд иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 5.3. Сумын төв болон Жимстэй хорооллын гудамж, талбай дахь тохижилтын ажлыг хийж, үерийн ус зайлуулах суваг, хоолой шинээр бий болгох ажлыг иргэдийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.
- 5.4. Хотын соёлыг хэвшүүлэх зорилгоор “Эрүүл иргэн–Эко хот” хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
- 5.5. Хотын төвийн автомашины зогсоолыг нэмэгдүүлэх ажлыг иргэд, аж ахуйн нэгжийн оролцоотойгоор хэрэгжүүлнэ.
- 5.6. Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамгаалах “Түр хамгаалах байр”-ны үйл ажиллагааг эхлүүлнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн бүтээмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй амар тайван хот болно.

Сайхан сумын Монгол Ардын намын хорооноос 2024 оны ИТХ-ын ээлжит сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Сайхан нутгаа хамтдаа хөгжүүлье.

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**САНТ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МОНГОЛ АРДЫН
НАМД**

2024.08.05 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-11

танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Сант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Сант сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

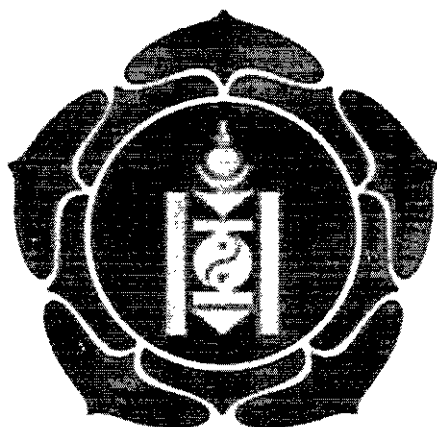
Сант сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (5... хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Сант сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САНТ СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САНТ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**САНТ СУМ
2024 ОН**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САНТ СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.24

**САНТ САЙХАН НУТГАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”**

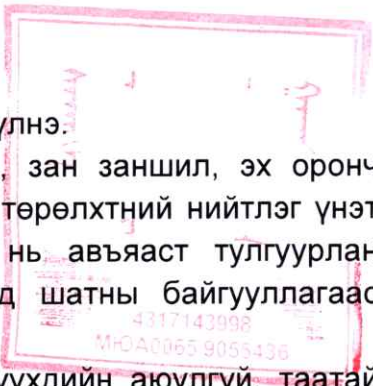
Монгол Улсын хөгжлийн “Алсын хараа-2050”-ийг үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Сант нутгийнхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор сум, орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумын нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан Сант сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд сумын хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД

- 1.1. Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн, иргэдийн санал санаачлагаар байгуулагдсан дасгал хөдөлгөөн, биеийн тамирын клуб, бүлгүүдийн үйл ажиллагааг дэмжиж, хамтран ажиллана.
- 1.2. Сумын эрүүл мэндийн төвийг орчин үеийн техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг холбогдох байгууллагуудад уламжлан, шийдвэрлүүлнэ.
- 1.3. Нарийн мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн ажилтаны тогтвор суурьшилтай ажиллаж, амьдрахад анхаарч, тэдний нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.4. Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрт иргэдийг бүрэн, тэгш хамруулж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.5. Туулах чадвар сайтай түргэн тусламжийн авто машинаар хангагдах ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран шийдвэрлэнэ.
- 1.6. Уламжлалт анагаах ухааны эмчилгээний кабинет, бариа засал, эмийн сангийн өрөө зэргийг стандартад нийцүүлэн тохижуулах боломжийг судалж, хэрэгжүүлнэ.
- 1.7. Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.8. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг сайжруулна.

ХОЁР. БОЛОВСРОЛ

- 2.1. Сургууль, цэцэрлэгт жил бүр 1 анги танхимийг тохижуулах ажлыг иргэд, аж ахуйн нэгж болон орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр шийдвэрлэн хэрэгжүүлнэ.

-
- 2.2. Бага, дунд боловсролын чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ.
- 2.3. Монголын түүх, хэл соёл, үндэсний өв уламжлал, зан заншил, эх оронч сэтгэлгээ, хүүхдийн хөгжил төлөвшил, хос хэл, хүн төрөлхтний нийтлэг үнэт зүйлсийг тусган хэрэгжүүлэх, хүүхдийн өөрийнх нь авъяаст тулгуурлан хөгжүүлэх, амьдралын зөв дадалд сургахад дээд шатны байгууллагаас гаргасан төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.4. Цэцэрлэг, сургуулийн орчинг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.5. Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолны стандартыг хэрэгжүүлж, сүү сүүн бүтээгдэхүүнээр найдвартай, тогтмол хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.6. Цэцэрлэг, сургуульд түшиглэж хүүхэд хамгааллын байрыг бий болгож, тохижуулна.
- 2.7. Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд иргэд, аж ахуйн нэгжийн дэмжлэг, оролцоотойгоор багш, суралцагчдын нийгмийн асуудлыг сайжруулна.
- 2.8. Хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга шинээр барих ажлын зураг төсвийг хийлгэж, улсын төсөвт суулгах ажлыг зохион байгуулна.
- 2.9. Цэцэрлэг, сургуулийн тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдийг сурч боловсрох, хөгжих нөхцөл боломжийг бий болгоно.

ГУРАВ. СОЁЛ УРЛАГ

- 3.1. “Монгол хүн-Монгол ахуй, Монгол соёл-Монгол урлаг” бодлогыг хэрэгжүүлж түгээн дэлгэрүүлэхэд соёл урлагийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлнэ.
- 3.2. Соёлын төвийн барилгыг шинээр барих зураг төслийг боловсруулж, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх ажлыг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 3.3. “Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл III” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн ажиллана.
- 3.4. Ивэн голын үерийн далан болон хиймэл нуур орчимд аялал жуулчлал, загасчлал, амралт сувилалын чиглэлээр хөгжүүлэх ажлыг эхлүүлнэ.
- 3.5. Сумын номын сан, орон нутаг судлах танхимын үйл ажиллагааг өргөтгөж, үзмэр, сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээ, сурталчилгааны чанарыг дээшлүүлнэ.
- 3.6. Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн сургалтыг бий болгосон хамт олон, өвлөн уламжлагчдыг дэмжиж ажиллана.

ДӨРӨВ. ДЭД БҮТЭЦ

- 4.1. Сумын дулааны далд шугам сүлжээг шинэчлэх, засварлах ажлыг үргэлжлүүлж, улмаар сургууль, хүн эмнэлэг, Будлан хорооллын айл өрхүүдийн дулаан, цэвэр бохирын шугамыг уурын зуух болон нэгдсэн шугамд холбох ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 4.2. Сумын төвийн хороолол тус бүрийн гудамжны эмх цэгцийг сайжруулж, гэрэлтүүлгийг бүрэн шийдвэрлэнэ.
- 4.3. Шинэ суурьшлын бүсүүд болон Будлан хороолол, жимсний хашааны зүүн талын айл өрхүүдэд төвлөрсөн 0.4кВт цахилгаан эрчим хүчний шугам татах ажлыг аж ахуйн нэгж, орон нутгийн хөгжлийн санд тусгуулж, шийдвэрлэнэ.

- 4.4. Алслагдсан суурин болон хөдөөд үүрэн телефоны сүлжээний хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.5. Зуслан чиглэлийн эвдэрсэн зам, даваа гүвээнд шаардлагатай засваруудыг үе шаттайгаар хийж, гүйцэтгэнэ.
- 4.6. Иргэдийг орон сууцжуулах бүхий л боломжийг эрэлхийлж, хорооллын өрхүүдийг дулаан, цэвэр, бохир усны шугамд холбох ажлыг үргэлжлүүлэн, иргэд тав тухтай амьдрах орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 4.7. Сумын төвийн гудамж талбайг засварлан сайжруулах ажлыг үргэлжлүүлж, ЗДТГ-аас цэцэрлэг, ЕБС-ийн өмнөх зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн баруун талаарх шороон замуудыг тус тус хатуу хучилттай замаар холбох ажлыг замын сан болон орон нутгийн хөгжлийн санд тусгуулж, хэрэгжүүлнэ.

ТАВ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

- 5.1. “Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин” хөтөлбөрт малчдыг хамруулах ажлыг эрчимжүүлж, малчид хоршоолох замаар сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, арьс шир боловсруулах цех байгуулахыг дэмжиж ажиллана.
- 5.2. Эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэх иргэдийн санал, санаачилгыг бүхий л талаар дэмжиж, үхэр сүргийг эрчимжүүлэх герефорд үүлдрийн хээлтүүлэгчээр хангах ажлыг үргэлжлүүлж, шилмэл хуц ухнаар сүргийг сэлбэх ажлыг эхлүүлнэ.
- 5.3. Малчдад тэжээлийн ургамал тариалах нөхцөл боломжийг бүрдүүлж, дэмжлэг үзүүлэнэ.
- 5.4. Хүлэмж, зоорины аж ахуй эрхлэх иргэдийн хүсэл санаачилгыг дэмжиж суманд механикжсан 1000 тн багтаамжтай зоорь барих ажлыг холбогдох байгууллагад уламжилж, улсын төсөвт суулгах тал дээр санал, санаачилга гаргаж ажиллана.
- 5.5. Дөрвөн улирлын хүлэмж, агуулах, зоорийн аж ахуйг хөгжүүлэх замаар хүнсний ногоо, жимс жимсгэний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, жилийн турш шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулана.
- 5.6. Алслагдсан бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулж, хэрэгжүүлнэ.
- 5.7. Тариалангийн хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх, хөрс бордох, үр ашигтай технологийг нэвтрүүлэх, ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 5.8. Хогийн менежментийг өрх бүрд хэвшүүлж, эзэмшүүлснээр соёлч сум болох эхлэлийг тавьж хэрэгжүүлнэ.
- 5.9. “Шарилж, хогийн ургамал устгах, хадах ажлыг орон нутгийн хөрөнгө оруулалтын төсвөөр үргэлжлүүлнэ.
- 5.10. Өрх бүр хашаандаа гоёлын мод, жимс, жимсгэнэ, төмс, хүнсний ногоо тариалахад зориулагдсан нэгдсэн усалгааны системийг бий болгож хөгжүүлнэ.
- 5.11. Ажлын байрны эрэлтийг бүрэн хангах зорилгоор хөдөлмөр эрхлэлтийн шинэлэг хэлбэр бий болгоход анхаарч ажиллана.
- 5.12. Малчдад нэн шаардлагатай байгаа мал тарилгын хашаа болон мал угаалгын ванныг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэх ажлыг малын тоо толгойн албан татварын эх үүсвэрээр хэрэгжүүлнэ.
- 5.13. Мал амьтны өвчний гаралт, тархалтыг бууруулж, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

- 5.14. Тариалангийн үйлдвэрлэлд тэг болон цомхотгосон, усалгааны хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, байгальд ээлтэй бордооны хэрэглээг төлөвшүүлэн, хөрсний үржил шимийг хамгаалж, сайжруулна.
- 5.15. Ойн хөнөөлт шавьжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 5.16. Сумын нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготны тархацын судалгааг явуулж, бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэх ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 5.17. Номуухаан хорооллын 240 га талбайн услалтын системийн ашиглалтыг 100%-д хүргэж, тус усан байгууламжийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад анхаарч ажиллана.

ЗУРГАА. ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ, ТӨРИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 6.1. Сумын ЗДТГ-ын шинэ байрны барилгын зураг төслийг хийлгэж, улсын төсөвт суулгуулах ажлыг зохион байгуулна.
- 6.2. Төрийн албан хаагчид, багш, эмч нарын нийгмийн асуудлыг холбогдох хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх, ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлсэнээр ажлын хариуцлага, үр дүнг сайжруулна.
- 6.3. Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээнд иргэдийг хамруулж, байнгын болон түр ажлын байраар хангах ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 6.4. “Халамжаас-хөдөлмөрт” хөтөлбөрийн хүрээнд багийн иргэдийг бүрэн хамруулах, зуучлах үйлчилгээг хэрэгжүүлнэ.
- 6.5. Сумын хэмжээнд үндэсний өв уламжлал, сумын түүхийн талаарх судалгаа явуулж, “Уламжлалт нүүдлийн ахуй” соёлыг түгээн дэлгэрүүлэхэд эерэг хандлагатай иргэдийг төлөвшүүлэх.
- 6.6. “Бүх нийтийн соёлын боловсрол II” арга хэмжээний хүрээнд ажил үйлчилгээг тогтмолжуулна.
- 6.7. Сумын хэмжээнд нийтийн биеийн тамир, эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг аж төрөх ёсны салшгүй хэсэг болгох, спорт, урлагийн салбарт амжилт гаргагчдыг хөхүүлэн дэмжиж ажиллана.
- 6.8. Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжиж, тэдний нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд зохих хууль тогтоомжийн хүрээнд үйл ажиллагааг тогтмол хэрэгжүүлж ажиллана.
- 6.9. Ивэн 1 дүгээр баг, “Баавгайт”-ын ам дахь хүүхдийн хөдөлмөр амралтын зусланг засварлан сэргээж, ашиглалтад оруулна.
- 6.10. Сумын төвийн цэцэрлэгт хүрээлэн, багуудын хүүхдийн тоглоомын талбайг стандартын шаардлага хангасан биеийн тамир, бие бялдар хөгжүүлэх төхөөрөмж, хүүхдийн тоглоомоор баяжуулж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэн, бүрэн бүтэн байдлыг хангахын тулд камержуулах ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.
- 6.11. Төрийн албан хаагчийн 12 айлын орон сууцыг фасадлах, дулааны шугам, сантехникийн засварын ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван сум болно

Сэлэнгэ аймгийн Сант сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны орон нутгийн сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж баг, сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Сант сайхан нутгаа **“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”**.

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН САНТ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**СҮХБААТАР СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.05 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-13
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Сүхбаатар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Сүхбаатар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020495

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Сүхбаатар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Сүхбаатар сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (^{1/2} хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Сүхбаатар сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

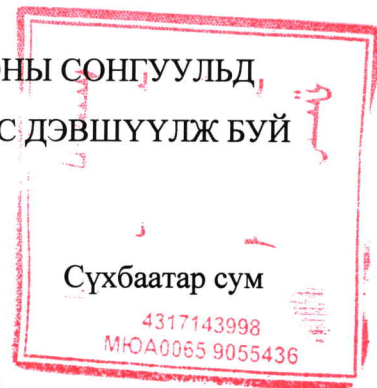

Ч.ЭНХТУЯА

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН СҮХБААТАР СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛЬД,
СҮХБААТАР СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМАС ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БҮЙ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024.06.15

СҮХБААТАР СУМАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”

Монгол улсын хөгжлийн “Алсын хараа- 2050”, “Шинэ сэргэлт”-ийн бодлогын баримт бичгийг үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн бодлого, Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын Намаас 2024 оны аймгийн ИТХ-ын сонгуульд дэвшүүлсэн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд нийгэм эдийн засгийн хөгжлийг хурдасгах чиглэлээр өмнө нь хийж хэрэгжүүлсэн ажил, арга хэмжээний үр дүнд тулгуурлан

- ☐ Иргэдийнхээ ая тухтай амьдрах орчинг сайжруулах
- ☐ Эдийн засгийн өсөлтийг хангаж, өрх бүрийн амьдралд үр шимийг нь хүртээх зорилгоор орон нутгийнхаа иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний нийгмийн байгууллагаас гарсан санал санаачилгуудыг судлан үзэж, нэгтгэн тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө Сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨРИЙН АГУУЛГА:

1. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ
2. ЭРҮҮЛ МЭНД
3. БИЕИЙН ТАМИР, СПОРТ
4. ҮЙЛДВЭРЛЭЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ДЭД БҮТЭЦ
5. ГЭР БҮЛ
6. БАЙГАЛЬ ОРЧИН-АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ
7. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ
8. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ
9. ШУДАРГА ЁСНЫ ЗАСАГЛАЛ

НЭГ. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ

1.1 Боловсрол

Боловсролтой иргэн - Монголын ирээдүй

- 1.1.1 Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 1.1.2 Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулан, ээжүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.3 Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулж, сургуулийн бүлэг дүүргэлтийг норматив хэмжээнд хүргэнэ.
- 1.1.4 Сүхбаатар сумын бүх шатны сургалтын байгууллагад англи хэлийг эзэмших орчныг бүрдүүлж, англи хэлний багш нарыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад үе шаттайгаар хамруулахад хамтарч ажиллана.
- 1.1.5 Сүхбаатар сумын цэцэрлэг сургуулийн орчинг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.6 Багшийн ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, мэргэжлийн нэр хүндийг өсгөхийн зэрэгцээ багш нарыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг боловсрол, ур чадвар, хариуцлага, харилцаа хандлагыг нь дээшлүүлнэ.
- 1.1.7 Хүүхдийн тоо, эрэлт хэрэгцээнд уялдуулан цэцэрлэг, сургууль шинээр барих, өргөтгөх, барилга байгууламж, дэд бүтэц, сургалтын тоног төхөөрөмжийг үе шаттайгаар сайжруулж, чанартай үйлчилгээ үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.
- 1.1.8 Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.9 Ерөнхий боловсролын сургуулиудын дунд болон гадаад хамтын ажиллагаатай улс, хотуудтай багш, сурагч солилцооны хөтөлбөрүүдийн хүрээнд хамтарч ажиллана.
- 1.1.10 Хүүхэд багачуудыг улсын болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, урамшууллын журамтай болгоно.

1.1.11 Сурагч болон багшид сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх, сурагчдад мэргэжлээ сонгох, ирээдүйгээ тодорхойлоход нь зөвлөн туслах чиг үүрэгтэй сэтгэл зүйч мэргэжилтнүүдийг сургууль бүрд ажиллуулна.

1.1.12 Хүүхэд залуучуудын оюуны болон бие бялдрыг хөгжүүлэхэд чиглэгдсэн төрөл бүрийн секц, сургалт, дугуйлангийн үйл ажиллагааг дэмжинэ.

1.1.13 Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагуудад хүүхдийг зөв монгол хүн болгон төлөвшүүлэх, амьдралын зөв дадал хэвшилд сургах үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

1.2 Соёл урлаг

Нүүдэлчин соёл - Монголын гайхамшиг

1.2.1 “Монгол хүн”, “Монгол ахуй”, “Монгол соёл”, “Монгол урлаг” бодлогыг хэрэгжүүлж, түгээн дэлгэрүүлнэ.

1.2.2 “Сэлэнгэ-Хувьсгалын өлгий нутаг” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, түүхэн дурсгалт газруудыг баримтжуулж орчныг тохижуулж, ард түмэнд түгээн дэлгэрүүлж таниулна.

1.2.3 “Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл III” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, соёл урлагийн чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй байгууллага, хувь хүний туурвисан бүтээлийг дотоод, гадаадад сурталчлан таниулахад дэмжинэ.

1.2.4 Үндэсний өв соёлоо уламжлан хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт орсон морин хуурын сургалтыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

1.2.5 Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг үндэсний соёл, урлагийн чиглэлээр улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог журмыг боловсронгуй болгоно.

ХОЁР. ЭРҮҮЛ МЭНД

Эрүүл бие - саруул ухаан

2.1 Хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд эрүүл мэндийн үзлэг, эрт илрүүлгийг тасралтгүй үр дүнтэй хэрэгжүүлнэ.

- 2.2 Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалтын чанарыг дээшлүүлж, хүүхдийн эрүүл мэндийн үзлэгийг жилд 2 удаа зохион байгуулж эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 2.3 Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг, ур чадвар, ёс зүй, харилцаа хандлага, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.
- 2.4 Сүхбаатар сумын өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн барилгын засвар, тохижилт, өргөтгөл, үе шаттайгаар хийж, техник хэрэгслээр ханган, иргэдэд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг бүх түвшинд шуурхай хүргэх, ая тухтай орчинд оношлох, эмчлэх боломж бүрдүүлнэ.
- 2.5 Сумын хүн амын дунд зонхилон тохиолдож буй өвчлөл, эндэгдлийн шалтгааныг судлан тогтоож, урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.6 Иргэдэд эрүүл зөв хооллолт, стрессээ удирдах, хөдөлгөөний хомсдолоос сэргийлэх, бие бялдраа хөгжүүлэх дасгал хөдөлгөөн, иог, бүжиг, хийн дасгал хийх зэрэг үйлчилгээг авах бололцоо бүхий “Эрүүл зөв амьдрал” төв ажиллуулах хувийн хэвшлийг дэмжинэ.
- 2.7 Ахмадын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрөөх “Ахмадын хөгжлийн төв”-ийг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар үе шаттайгаар байгуулан, ахмадуудыг бие эрүүл, сэтгэл амар, ая тухтай амарч, хөгжих орчин бүрдүүлнэ.
- 2.8 Хүн амын амьдралын зөв дадал хэвшлийг дэмжих, архи, тамхи, мансууруулах бодис, цахим тоглоом болон бусад бүх төрлийн донтолтоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сургалт сурталчилгаа, соён гэгээрүүлэх ажлыг тогтмолжуулж бүх нийтийн үйлс болгон зохион байгуулна.
- 2.9 “Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд”, “Эрүүл ирээдүй” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 2.10 Эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг бүрдүүлэхийн тулд сумын хэмжээнд бүх нийтийг хамарсан биеийн тамирын уралдаан тэмцээнийг жил тутамд зохион байгуулна.
- 2.11 Сумын хэмжээнд байгалийн гамшиг, онц байдал, цар тахлын халдвар дэлгэрэхээс урьдчилан сэргийлэх дадал хэвшлийг бий болгоно.

ГУРАВ. БИЕЙН ТАМИР, СПОРТ

Сүхбаатарын тамирчид - Олон улсын тавцанд

- 3.1 Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх, сайжруулах, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэхэд биеийн тамир, спортын салбарын үйлчилгээг чиглүүлнэ.
- 3.2 Ерөнхий боловсролын сургуулийн биеийн тамирын хичээлийн хөтөлбөрт тусгагдсан шатар, цана, тэшүүрээр хичээллүүлэх дугуйлан, секцийн үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.
- 3.3 Усанд сэлэлтийн спортыг хөгжүүлж, аймаг, сумын аварга шалгаруулах тэмцээнийг тогтмол зохион байгуулна.
- 3.4 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн спортын тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 3.5 Бүсийн болон аймгийн аварга шалгаруулах “Сэлэнгэ лиг” спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулж, жилд 3-аас доошгүй улсын болон бүсийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг сумандаа хүлээн авна.
- 3.6 Сүхбаатар сумын төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлтийн тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 3.7 Сүхбаатар суманд хөл бөмбөг, хоккейн стандарт талбайтай болсонтой холбогдуулан тухайн спортыг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.
- 3.8 Дугуйн болон явган аяллыг дэмжиж ажиллана.
- 3.9 Тамирчдыг улсын болон олон улс, тив, дэлхийн уралдаан тэмцээнд оролцоход зохих дэмжлэг үзүүлэх дүрэм журмыг боловсронгуй болгоно.

ДӨРӨВ. ҮЙЛДВЭРЛЭЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ДЭД БҮТЭЦ

Чанартай үйлчилгээ - Таатай орчин - Сэтгэл ханамж

- 4.1 Үйлдвэрлэл үйлчилгээ
- 4.1.1 Барилгын түүхий эд, материал үйлдвэрлэх санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 4.1.2 Төмс, хүнсний ногоо нөөшлөн угааж, савлан боловсруулалт хийх үйлдвэр байгуулах, иргэд, аж ахуй нэгжид дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллана.
- 4.1.3 Мах, сүү боловсруулах үйлдвэр байгуулан, сумын болон ойролцоох сумдын малчид, мал бүхий иргэдийн мах сүүний борлуулалтыг дэмжиж ажиллана.

4.1.4 Сүхбаатар суманд инноваци нэвтрүүлсэн хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл байгуулахыг дэмжин хүн амыг эрүүл, аюулгүй тэжээллэг баталгаат хүнсээр хангадаг болно.

4.1.5 Худалдаа үйлчилгээний сүлжээ дэлгүүрүүдийн салбарыг бий болгоно.

4.1.6 Жижиг дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийг дэмжиж ажиллана.

4.2 Дэд бүтэц

4.2.1 Аймгийн ИТХ-аар батлагдсан байршилд барилгын насжилт нь дууссан орон сууцуудыг шинэ орон сууцаар солих, дахин төлөвлөлтийг иргэдийн оролцоотойгоор хийж, хөгжлийн төлөвлөлтийн дагуу орон сууцжуулах төсөл, хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

4.2.2 Хөрсний бохирдлыг бууруулах замаар гэр хорооллын нүхэн жорлонг, эко 00-той болгох зорилгоор, иргэдийг ногоон зээлд хамрагдахад нь банкуудтай хамтран ажиллаж, ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

4.2.3 Нийтийн орон сууцны хуучин барилгын гадна фасадыг шинэчлэн засварлах, дулаан алдагдлыг бууруулах ажлыг хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоотойгоор хэсэгчлэн хэрэгжүүлэхэд нь дэмжиж ажиллана.

4.2.4 Гэр хорооллын боломжтой хэсгийг инженерийн дэд бүтэцтэй болгох, дахин төлөвлөлтийг хийж, иргэдийг орон сууцжуулах, төсөл, хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.

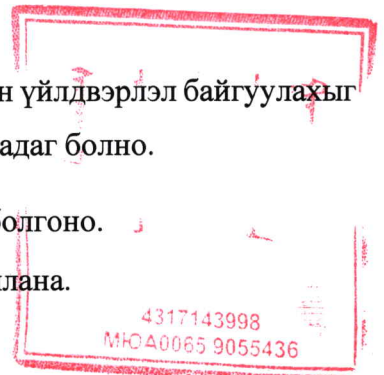
4.2.5 Орон сууцны төлөвлөлтөд оршин суугчид амрах, чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх, нийгмийн дэд бүтэц, ногоон байгууламж, хүүхдийн тоглоомын талбай, биеийн тамирын талбай, авто машины зогсоол бүхий орчин бүрдүүлэх, стандартыг мөрдүүлнэ.

4.2.6 Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох зорилгоор гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж, нийтийн эзэмшлийн талбай, авто замыг бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангана.

4.2.7 Үерийн хамгаалалтын далан, сувгийн ажлын хөрөнгийн эх үүсвэрийг шийдвэрлүүлж, үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

4.2.8 Хот төлөвлөлтийн ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, хот байгуулалтын үйл ажиллагааг үргэлжлүүлнэ.

4.2.9 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг шинээр боловсруулж, хог хаягдлыг татан төвлөрүүлэх, ангилан ялгах үйлдвэрийг төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд байгуулна.

4.2.10 Орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж, агаар хөрс, усны бохирдлыг тодорхойлж, бохирдлын эх үүсвэрийг арилгах ажлыг хэрэгжүүлнэ.

4.2.11 Хотын доторх авто замыг шинэчилж, зарим цэгт өргөтгөн, төмөр замтай огтлолцсон хэсэгт зөөлөн орц, гарцыг хийнэ.

4.2.12 “Цагаан эрэг тохижилт үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ-ийн тоног төхөөрөмжүүдийг шинэчилж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хийж хэрэгжүүлнэ.

4.2.13 Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр Сүхбаатар хотод 50 МВт-ын дулааны цахилгаан станцыг барьж ашиглалтад оруулна.

4.2.14 Хотын барилга байгууламжийг паспортжуулах, тэдгээрийн чанар, насжилтыг тодорхойлох, газар хөдлөлтийн үед тэсвэрлэх чадварт хянан баталгаажуулалт хийх, эрсдэлтэй байгууламжийг хүчитгэх, эсхүл буулгаж шинэчлэн барилгажуулах ажлыг зохион байгуулж иргэдийн амар тайван орчныг бэхжүүлнэ.

4.2.15 Усан хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, өргөтгөх замаар ард иргэдийг шаардлага хангасан ундны усаар хангана. Шаардлагатай газруудад иргэдэд хүртээмжтэй байдлаар цэвэр усны шугамын тоог нэмэгдүүлнэ.

4.2.16 Орон сууцны цэвэр усны шугамын насжилтад үзлэг хийж, хуучирсан шугам хоолойг дэс дараатай шинэчлэн сольж, ундны усыг эрүүл ахуйн шаардлагад нийцүүлнэ.

4.2.17 Хүүхдийн парк бүхий соёл амралтын цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах асуудлыг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлэнэ.

4.2.18 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамгаалах, төрөлжсөн түр хамгаалах байр, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод мэдээлэл зөвлөгөө өгөх төвийг байгуулна.

4.2.19 Хонгор морьтын 1-р баг, Бор гүвээний 5-р баг, Буур хээрийн 8-р багуудад нийтийн тээврийн тогтмол үйлчилгээг бий болгоно.

4.2.20 “Багийн хөгжлийн төв”-ийн байрыг багуудад үе шаттайгаар нэмэгдүүлнэ.

4.2.21 Алслагдсан багуудад стандартын шаардлага хангасан спорт, урлагийн заалыг үе шаттайгаар барьж, ашиглалтад оруулна.

4.2.22 Сургууль, цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, их засвар, сэргээн засварлах ажлуудыг улсын болон аймгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

4.2.23 Дугуйн болон явган аяллыг дэмжиж, хот суурин газрын авто замын дагуу явган хүний болон дугуйн замыг байгуулна.

4.2.24 Сүхбаатар сумын “Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сувилан, асрах төв”, “Ахмадын хөгжлийн төв”-ийг байгуулна.

ТАВ. ГЭР БҮЛ- НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

4317143998
МЮА0065 9055436

Жаргалтай гэр бүл - Тайван амьдрал

5.1 Сүхбаатар суманд “Хүүхэд залуучууд, эмэгтэйчүүдийн хөгжлийн ордон” байгуулна.

5.2 Сүхбаатар сумын тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сувилан, асран хамгаалах төв, Ахмадын хөгжлийн төвийн үйл ажиллагааг дэмжиж ажиллана.

5.3 Залуучуудын эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүйн хөгжлийн хэрэгцээг дэмжих бодитой хуримтлал бий болгоход чиглэсэн “Залуу гэр бүл” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

5.4 Гэр бүлээрээ болон хувиараа ажил хөдөлмөр эрхлэх, шинэ ажлын байр бий болгохыг дэмжинэ.

5.5 “Миний түрээсийн орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд сумын иргэдэд түрээслэх, түрээслээд өмчлөх орон сууцны төслийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

5.6 Гадаад дотоодын төсөл хөтөлбөр, улс орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр залуу гэр бүл, ам бүл олонтой айл өрхийг аж ахуй эрхэлж орлогоо нэмэгдүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлнэ.

5.7 Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

5.8 Хувь хүн, гэр бүлтэй ажиллах нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчдийн ажиллах орчныг сайжруулна.

5.9 Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

5.10 Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх боломжийг бүрдүүлж, ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч сум болно.

5.11 Ахмадуудад төрөлжсөн үйлчилгээ үзүүлэх төвийн үйл ажиллагааг эрэлтэд нийцүүлэн зохион байгуулж, идэвхтэй насжилтыг дэмжинэ.

5.12 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан дэд бүтцийн стандартыг бүх төрлийн орон сууц, худалдаа үйлчилгээний байгууллагуудад мөрдүүлнэ.

5.13 Сүхбаатар суманд 50 мкв цахилгаан станц баригдсанаар айл өрх, албан байгууллагуудыг дулаан, цахилгааны эрчим хүч, халуун усаар жигд найдвартай хангаж ард иргэдийг тав тухтай ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

ЗУРГАА. БАЙГАЛЬ ОРЧИН-АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ

Ногоон хөгжил - Ногоон аялал

6.1 Байгаль орчин

6.1.1 Байгалийн унаган төрх, биологийн олон янз байдлыг хамгаалж, эко системийн тэнцвэрийг хадгалахад хувь нэмэр оруулсан иргэн, аж ахуйн нэгжийг урамшуулах тогтолцоо бүрдүүлнэ.

6.1.2 “Тэрбум мод” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гудамж талбай, өрх бүрд ногоон байгууламжуудыг бий болгох замаар цөлжилтөөс хамгаалах, агаарын бохирдлыг бууруулах ажлыг дэмжиж ажиллана.

6.1.3 Сүхбаатар сумын 4-р багт байрлах чимээгүй хотын орчимд модон хөшиг татаж үзэгдэх орчинг хязгаарлана.

6.2 Аялал жуулчлал

6.2.1 Аялал жуулчлалын салбарыг сумын эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн тэргүүлэх салбар болгон хөгжүүлнэ.

6.2.2 Аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг сайжруулж хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

6.2.3 Сум орон нутгийн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, эко аялал, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан, хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

6.2.4 Монголын их түүх, соёлын хадгалагдаж үлдсэн өв, байгалийн үзэсгэлэнт газар нутгийг түшиглэсэн эко аялал, жуулчлал болон Орхон, Сэлэнгэ мөрний сав газрын дагуух спорт, экстрим, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

6.2.5 Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээлд хамруулахад дэмжлэг үзүүлнэ.

6.2.6 Аялал амралт, жуулчлалын чиглэлд дэд бүтцийг сайжруулж, дөрвөн улирлын аялалыг хөгжүүлнэ.

6.2.7 Аялал жуулчлалаар зорин очих газруудад ариун цэврийн байгууламж бүхий түр буудаллах цэг, үйлчилгээний газруудыг байгуулна.

6.2.8 Амралт зугаалгын цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, хүүхэд залуусын эрүүл аюулгүй ногоон орчинд аялж зугаалах боломжийг бүрдүүлнэ.

6.2.9 Аялал жуулчлалд зориулагдсан худалдаа, үйлчилгээний гудамжийг байгуулна.

ДОЛОО. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

Эрүүл хүнс - эрчимжсэн аж ахуй

Хөдөлмөрч иргэн - чадварлаг хүний нөөц

8.1 Суманд үйл ажиллагаа эрхэлдэг ТББ, сонирхлын бүлгүүдийн үйл ажиллагааг дэмжиж хамтран ажиллана.

8.2 Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

8.3 Орон нутгийн төсөв болон сум хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг иргэдийн оролцоотой төлөвлөн тэдний нэн тэргүүний хэрэгцээг хангахад зориулсан зарцуулалтыг шилэн болгоно.

8.4 Дулааны цахилгаан станц ашиглалтад орсноор жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

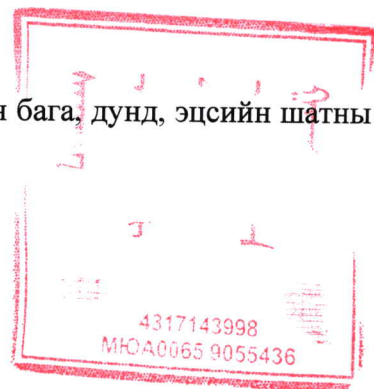
8.5 Ажил эрхлээгүй, орлого багатай өрхийн иргэдийг мэргэжил ур чадвар олгох сургалтад хамруулж, хоршоо, нөхөрлөлийн хэлбэрээр ажиллахад нь дэмжлэг туслалцаа үзүүлж хөдөлмөрийн зах зээлд зуучилна.

8.6 Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, гарааны бизнес эрхлэх арга, ур чадварыг хөгжүүлж, өрсөлдөх хэмжээнд чадварыг дээшлүүлж ажлын байр, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.

8.7 Хүнс, хөдөө аж ахуй, хүнд хөнгөн үйлдвэр, барилгын салбарын бага, дунд, эцсийн шатны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.

ЕС. ШУДАРГА ЁСНЫ ЗАСАГЛАЛ

Тэгш хүртээмж - нээлттэй засаглал

9.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санал санаачилга оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.

9.2 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, аливаа хүнд суртлыг арилгана.

9.3 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол гэрээ хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй ил тод болгоно.

9.4 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод шилэн байлгана.

9.5 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний салшгүй чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, сэтгэл гарган үйлчлэх соёлыг дээшлүүлнэ.

9.6 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.

9.7 Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил арга хэмжээнд дотоод аудитыг чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.

9.8 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

9.9 Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч хөгжих тогтолцоог бүрдүүлж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.

9.10 Гадаад хамтын ажиллагаатай улс, хот, мужуудтай тогтоосон харилцаагаа бэхжүүлж, түншлэлийн шинэ боломжийг нэмэгдүүлнэ.

9.11 Шаардлагатай тохиолдолд хотын эдийн засаг, тохижилт, нийгмийн өмнө тулгарч байгаа бэрхшээлүүд түүнийг шийдвэрлэх арга замын талаар асуулга боловсруулан ард иргэдээр эрэмбэлүүлэх, сонголт хийлгэх замаар иргэдийн оролцоог хангана.

Сүхбаатар сумын Монгол Ардын Намын хорооноос 2024 оны Сүхбаатар сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа энэхүү хөтөлбөрт тусгагдсан хөгжлийн зорилтуудыг Сүхбаатар сумын ард иргэд та бид хамтран хэрэгжүүлэн, Ардын хувьсгалыг гардан хийж, Шинэ Монгол улсын эх суурийг тавьсан өвөг дээдэс, Их бүтээн байгуулалтын он жилүүдэд эх орноо аж үйлдвэржүүлж, атар газар эзэмшин хүн ардаа хүнсээр хангах амин чухал хэрэгцээг хангаж ирсэн ахмад үеийнхээ түүхэн уламжлалыг хадгалж, орчин цагийн шинэ техник технологи, инновацыг нэвтрүүлж хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхныг хамтран бүтээхийн төлөө Сүхбаатар сумаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ".

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**ТҮШИГ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.07 № ТНАГ-2024/13-УСТА-НА-У
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Түшиг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Түшиг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

- 018020932

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Түшиг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Түшиг сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (...⁵ хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Түшиг сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТҮШИГ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ТҮШИГ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН
ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

ТҮШИГ СУМЫНХАА ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХАМТДАА

Зорилго. Хүний хөгжлийн нэн тэргүүнд тавьж, сайн засаглалаар оновчтой бодлого тодорхойлон хүн амын амьдралын үе шат бүрд чиглэсэн нийгмийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Зорилтууд.

1. Хүний хөгжил
2. Хүрээлэн буй орчны хөгжил
3. Хүртээмжтэй төрийн үйлчилгээ
4. Хөгжилд хөтөлсөн үйлдвэржилт

Нэг. Хүний хөгжил

1.1 Хүүхэд бидний ирээдүй

- 1.1.1 Хүүхдийн халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үзлэг, вакцинд тогтмол хамруулж, үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.1.2 Хүмүүжил, сурлага, урлаг, спортын чиглэлээр хүүхэд бүрийг хөгжүүлэх дугуйлан, секц сонгон дугуйлан, нэмэгдүүлж, чанарыг сайжруулна.
- 1.1.3 Эцэг эх, сурагчдад чиглэсэн сургалт нөлөөллийн ажлуудыг эрчимтэй зохион байгуулж, хоорондын ойлголцлыг бий болгох замаар аз жаргалтай эерэг уур амьсгалтай гэр бүлийн тоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн ажлыг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 1.1.4 Нүүдлийн болон зуны цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 1.1.5 Хүүхдийн цэцэрлэгийн гадна дотно тоглоомын талбайг орчин үеийн шийдлээр тохижуулна.
- 1.1.6 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 1.1.7 Дотуур байрны бохирын байгууламжийг шинэчлэн хэвийн ажиллах орчныг бүрдүүлнэ.

1.2 Залуус бидний – итгэл

- 1.2.1 Спортын холбоодын үйл ажиллагааг идэвхжүүлж, багийн болон оюуны спортоор залуучуудыг хичээллэхийг бүх талаар дэмжиж ажиллана.
- 1.2.2 Малчин залуусыг хөгжүүлэх сургалт, уулзалт зөвлөгөө, урлаг, спортын арга хэмжээг тогтмол хэвшүүлнэ.

- 1.2.3 Залуу боловсон хүчинд зориулсан орон сууцыг төр хувийн хэвшлийн түншлэлийн гэрээгээр барьж, урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, төрийн албанд тогтвор суурьшилтай ажиллах орчныг бүрдүүлнэ.

1.3 Ахмадууд бидний –бахархал

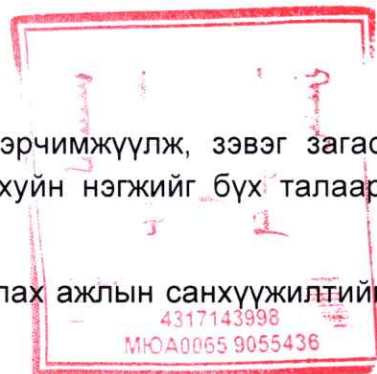
- 1.3.1 Ахмадуудыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд хуулийн дагуу дэмжлэг үзүүлнэ.
- 1.3.2 Ахмадад чиглэсэн үйл ажиллагааг тогтмолжуулж, байнгын дасгал хөдөлгөөн хийх чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх, хамтдаа хөгжих нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ.
- 1.3.3 Ахмадуудад зориулан “Алдрын өдөр” өдөрлөг, арга хэмжээг тогтмолжуулна.
- 1.3.4 Ахмад настныг хуулийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх нөхцөл боломжоор ханган ажиллана.

Хоёр. Хүрээлэн буй орчныг хөгжил

2.1 Ая тухтай орчин – Дэд бүтэц, ногоон хөгжил

- 2.1.1 Үзүүр хошуу хүртэлх зам болон сумын төвийн зам дагуу гудамжийг гэрэлтүүлэгтэй болгож, иргэдийн аюулгүй амьдрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.2 Сумын төвийн камержуулалтыг үргэлжлүүлэн нэмэгдүүлж, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, аюулгүй амьдрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.3 Хог ачилтын шинэ систем нэвтрүүлж, хогоо ангилан ялгаж хэвшүүлнэ.
- 2.1.4 Хөрсний бохирдлыг бууруулах замаар гэр хорооллын нүхэн жорлонг эко 00-той болгох зорилгоор иргэдийг ногоон зээлд хамрагдахад нь банкнуудтай хамтран ажиллаж, үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.5 Сумын төвийн айл өрхүүдийн ундны усанд зориулсан гүний худгийн тоог нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.6 Сумын төв доторх авто замыг хатуу хучилттай болгох ажлыг үргэлжлүүлэн, зарим цэгт зөөлөн орц, гарцыг хийнэ.
- 2.1.7 Сумын төвөөс Үзүүр хошуу хүртэл алхалт гүйлтийн зам байгуулж, иргэдийн эрүүл мэнд, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.1.8 Сумын аялал жуулчлалын маршрутыг тогтоож иргэд малчидтай хамтран өв соёл уламжлал орон нутгаа сурталчлах үйлчилгээг бий болгоно.
- 2.1.9 Төр хувийн хэвшил, иргэдийн хамтын оролцоотойгоор “Өнгөлөг гудамж” хөтөлбөрийн цар хүрээг өргөжүүлэн өрх бүрийн хашаа, нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайн өнгө үзэмжийг сайжруулна.

- 2.1.10 Зэлтэр голын зэвэг, загасыг хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, зэвэг загас үржүүлэх санал санаачилга гаргасан иргэд аж ахуйн нэгжийг бүх талаар дэмжиж ажиллана.
- 2.1.11 Зэлтэр голын үерийн хамгаалалтын далан байгуулах ажлын санхүүжилтийг шийдвэрлүүлж, үе шаттайгаар шийдвэрлүүлнэ.

3.1 Гурав. Хүртээмжтэй төрийн үйлчилгээ

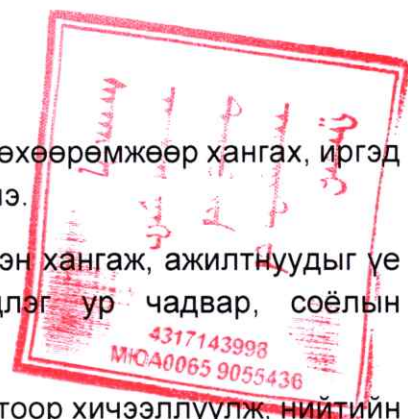
Эрүүл хүн эрхэм жаргалтай - Эрүүл мэндийн үйлчилгээ

- 3.1.1 Сумандаа тогтвор суурьшилтай ажиллаж байгаа эмч, мэргэжилтнүүдийг дэмжин дутагдалтай эмч эрүүл мэндийн ажилтныг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 3.1.2 Урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийн үзлэгийг үргэлжлүүлж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэн хоёр жилд тутамд бүрэн хамруулахад эрүүл мэндийн байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 3.1.3 Суманд нэн шаардлагатай байгаа шүдний кабинетыг байгуулж, тоног төхөөрөмжөөр ханган, шүдний мэргэжлийн эмчийг бэлтгэх ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран шийдвэрлэж, иргэдэд чирэгдэлгүй, хөнгөн шуурхай үйлчилгээ үзүүлэх орчинг бүрдүүлнэ.
- 3.1.4 Эрүүл мэндийн болон орчны тандалт нөлөөллийн үнэлгээ хийж, хөрс усны бохирдлыг багасгах цогц арга хэмжээ авснаар эрүүл аюулгүй орчныг бүрдүүлнэ.

3.2 Оюунлаг Түшигчүүд –Боловсрол, соёлын үйлчилгээ

- 3.2.1 Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулна.
- 3.2.2 Бага дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж хэвшүүлнэ.
- 3.2.3 Багшийн ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж, мэргэжлийн нэр хүндийг өсгөхийн зэрэгцээ багш нарыг үе шаттайгаар гадаад дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургаж, мэргэшүүлэх замаар мэдлэг боловсрол ур чадвар, хариуцлага, харилцааны соёлыг дээшлүүлнэ.
- 3.2.4 Суманд дутагдалтай байгаа мэргэжлээр өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах багшийг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 3.2.5 Суманд дутагдалтай багш, соёлын урлагийн мэргэжлийн чиглэлээр амжилттай суралцаж байгаа оюутнуудыг төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах нөхцөл бололцоог бүрдүүлэхэд холбогдох байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 3.2.6 Сумын түүх дурсгалт газруудыг баримтжуулах, хамгаалах орчныг тохижуулах ард иргэдэд түгээн дэлгэрүүлэхэд онцгой анхаарч ажиллана.
- 3.2.7 Үндэсний өв соёлоо уламжлан хадгалах түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор морин хуурын сургалтыг сонгон дугуйлангаар зааж хичээллүүлнэ.

- 3.2.8 Соёлын төвийн барилгыг засаж тохижуулан тоног төхөөрөмжөөр хангах, иргэд ая тухтай орчинд үйлчлүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 3.2.9 Соёлын төвийг мэргэжлийн боловсон хүчнээр бүрэн хангаж, ажилтнуудыг үе шаттайгаар давтан сургаж, мэргэшүүлж, мэдлэг ур чадвар, соёлын үйлчилгээний чанарыг дээшлүүлнэ.
- 3.2.10 Иргэд, сурагчдыг цана, тэшүүр болон өвлийн спортоор хичээллүүлж, нийтийн бие тамирыг хөгжүүлэх ажлыг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 3.2.11 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн дунд зохион байгуулагдаж буй спортын болон урлагийн тэмцээн уралдаан, арга хэмжээг бүх талаар дэмжин хамтран ажиллана.

Ес. Шударга ёсны засаглал

3.3 Тэгш хүртээмж - нээлттэй засаглал

- 3.3.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санал, санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 3.3.2 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, аливаа хүнд суртлыг арилгана.
- 3.3.3 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол гэрээ хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй ил тод болгоно.
- 3.3.4 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод шилэн байлгана.
- 3.3.5 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 3.3.6 Хөрөнгө оруулалт, төсөл, хөтөлбөрөөр хэрэгжиж байгаа ажил арга хэмжээнд хөндлөнгийн болон дотоод хяналтыг чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.
- 3.3.7 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

4.1 Дөрөв.Хөгжилд хөтөлсөн үйлдвэржилт

Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл – Хөгжлийн тулгуур

- 4.1.1 Жимс, жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 4.1.2 Газар тариалангийн усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 4.1.3 Сумын брэнд Халимаг үүлдрийн үхрийн цөм сүргийг тогтвортой өсгөн малчин иргэдэд түгээн дэлгэрүүлэх замаар ашиг шим, үүлдэр угсаа, чанарыг сайжруулна.

- 4.1.4 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг дээшлүүлэх зорилгоор малыг эрүүлжүүлэх ажил болон хувийн мал эмнэлгийн байгууллагад хөндлөнгийн хяналыг хэрэгжүүлэн ажиллана.
- 4.1.5 Сумын иргэд үхэр гахай галуу, тахиа, зөгий гэх зэрэг өрхийн аж ахуйн чиглэлээр эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэхэд нь дэмжлэг үзүүлж, хамтарч ажиллана.
- 4.1.6 Байгаль, экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулж малын тоо, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэрэгч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлнэ.

4.2 Баялаг бүтээгчид бидний – хөгжил

- 4.2.1 Түшиг сумын брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгчдийг бүх талаар дэмжин сургалт, туршлага судлах арга хэмжээ зохион байгуулна.
- 4.2.2 Баялаг бүтээгчид болох өрхийн болон жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг бүх талаар дэмжинэ.
- 4.2.3 Хариуцлагатай уул уурхайг дэмжин орон нутгийн иргэдийг хуулийн дагуу байгалийн баялгийн ашгийг тэгш хүртээмжтэй хүртэх, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд сумын хөгжилд тодорхой хувь нэмэр оруулах асуудлаар хамтран ажиллана.
- 4.2.4 Зэлтэр хилийн боомтыг байнгын ажиллагаатай болгох асуудлыг холбогдох дээд шатны байгууллагад уламжлан, үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

Түшиг сумын Монгол Ардын Намын хорооноос 2024 оны Түшиг сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа энэхүү хөтөлбөрт тусгагдсан хөгжлийн зорилтуудыг Түшиг сумын ард иргэд та бид хамтран хэрэгжүүлж, их бүтээн байгуулалтын он жилүүдэд эх орноо аж үйлдвэржүүлж, атар газар эзэмшин хүн ардаа хүнсээр хангах амин чухал хэрэгцээг хангаж ирсэн, ахмад үеийнхээ түүхэн уламжлалыг хадгалж, орчин цагийн шинэ техник технологи, инновацыг нэвтрүүлж хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхныг хамтран бүтээхийн төлөө Түшиг сумаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ".

ТҮШИГ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ХУШААТ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД

2024.08.07 № ТНАТ-2024/13-УТА-НА-15
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Хушаат сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Хушаат сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

- 018020933

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Хушаат сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Хушаат сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (.5 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Хушаат сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХУШААТ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024-2028

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХУШААТ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**ХУШААТ СУМ
2024 ОН**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХУШААТ СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХУШААТ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ**

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024.06.15.

**ХУШААТ САЙХАН НУТГАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛБЭ”**

Монгол Улсын хөгжлийн Алсын харааг үндсэн чиглэл болгон Монгол Ардын Намаас УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн зорилтууд, Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын Намын хорооноос Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөрийг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, Хушаат нутгийнхаа хөгжлийг шинэ шатанд гаргах зорилгоор сумын ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумынхаа нийгэм эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Хушаат сумын Монгол Ардын Намын хорооноос 2024-2028 онд Хушаат нутгийнхаа хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД

Эрүүл иргэн-Амьдралын суурь

- 1.1 Хүн амын дундаж наслалтыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд эрүүл мэндийн үзлэг, эрт илрүүлэг, үзлэгт иргэдээ тогтмол хамруулж, сургалт сурталчилгааны ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 1.2 “Элэг бүтэн Монгол”, “Хавдаргүй Монгол”, хүүхдийн “Эрүүл шүд”, “Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрүүдэд иргэдийн хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 1.3 Иргэн бүрийг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.
- 1.4 Иргэн бүрийг 2 жилд 1 удаа урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг, оношилгоо шинжилгээнд заавал хамрагддаг болгож хэвшүүлнэ.
- 1.5 Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлдэгт хамруулна.
- 1.6 Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг орон сууцаар хангах ажлыг хэрэгжүүлэх, залгамж халааг бэлтгэн амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.7 Орон нутагт өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудад олгох урамшуулал, дэмжлэгийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 1.8 Эрүүл мэндийн төвд үзүүлэх анхан шатны тусламж, үйлчилгээнд шинэ дэвшилтэт арга технологийг нэвтрүүлэх, түргэвчилсэн оношилгоо, өдрийн, сэргээн засах, гэрээр үзүүлэх тусламжийн чанарыг дээшлүүлнэ.
- 1.9 Сумын эмийн сангийн эмийн чанар, хүртээмж, үнийн нэмэгдэлд хяналт тавина.
- 1.10 Малчдын эрүүл мэндийн байдалд онцгой анхаарч, эрүүл мэндийн явуулын үйлчилгээг жилд 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ

Боловсролтой иргэн-Хөгжлийн суурь

- 2.1 Бага дунд боловсролын сургалтын чанарт жил бүр хөндлөнгийн хяналт хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж, үнэлүүлдэг болно.
- 2.2 Боловсролын шинэчилсэн хуульд англи хэлийг үндсэн гадаад хэлээр тодорхойлсны дагуу сумын ЕБС-д англи хэлийг эзэмшихэд мэргэжлийн багшийг урьж ажиллуулан амьдрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.3 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.4 Багшийг орон сууцаар хангах бодлого барьж, төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд урт хугацааны хөнгөлөлттэй зээлээр эзэмшүүлж, өмчлүүлснээр тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 2.5 Орон нутагт дутагдалтай мэргэжлээр өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах багшид дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.6 Орон нутагт дутагдалтай багш мэргэжлээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах Хушаат сумын харьяат оюутныг дэмжин ажиллана.
- 2.7 Хүүхэд багачуудыг улс, аймгийн болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2.8 Насан туршийн боловсрол олгох төвийн хамран сургалт, чанар хүртээмжийг дээшлүүлнэ.
- 2.9 Сумын хүүхэд багачуудыг хөдөлмөрт сургах чиглэлээр “Зуны хөдөлмөр зуслан” сургалтыг зохион байгуулна.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГ

Соёлтой иргэн-Ёс суртахууны суурь

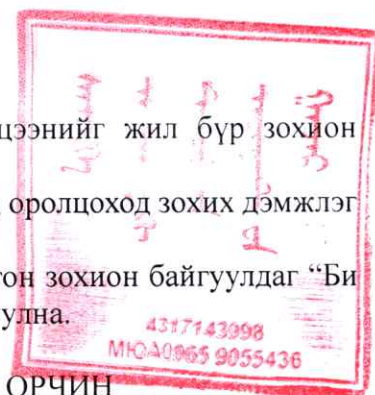
- 3.1 Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд соёлч Монгол иргэнийг сургаж, төлөвшүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.2 “Соёлч иргэн”, “Соёлч өрх”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд улиралд соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурин соёлыг дэлгэрүүлнэ.
- 3.3 Цахим номын сангийн сан хөмрөгийн үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.4 Номын сан, орон нутаг судлах танхимыг байнгын ажиллагаатай болгож үзмэр, сан хөмрөгийг баяжуулж, үйлчилгээ, сурталчилгааны чанарыг дээшлүүлнэ.
- 3.5 Хүүхэд, залуучууд, ахмадууд, уран бүтээлчдийг соёл урлагийн чиглэлээр улс, аймгийн болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.
- 3.6 Хүүхдийн авьяасыг нээн илрүүлэх ажлыг иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БИЕИЙН ТАМИР СПОРТ

Эрүүл, чийрэг иргэн-Идэвхтэй амьдрал

- 4.1 Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх, сайжруулах, эрүүл чийрэг амьдралыг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ.
- 4.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн нийгмийн асуудлыг дэмжиж ажиллана.
- 4.3 “Сэлэнгэ лиг” спортын олон төрөлт тэмцээнд сумын хүүхэд, залуучуудын оролцоог нэмэгдүүлнэ.

- 4.4 Сумын ард, иргэдийн дунд спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.5 Тамирчдыг улс, олон улс, тив, дэлхийн уралдаан тэмцээнд оролцоход зохих дэмжлэг үзүүлдэг тогтолцоог бий болгоно.
- 4.6 “Монгол цэргийн өдөр”-ийг тохиолдуулан уламжлал болгон зохион байгуулдаг “Би эр хүн” олон төрөлт тэмцээнийг өргөжүүлж зохион байгуулна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН
Сэтгэл тайван иргэн- Аз жаргалтай амьдрал

- 5.1 Нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор сумын төвд холбогдох хууль, дүрэм журам, норм, стандартыг мөрдүүлнэ.
- 5.2 “Тэр бум мод”, ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 5.3 Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах ажиллагааг хэвшүүлж, дахин боловсруулах, дахивар хог хаягдал худалдан авах цэг байгуулах иргэдийн санаачилгыг дэмжинэ.
- 5.4 Суманд аюултай хог хаягдал түр хадгалах, устгах зориулалтын байгууламжийг улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр үе шаттайгаар байгуулна.
- 5.5 Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд ээлтэй аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.
- 5.6 Хушаат сумын төвд мах, сүү, төмс, хүнсний ногоо, цагаан идээ боловсруулах “Хушаатад үйлдвэрлэв” худалдааны цэг байгуулна.
- 5.7 Гамшигт үзэгдлүүд /ган, зуд, газар хөдлөлт, хүчтэй шороон шуурга, үер, гал түймэр г.м/-ийн тархалт, давтамж, нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл, эрсдэл аюулын талаар судалгааг тогтмол явуулж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 5.8 Сумын төвийн айл өрхүүдийн хог хаягдлыг тогтмол хуваарийн дагуу тээвэрлэн хогийн цэгт хүргэх ажлыг зохион байгуулна.
- 5.9 Сумын төвийн ундны усны цэгүүдийг байнгын ажиллагаатай буюу ухаалаг худгийн систем тавих ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 5.10 Сумын төвийн айл өрхүүдийн хашааг шинэчлэх ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлнэ.
- 5.11 Сумын төвийг бүрэн камержуулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 5.12 Сумын төвийн гэр хорооллын нүхэн жорлонг сайжруулах, хөрсний бохирдолгүй ЭКО 00 болгох ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ
Хөдөлмөрч иргэн- Элбэг хангалуун амьдрал

- 6.1 Бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, гарааны бизнес эрхлэх, ур чадварыг хөгжүүлэх, өрсөлдөх хэмжээнд чадварыг дээшлүүлж ажлын байр, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлнэ.
- 6.2 Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг эхлүүлнэ.
- 6.3 Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 6.4 Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх чиглэлд жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжих зорилгоор хоршоо хөгжүүлэх сангийн зээл олгосон төсөл хөтөлбөрүүдэд хяналт тавьж ажиллана.
- 6.5 Иргэдэд нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэгт үйлчилгээ эрхлэх боломжийг олгоно.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

- 7.1 Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлэх, иргэдийн оролцоотой, хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 7.2 Гэр бүлийн хүчирхийлэл, үе тэнгийнхний хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох сургалт сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 7.3 Ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч сум болно.
- 7.4 Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 7.5 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн тусламж үйлчилгээний асуудалд анхаарч энэ чиглэлийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ

- 8.1.1 Аялал жуулчлалын маршрут, зар сурталчилгааг сайжруулж хөгжүүлнэ.
- 8.1.2 Ар могойн рашааныг түшиглэсэн амралт, сувилал байгуулах сумын иргэн, ААН, байгууллагын саналыг дэмжиж ажиллана.

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

- 8.2.1 Хүнсний нарийн ногоо болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ төрлийн таримал ургамлын тариалалт хийх хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 8.2.2 Газар тариалангийн нийт эргэлтийн талбайн ашиглалтыг сайжруулна.
- 8.2.3 Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 8.2.4 Төвлөрсөн хүлэмжийн ашиглалтыг сайжруулж өвлийн хүлэмжтэй болох боломжийг бүрдүүлнэ.
- 8.2.5 Төмс хүнсний ногоо тариалагчдад үйлчлэх дундын техникийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайруулна.

МАЛ АЖ АХУЙ

- 8.3.1 Сумын хэмжээнд бий болгосон малын үүлдэр, генийн санг хамгаалж, үржлийн ажлыг сайжруулна.
- 8.3.2 Мал, амьтны өвчний гаралт, тархалтад хяналт тавих, хариу арга хэмжээг эрчимжүүлж сумын түвшинд халдварт өвчнөөр тайван байдлыг баталгаажуулна.
- 8.3.3 Байгаль экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулж, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэрэгч амьтад, шавжтай тэмцэх, малын бэлчээр, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж, мал аж ахуйн эрсдэлийг бууруулна.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 9.1 Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомсдол, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 9.2 Сумын нутаг дэвсгэрт үлийн цагаан оготнын тархцын судалгааг явуулж бэлчээрт хөнөөл учруулж буй царцаа, үлийн цагаан оготно гэх мэт мэрэгч амьтадтай байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэнэ.
- 9.3 Хууль бус ан агнуур, модны хулгайг таслан зогсоож байгалийн үнэ цэн, өгөөжийг үнэлэн хамгаалж, анхдагч экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгална.

- 9.4 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх, үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангана.
- 9.5 Байгалийн дагалт баялгийн ашиглалтад хяналт тавина.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ. ЗАСАГЛАЛ

Иргэнд ойрхон - төрийн үйлчилгээ

- 10.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 10.2 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж төрийн хүнд суртлыг арилгана.
- 10.3 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад бүх шийдвэр, тогтоол, захирамж, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг хэвлэл, олон нийтэд нээлттэй, ил тод болгоно.
- 10.4 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн байгууллагуудад тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.
- 10.5 Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 10.6 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 10.7 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ДЭД БҮТЭЦ, БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТ

- 11.1 Сумын төвийн замыг Дархан Сэлэнгийн авто замтай холбох саналыг холбогдох байгууллагуудад уламжлан, шийдвэрлүүлнэ.
- 11.2 Сумын төвийн гудамжнуудын гэрэлтүүлгийг үе шаттайгаар нэмэгдүүлэн, засварлана.
- 11.3 Сумын Соёл спортын нэгдсэн төвийн зураг төсвийг хийлгэж, санхүүжилтийг улсын төсөвт тусгуулах санал хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.
- 11.4 Сумын ЗДТГ-ын шинэ байрны зураг төсвийг хийлгэж, санхүүжилтийг улсын төсөвт тусгуулах санал хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.
- 11.5 Музейн шинэ байрын зураг төсвийг хийлгүүлж, хөрөнгийн эх үүсвэрийг улс, аймгийн төсөвт тусгуулах санал хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.
- 11.6 Ахмадын өргөөний зураг төсвийг хийлгүүлж, санхүүжилтийг улс, аймгийн төсөвт тусгуулах санал хүргүүлж шийдвэрлүүлнэ.
- 11.7 Сумын ЕБС-ийн спортын талбайн аюулгүй таатай орчныг бүрдүүлнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдрах, ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван сум болно.

Сэлэнгэ аймгийн Хушаат сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны Сэлэнгэ аймгийн Хушаат сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлэх, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, хойч үеийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө Хушаат сайхан нутгаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛБЕ".

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХУШААТ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ХҮДЭР СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД

2024.08.07 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-16
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Хүдэр сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Хүдэр сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020591

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Хүдэр сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Хүдэр сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (...⁸ хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Хүдэр сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

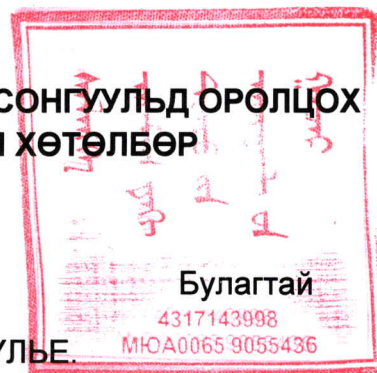

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ХҮДЭР СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНЫ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

2024.06.01

БИДНИЙ УРИА: ХАМТЫН ХҮЧЭЭР СУМАА ХӨГЖҮҮЛБЕ.
ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ХҮЧЭЭ НЭГТГЭЕ.

Хүдэр нутгийнхаа зон олны итгэл, сонголтыг хүлээн ялалт байгуулахыг зорьж Монгол Ардын Нам ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудтайгаа хамтран хичээл зүтгэлтэй ажиллаж ирсэн билээ.

Бид бүхэн орон нутгийнхаа иргэдийн ололт амжилт, хуримтлуулсан туршлага, нөөц боломжид тулгуурлан ирэх 4-н жилд **“Хамтын хүчээр сумаа хөгжүүлбэ, Хөгжлийн төлөө хүчээ нэгтгэе”** уриатайгаар та бидний өмнө тулгамдсан олон асуудлыг шийдвэрлэхээр энэхүү хөтөлбөрөө боловсруулж Хүдэр сумын нийт ард иргэд, сонгогч танаа танилцуулж байна.

Нэг. Нийгмийн бодлого

1.1.Эрүүл мэнд

Эрүүл мэндийн хувьд хүн амд ээлтэй, тэгш хүртээмжтэй, чанартай эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг хүргэнэ.

- 1.1.1 Урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийн үзлэгийг үргэлжлүүлж, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэн хоёр жилд тутамд бүрэн хамруулахад эрүүл мэндийн байгууллагатай хамтран ажиллана.
- 1.1.2 Жил бүр ахмадуудыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт 1-ээс доошгүй удаа хамруулах арга хэмжээ авна.
- 1.1.3 Хөдөөгийн хүн амд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан, улирал тутамд явуулын баг ажиллуулж, малчин өрх бүрд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлнэ.
- 1.1.4 Суманд шүдний кабинет, шүдний эмчтэй болох асуудлыг холбогдох байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлнэ.
- 1.1.5 Сумын Эрүүл мэндийн төвийн тоног төхөөрөмжийг нэмэгдүүлж эмэгтэйчүүдийн эхо аппараттай болно.
- 1.1.6 Эрүүл мэндийн төвийн эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг мэргэшүүлж, мэргэжлийн боловсон хүчнээр бүрэн ханган, иргэдэд үзүүлэх эмнэлгийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна.

- 1.1.7 Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж, хэвтэн эмчлүүлэгчдийн тав тухтай нөхцөлийг хангана.

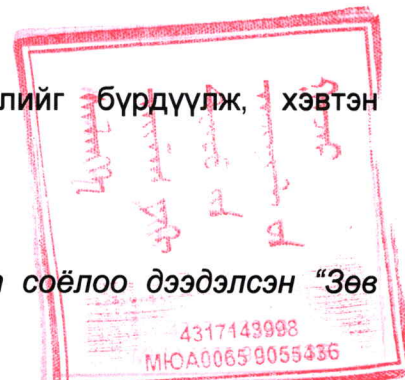
1.2. Боловсрол, соёл, спорт

Эрдэм боловсролтой, түүх ёс заншил, уламжлалт соёлоо дээдэлсэн “Зөв монгол хүүхэд”-ийг төлөвшүүлнэ.

- 1.2.1 ЕБС-ийн байгалийн ухааны лабораторийн тоног төхөөрөмж, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг нэмж хичээл, сургалт хэвийн явуулах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.2.2 Орон нутаг судлах танхимыг нутгийн онцлогт тохируулан түүх, соёл, өв уламжлалаа сэргээн, Соёлын өргөөтэй болно.
- 1.2.3 Багийн иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагын дунд жил бүр урлаг спортын тэмцээн зохион байгуулна.
- 1.2.4 ЕБС-ийг мэргэжлийн боловсон хүчнээр бүрэн хангаж, ажлын байранд мэргэжил, ур чадвараа дээшлүүлэх орчин, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.2.5 Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулж, ая тухтай сурч, хүмүүжих орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.2.6 Бага дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 1.2.7 СӨБ-ын орчинг бүрэн камержуулж, хүүхдийн аюулгүй таатай орчинд хүмүүжих нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.2.8 Соёлын төвийг мэргэжлийн боловсон хүчнээр бүрэн хангах, шаардлагатай техник тоног төхөөрөмжөөр хангах асуудлыг соёлын байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 1.2.9 Хүүхэд залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх зорилгоор 3*3 сагсан бөмбөгийн стандарт талбайг 2 багт шинээр байгуулна.
- 1.2.10 Олон улсын болон тив дэлхий, улс аймгийн урлаг спортын тэмцээнд оролцох иргэдийг бүх талаар дэмжинэ.
- 1.2.11 Иргэдийг идэвхитэй хөдөлгөөн хийх үйл ажиллагааг дэмжиж, нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлнэ.

1.3. Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлт, жижиг дунд үйлдвэрлэл.

Нийгмийн халамжийн боломжит бүх үйлчилгээг шуурхай хүргэж, баялаг бүтээгчдийг дэмжиж, өрх бүрийн орлогыг нэмэгдүүлэн ядуурлыг бууруулна.

-
- 1.3.1 Хөдөлмөр эрхлэлт, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх талаар баримтлах сумын бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлж ажиллана.
- 1.3.2 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан сургалтуудыг зохион байгуулахад санал санаачилга гарган төсөл хөтөлбөрт хамруулж, хөдөлмөр эрхлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.3.3 Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих ТББ-уудтай идэвхтэй хамтран ажиллана.
- 1.3.4 Уул уурхайн нарийн мэргэжлийн курст суралцаж, мэргэжил эзэмшсэн залуучуудыг байнгын ажлын байраар хангах асуудлаар уул уурхайн үйлдвэрлэл эрхэлж буй хувийн хэвшлийн байгууллагатай хамтарч ажиллана.
- 1.3.5 Ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг жил бүр хөнгөлөлттэй амралт сувилалд амруулна.
- 1.3.6 Ганц бие ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой өрхийг түлээ, түлшээр хангах талаар аж ахуй нэгжүүдэд уламжлан анхаарч ажиллана.
- 1.3.7 Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлж "Монгол гэрийн мод, гэр ахуйн модон эдлэл" үйлдвэрлэлийг үргэлжлүүлэн дэмжиж, сумын брэнд бүтээгдэхүүнтэй болох талаар санал санаачилгыг дэмжин ажиллана.
- 1.3.8 Хус, нарсан ойн нөөцийг ашиглан хавтан, модон эдлэлийн үйлдвэрлэл явуулах иргэд, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжинэ.
- 1.3.9 Эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 1.3.10 Өрхийн үйлдвэрлэлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжиж, бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгон, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжүүдийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнийг худалдан авах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.

Хоёр. Эдийн засгийн бодлого.

2.1. Хүнс, хөдөө аж ахуй

Байгаль цаг уурын эрсдэл даах чадвар бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй газар тариалангийн салбарыг хөгжүүлнэ.

- 2.1.1 Хагас эрчимжүүлсэн мал аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжин, үйлдвэр угсааг сайжруулж, сүү мах, ноос ноолуур, таваарлаг чанарыг нэмэгдүүлэн сайн үүлдрийн хээлтэгч, хээлтүүлэгчээр хангахад бодлогоор дэмжиж ажиллана.

- 2.1.2 Сум орон нутагт сүү хөргөх төхөөрөмж бүхий хөргүүрийг шинээр суурилуулахад хувийн хэвшлийн байгууллагатай хамтарч ажиллана.
- 2.1.3 Мал эмнэлгийн үйл ажиллагааг сайжруулж явуулын үзлэг, оношилгоо эмийн үйлчилгээг тогтмолжуулахад анхаарч ажиллана.
- 2.1.4 Хүн, мал амьтны усан хангамжийг сайжруулж, бэлчээрт худаг уст цэгийн тоог нэмэгдүүлж зүй зохистойгоор бэлчээрийн даацыг ашиглах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.5 Өрхийн үйлдвэрлэгч, хоршоо, бүлгийн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж төмс, хүнсний ногоо, зоорь, хүлэмж, зөгийн аж ахуйг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.6 ХАА-н бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- 2.1.8 Тариалангийн үйлдвэрлэлд таримлын зохистой сэлгээ мөрдөж, сэлгээнд ашигт таримал тариалсан, шинээр усалгаатай тариалан эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгжийг бодлогоор дэмжин санал санаачилгыг дэмжин ажиллана.
- 2.1.9 Бэлчээрийн даацыг нэмэгдүүлэх зорилгоор алсын бэлчээрийг усжуулах, зам, давааг засан сайжруулах арга хэмжээг дэс дараатай хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.10 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулна.
- 2.1.11 Төмс, хүнсний ногоо тариалж байгаа ногоочдыг дэмжиж, хүлэмжийн аж ахуй эрхлэгчдийг бодлогоор дэмжинэ.
- 2.1.12 Хөдөөгийн малчдад зориулж үүрэн телефоны антеныг нэмэгдүүлэх асуудлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.13 Зорилтот бүлгийн өрхүүдийн амьжиргааг дэмжих зорилгоор малжуулах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.1.14 Өвөлжилт хүндэрсэн үед малчдыг малын тэжээлээр хангахад дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

2.2. Байгаль орчин

Хүрээлэн буй орчны бохирдлыг бууруулж нөхөн сэргээх, усны эх үүсвэрийн хамгаалалтыг сайжруулна.

- 2.2.1 Сумын байгаль орчны талаар баримтлах цогц бодлогыг шинэчлэн боловсруулж, хууль тогтоомжийн дагуу мөрдүүлж ажиллана. /Сумын ойн нөөцийг тогтоож, ойн менежментийн төлөвлөгөөг шинэчлэх гэх мэт /

-
- 2.2.2 Шинээр баригдах барилга байгууламжийн эргэн тойронд ногоон байгууламж байгуулах асуудлыг зохион байгуулж, орчны хог, хаягдлын сөрөг нөлөөллийг багасгана.
- 2.2.3 Сумын төвийн хогийн цэгийг хашаажуулж, хогийн цэгийг иргэдийн саналд тулгуурлан шийдвэрлэнэ.
- 2.2.4 Бүх нийтээр мод тарих үндэсний хөтөлбөр буюу "Тэрбум мод" хөтөлбөрийн хүрээнд айл өрх, албан байгууллага бүрт жимс, жимсгэнийн болон гоёлын мод бут тарих санаачилгыг дэмжиж, ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд иргэдийн оролцоог идэвхжүүлнэ.
- 2.2.5 Ойн нөөцийг хамгаалах, нөхөн сэргээх, ойжуулах, ойн зурвас байгуулах ажлыг шат дараатай зохион байгуулна.
- 2.2.6 Булаг шандын эхийг хамгаалж, хашаажуулж, хамгаалалтыг сайжруулна.
/Жаргалант, Номтын рашаан, Баянцагааны булаг... /
- 2.2.7 Байгаль орчноо хамгаалж, ажилгүй иргэдээр ойн цэвэрлэгээ хийлгүүлж зэргэлдээх сумдын түлшний хэрэгцээг хангана.
- 2.2.8 Уул уурхайн олборлолт явагдаж орхигдсон газруудыг байгальд хоргүй аргаар дахин ашиглуулан нөхөн сэргээх бодлогыг бичил уурхай эрхлэгчид, нөхөрлөлүүдээр хийж гүйцэтгүүлэхэд бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 2.2.9 Гол усны урсац бүрдэх эх, ойн сан болон усны сан бүхий газарт ашигт малтмал эрж хайх, олборлохыг хориглох тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах, уул уурхайн нөхөн сэргээлтийг хийлгэх ажлыг зөвшөөрөлтэй эрх бүхий аж ахуй нэгжүүдээр гүйцэтгүүлнэ.
- 2.2.10 Сумын аялал жуулчлалын маршрут баталж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал, жуулчлалыг хөгжүүлэн, 4 улирлын аяллыг хөгжүүлнэ.

2.3. Дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалт, худалдаа үйлчилгээ

Орон нутгийн хөгжлийг эрчимжүүлж, иргэд оршин суугаа газартаа ая тухтай амьдрах орчныг бүрдүүлнэ.

- 2.3.1 Соёлын төвийн барилгыг шинээр барих ажлыг эрчимжүүлж, тоног төхөөрөмж хэрэгслүүд дээр анхаарч ажиллана.
- 2.3.2 Цахилгаан эрчим хүч дамжуулах сумын төвийн хорооллын дундах 0.4 кв-ын шугамыг засварлаж, эрчим хүчний доголдлыг арилгаж, хүчдэлийг тэнцвэржүүлнэ.

- 2.3.3 Хоггүй сум болох аяныг өрнүүлж, хог хаягдлыг дахин боловсруулах цехийг бий болгох, нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайд хогийн савыг нэмэгдүүлж, хог хаягдлыг багасгах санал санаачилгыг дэмжиж ажиллана.
- 2.3.4 Сумын төвийн айл өрхүүдийн дунд уст цэг, цахим худгийн тоог нэмэгдүүлж, засвар үйлчилгээ хийж, ашиглалтыг сайжруулна.
- 2.3.5 Иргэдийнхээ аятай тухтай амьдрах нөхцөлийг хангаж, худалдаа үйлчилгээний чанар стандартыг сайжруулах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 2.3.6 “Хүдэрт үйлдвэрлэв” сумын брэнд бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, дотоодын хэрэгцээг бүрэн хангаж ажиллуулах талаар санал санаачилгыг дэмжин ажиллана.
- 2.3.7 Сумын төвийн хорооллуудад гудамжны гэрэлтүүлэг шинээр суурилуулж, гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3.8 Цахилгаан үйлдвэрлэх сэргээгдэх эрчим хүчний нарны станцыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран байгуулж, цахилгаан эрчим хүчний эх үүсвэрийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3.9 Сумын төвд “Био” нийтийн бие засах газрыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр байгуулна.
- 2.3.10 Хүдэр голын эрэг дагуу чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх талбай шинээр байгуулах, тохижуулах асуудлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр шийдвэрлэнэ.
- 2.3.11 Сумын төвийн камержуулалтын тоог нэмэгдүүлэх асуудлыг орон нутгийн төсвөөс шийдвэрлэж, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангана.

2.4. Төсөв санхүү

Төсвийн ил тод байдлыг иргэдэд нээлттэй болгож, шилэн дансны хяналтыг чанаржуулна.

- 2.4.1 Орон нутгийн орлогын төлөвлөгөөг бодитой төлөвлөж, төсвийн бүрдүүлэлт, зарцуулалт, гүйцэтгэлийг иргэдэд ил тод мэдээлж ажиллана.
- 2.4.2 Төсвийн хөрөнгө оруулалт, худалдан авалт, тендер сонгон шалгаруулалт болон гүйцэтгэлд иргэдийн оролцоотойгоор хяналт тавьж, шударгаар дүгнэж, иргэдэд мэдээлж тайлагнана.
- 2.4.3 Орон нутгийн төсөв болон Хоршоог хөгжүүлэх сангийн хөрөнгийг иргэдийн оролцоотой төлөвлөн, тэдний амин чухал хэрэгцээг хангахад зориулан мэдээллийг багийн иргэдийн нийтийн хуралд ил тод мэдээлнэ.

Гурав. Нутгийн захиргаа хууль эрх зүйн бодлого

3.1. Төрийн захиргаа

Төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийг сайжруулна.

- 3.1.1 Төрийн үйлчилгээг иргэдэд ойртуулах, иргэдийн чирэгдэл, зардлыг багасгах зорилгоор төрийн үйлчилгээг хөнгөн шуурхай, хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 3.1.2 Багш, эмч, сувилагч, соёлын ажилтнуудын мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулах, туршлага эзэмшүүлэх зорилгоор дотоодод туршлага судлуулах, сургалтад хамруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 3.1.3 Төрийн нууцад хамаарахаас бусад сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлаас гарч буй төрийн тогтоол, шийдвэр, гэрээ, хэлцэл, мэдээллийн санг олон нийтэд ил тод нээлттэй болгоно.
- 3.1.4 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж, мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.
- 3.1.5 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хандлагыг ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний чухал хэсэг болгон хэвшүүлж, үйлчилгээний соёлыг дээшлүүлнэ.
- 3.1.6 Төрийн албан хаагчийн тасралтгүй сурч хөгжих тогтолцоог бүрдүүлж, хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлж, нийгмийн баталгааны зохистой бодлогыг баримтална.
- 3.1.7 Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар үнэлүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 3.1.8 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 3.1.9 Төрийн аливаа шийдвэр гаргалтад хүний эрхийн мэдрэмжтэй хандаж, хүний эрхийг зөрчсөн шийдвэрийг цуцалж, төрийн хүнд суртлыг арилгана.

3.2. Хууль хяналт

Иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж хууль ёсыг сахиулна.

- 3.2.1 Байгаль орчныг хамгаалах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор иргэдэд эрх зүйн боловсрол эзэмшүүлэх сургалт, сурталчилгааны ажил хийх болон иргэд албан байгууллагын дунд сурталчлах ажлыг байгаль орчин, цагдаагийн хэсэгтэй хамтран хэрэгжүүлнэ.

3.2.2 Эрэн хайх аврах салбарын үйл ажиллагааг дэмжин тоног төхөөрөмж болон авто граж барьж байгуулах ажлыг дэмжин ажиллана.

3.2.3 Малын хулгайтай тэмцэх зорилгоор малчдын зөвлөлийн хурлыг тогтмолжуулж, "Сайн хөршийн холбоо"-г бий болгон, дэмжиж ажиллана.

ХҮДЭР СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

ЦАГААННУУР СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД

2024.08.07 № ГНАГ-2024/13-УТА-НА-14

танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Цагааннуур сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Цагааннуур сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого,

- 018021003

УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Цагааннуур сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

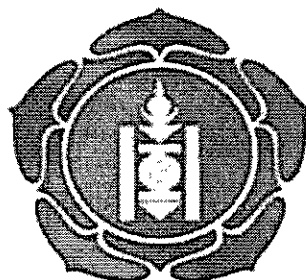
Цагааннуур сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (5 хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Цагааннуур сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЦАГААННУУР СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ
СОНГУУЛИЙН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024-2028

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЦАГААННУУР СУМ
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

ЦАГААННУУР СУМ
2024 ОН

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЦАГААННУУР СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЦАГААННУУР СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ХОРООНООС ДЭВШҮҮЛЖ БҮЙ**

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024.06.05

Цагааннуур сум

**ЦАГААННУУР НУТГАА
“ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”**

Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд орон нутгийнхаа хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНД

Эрүүл иргэн – Амьдралын суурь

- 1.1 Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг шуурхай, чирэгдэлгүй болгож үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах, ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 1.2 Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 1.3 Ундны усны эх үүсвэрт цэвэршүүлэх төхөөрөмжтэй болгох ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах замаар шийдвэрлэнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛ

Боловсролтой иргэн - Хөгжлийн суурь

- 2.1 Өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэх, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд боловсролын байгууллагын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяасад тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 2.2 Цэцэрлэг, сургуулийн орчныг бүрэн камержуулж, хүүхдийн эрүүл, аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.3 Орон нутагт дутагдалтай мэргэжлээр өөрийн хүсэлтээр шилжин ирж ажиллах багшид олгох дэмжлэгийг бий болгоно.
- 2.4 Хүүхэд багачуудыг улсын болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлдэг, амжилтын үзүүлэлтээр урамшуулал олгодог тогтолцоог бий болгоно.
- 2.5 Хүүхэд хамгаалах, өдөр өнжүүлэх төвийг байгуулах ажлыг дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГ

Соёлтой иргэн – Ёс суртахууны суурь

- 3.1 Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургуульд соёлч Монгол иргэнийг сургаж, төлөвшүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.2 “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурин соёлыг дэлгэрүүлнэ.
- 3.3 Цахим номын сангийн сан хөмрөгийг нэмэгдүүлнэ.
- 3.4 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шинэ соёлын төв барих ажлыг жишиг зураг, төсвийн дагуу хийлгэхээр холбогдох байгууллагуудад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БИЕЙН ТАМИР, СПОРТ

Эрүүл, чийрэг иргэн – Идэвхтэй амьдрал

- 4.1 Иргэдийг идэвхтэй хөдөлгөөн, нийтийн биеийн тамир спортоор хичээллэх сонирхлыг төрүүлэх, орчныг бүрдүүлэх замаар эрүүл чийрэг амьдралын хэвшлийг төлөвшүүлэх ажлыг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 4.2 Сурагчдыг өвлийн спортоор хичээллэх нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ.
- 4.3 Спорт цогцолборын барилгад засвар хийж, тоног төхөөрөмж хэрэглэгдэхүүнээр ханган иргэд спортоор хичээллэх ая тухтай орчинг бүрдүүлнэ.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ. АМЬДРАЛЫН ТААТАЙ ОРЧИН

Сэтгэл тайван иргэн – Аз жаргалтай амьдрал

- 5.1 Ногоон байгууламжийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлж, цэцэрлэгжүүлэх, хамгаалахад иргэдийн оролцоог дээшлүүлнэ.
- 5.2 Суманд үерийн хамгаалалтын далан, хур тунадасны ус зайлуулах суваг, хоолойг батлагдсан зураг төсвийн дагуу байгуулна.
- 5.3 Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах үйл ажиллагааг хэвшүүлж, дахин боловсруулах, байгаль орчинд хор нөлөөгүй үйлдвэрлэл эрхлэх иргэдийн санаачилгыг дэмжинэ.
- 5.4 Олон нийтийг хамарсан халдварт өвчин, цар тахал, байгалийн гамшиг зэрэг аюулыг эрсдэлгүй даван туулахад бэлдэж, нэгдсэн стратеги бүхий бэлэн байдлын цогц эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

Хөдөлмөрч иргэн – Элбэг хангалуун амьдрал

- 6.1 Өрхийн аж ахуйн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний борлуулалтыг дэмжих, үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн сүлжээ бий болгох ажлыг бодлогоор дэмжиж ажиллана.
- 6.2 Зорилтот бүлгийн өрхүүдэд амьжиргааг дэмжих төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.
- 6.3 Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх жижиг, дунд, бичил бизнесийг дэмжин урт хугацаатай, хүү багатай зээлийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, шударга, ил тод хүртээмжтэй олгох зарчмыг баримтлан хэрэгжүүлнэ.

- 6.4 Иргэдэд нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэгт чөлөөтэй үйлчилгээ эрхлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ. НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ

Хүн төвтэй-хүмүүнлэг бодлоготой сум

- 7.1 Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх ажил арга хэмжээнүүдэд байнгын хяналтыг хэрэгжүүлнэ.
- 7.2 Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 7.3 Ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч сум болно.
- 7.4 Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбооны ажлыг дэмжиж, байр танхимаар хангаж ажиллана.
- 7.5 Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн төвийн байртай болох ажлыг холбогдох байгууллагад уламжлан хэрэгжүүлнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТОГТВОРТОЙ ӨСӨЛТ

Аялал жуулчлал

- 8.1.1 Сумын аялал жуулчлалын маршрут баталж, зар сурталчилгааг сайжруулж хөгжүүлнэ.
- 8.1.2 Сумын иргэдийн соёл, ахуйн онцлогт тохирсон брэнд бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар, дизайныг сайжруулан хөгжүүлж, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 8.1.3 Аялал жуулчлалын бүс дэх хоршоо, нөхөрлөлийн үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг ногоон зээл, худалдааны сувгуудаар дэмжих бодлого баримтална.

Газар тариалан

- 8.2.1 Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүнийг жилийн дөрвөн улиралд бэлтгэн нийлүүлэх, хадгалах хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- 8.2.2 Стратегийн хүнсний зориулалттай болон жимс жимсгэнэ, мөөг зэрэг шинэ нэр төрлийн таримлын тариалалт, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлнэ.
- 8.2.3 Тариалангийн үйлдвэрлэлд тэг болон цомхотгосон, усалгааны хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, байгальд ээлтэй бордооны хэрэглээг төлөвшүүлж, хөрсний үржил шимийг хамгаалж сайжруулна.
- 8.2.4 Тариалангийн ургамал хамгааллын цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж, бордоотой тариалалтыг нэмэгдүүлэх бодлого баримтална.
- 8.2.5 Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.

8.3. Мал аж ахуй

- 8.3.1 Мал эмнэлгийн үйлчилгээний мэргэжлийн, шуурхай, нэгдмэл байдлыг хангахад анхаарч, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
- 8.3.2 Байгаль экологи, бэлчээрийн даацтай уялдуулж, малын тоо, төрөл, бүтцийн дээд хязгаарыг тогтоох, бэлчээрийн мэргч амьтад, шавжтай тэмцэх, бэлчээр, хадлан, тэжээл, усны хангамж, хүрэлцээг нэмэгдүүлж, мал аж ахуйн эрсдэлийг бууруулна.
- 8.3.3 "Шинэ хоршоо-Чинээлэг малчин" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малчин өрхийн амьжиргааг дэмжин, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний мөнгөн урсгалыг тогтмолжуулах замаар малчдын бодит орлогыг нэмэгдүүлэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 8.3.4 Хоршоололд суурилсан хамтын хариуцлага, хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг бодлогоор дэмжин ажиллана.
- 8.3.5 Малчид, тариаланчдын шинэ үеийн залгамж халааг бэлтгэх бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 8.3.6 Малын тэжээлийн үйлдвэрийг бүсчлэн байгуулах бодлого баримталж, өвс тэжээлийн нөөцийг нэмэгдүүлэх хүрээнд хувийн хэвшилтэй хамтарч ажиллана.
- 8.3.7 Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.
- 8.3.8 Баруун Харгистайн голыг боож хөв цөөрөм байгуулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран гүйцэтгэнэ.
- 8.3.9 Өвс тэжээлийн фондыг хадгалах нэгдсэн агуулахтай болох ажлыг иргэн аж ахуй нэгжүүдтэй хамтран хэрэгжүүлнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

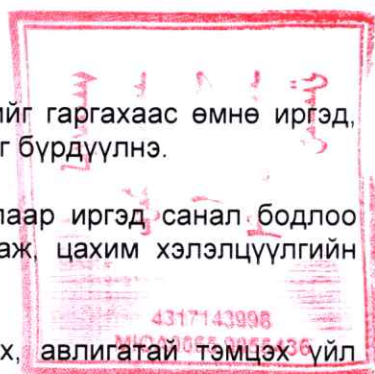
- 9.1 Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомсдол доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 9.2 Ой зохион байгуулалтыг тогтмол явуулж, ойн экосистемийн нөөц, төлөв байдал, ойн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг бодитоор үнэлж дүгнэнэ.
- 9.3 Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах нөхцөл бололцоог бүрдүүлнэ.
- 9.4 Хөндлөн булаг, Нянгайн рашаан зэрэг булаг, шанд, рашааны эхийг тохижуулна.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ. ШУДАРГА ЗАСАГЛАЛ, ГАДААД ХАРИЛЦАА

Иргэнд ойрхон төрийн үйлчилгээ

- 10.1 Төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн санаачилга, оролцоо, хамтын ажиллагааг дэмжинэ.
- 10.2 Төрийн үйл ажиллагаа, төсвийн зарцуулалт, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдэд тавих иргэний болон хөндлөнгийн хяналтыг нэмэгдүүлж мэдээллийг ил тод, шилэн байлгана.

- 10.3 Бүх нийтээр дагаж мөрдүүлэх хэм хэмжээний шийдвэрийг гаргахаас өмнө иргэд, иргэний нийгмийн байгууллагаар танилцуулдаг тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 10.5 Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахим хэлбэрээр чөлөөтэй илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 10.6 Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ОРОН НУТГИЙН ЧАНАРТАЙ ХОТЫН ШИНЭЧЛЭЛ

- 11.1 Гэр хорооллыг инженерийн дэд бүтэцтэй холбож, дахин төлөвлөлтийг хийн орон сууцжуулах, төсөл, хөтөлбөрийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.
- 11.2 Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох зорилгоор хяналтын камерыг нэмэгдүүлж нэгдсэн төвд холбоно.
- 11.3 10 мвт-аас багагүй хүчин чадалтай нэгдсэн халаалтын төвтэй болох санхүүжилтийг холбогдох байгууллагуудад хандан шийдвэрлүүлж, хэрэгжүүлнэ.
- 11.4 Бүсийн үйлчилгээний нэгдсэн төвтэй болох ажлыг холбогдох байгууллагуудтай хамтран шийдвэрлэнэ.
- 11.5 Сум доторх зарим авто замыг хатуу хучилттай болгох ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 11.6 Гэр хороололд 3х3 сагсан бөмбөгийн талбай байгуулна.
- 11.7 Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж байгаа хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хамгаалах төрөлжсөн түр хамгаалах байр, гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогчдод мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх төвийг байгуулна.
- 11.8 Сум дундын Цагдаагийн тасагтай болох ажлыг холбогдох дээд шатны байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 11.9 Сум дундын Онцгой байдлын эрэн хайх, аврах салбартай болох ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 11.10 Шүрэнгийн голд хурдан интернэтийн 4G сүлжээ тавих ажлыг хамтран хэрэгжүүлнэ.

Иргэдийнхээ хөгжих, тав тухтай, сэтгэл дүүрэн амьдарч ажиллах, амрах орчныг бүрдүүлсэн хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй, эрүүл чийрэг, бүтээгч, оюунлаг иргэдтэй, амар тайван сум болно.

Цагааннуур сумын МАН-ын Хорооноос 2024 оны Цагааннуур сумын ИТХ-ын сонгуульд оролцохдоо дэвшүүлж байгаа сум, орон нутгаа хөгжүүлэх энэхүү зорилтуудыг Та бид хамтран хэрэгжүүлж, ахмад үеийнхээ хөдөлмөрч, дайчин, шударга уламжлалыг хадгалж, ирээдүй хойч үеийнхээ сайн сайхны төлөө Цагааннуур сайхан нутгаа "ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ".

ЦАГААННУУР СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО

**СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

II баг, Цагаан эрэг, Сүхбаатар сум,
Сэлэнгэ аймаг, 43081
Утас/Факс: (976)-7036-3040
Цахим шуудан: Selenge@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

**ШААМАР СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛ АРДЫН НАМД**

2024.08.05 № ГНАГ-2024/13-МТА-НА-18
танай _____-ны № _____-т

**Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт**

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-т заасан төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Шаамар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Монгол Ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Шаамар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар нь 2024 оны аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвслийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-6:2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817-8:2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын

018020507

нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

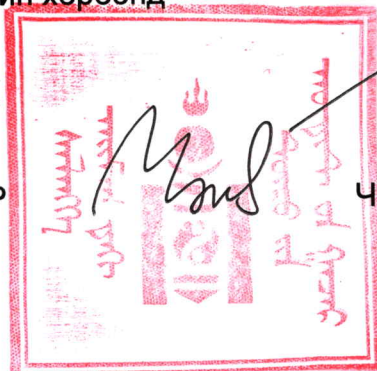
Дүгнэлт

Монгол Ардын намын Шаамар сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт арга, хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Шаамар сумын Монгол Ардын намын мөрийн хөтөлбөр (.2.. хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: Шаамар сумын Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ч.ЭНХТУЯА

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ШААМАР СУМЫН
ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛИЙН
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ШААМАР СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

ШААМАР СУМ
2024 ОН

**СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ШААМАР СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД
СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ШААМАР СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНООС
ДЭВШҮҮЛЖ БУЙ**

МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

2024.06.24

Шаамар сум

ШААМАР САЙХАН НУТГИЙНХАА ХӨГЖЛИЙГ “ХАМТДАА ШИЙДЬЕ - ХАМТДАА ХӨГЖҮҮЛЬЕ”

Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-ын 2024 оны ээлжит сонгуульд Сэлэнгэ аймгийн Монгол Ардын намын хорооноос дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг үндсэн чиглэл болгон Шаамар сумын Монгол Ардын намын хорооноос УИХ-ын 2024 оны сонгуульд дэвшүүлсэн хөгжлийн зорилтуудыг орон нутагтаа хэрэгжүүлэх, орон нутгийнхаа ард иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн бус байгууллагуудаас мөрийн хөтөлбөрт тусгуулахаар ирүүлсэн саналуудыг нягтлан үзэж, нэгтгэн дүгнэж, сумынхаа нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн өнөөгийн байдалд тулгуурлан, Сэлэнгэ аймгийн Шаамар сумын Монгол Ардын Намын Хорооноос 2024-2028 онд Шаамар нутгийнхаа хөгжил, дэвшил, хүн ардынхаа сайн сайхны төлөө хийж, хэрэгжүүлэх ажлаа хураангуйлан тусгасан мөрийн хөтөлбөрөө сонгогч олондоо өргөн барьж байна.

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 1.1. Иргэдийг халдварт болон халдварт бус өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, оношилгоо шинжилгээнд хамруулах ажлыг хэвшүүлнэ.
- 1.2. Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн эрүүл мэндийн үзлэгийг тогтмол зохион байгуулж, эрт илрүүлэх, эрүүлжүүлэх ажлыг чанаржуулна.
- 1.3. Сумынхаа иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх эрүүл, амьдралын дадлыг хэвшүүлэх, гамшиг, ослын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагуудын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.
- 1.4. Сумын алслагдсан хэсгийн айл өрх, малчдад эрүүл мэндийн явуулын тусламж үйлчилгээг жил бүр хүргэх ажлыг зохион байгуулна.

- 1.5. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын барилгын өргөтгөл, авто машины парк шинэчлэлтийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, техник хэрэгслээр ханган, ая тухтай орчинд оношлох, эмчлэх боломж бүрдүүлнэ.
- 1.6. Нарийн мэргэжлийн эмчээр амжилттай суралцаж байгаа, сургуулиа төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах эмч, эмнэлгийн ажилтнуудад олгох урамшууллын бодлогыг хэрэгжүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.
- 1.7. Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудыг үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулж, давтан сургах, мэргэшүүлэх, мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 1.8. Хүн амын ундны усны ариун цэврийн шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар тогтмол хийлгэж, хариу арга хэмжээг авснаар энгийн уурхайн худгийн усны хүнсний хэрэглээг бууруулна.
- 1.9. Нүхэн жорлонгийн хэрэглээг бууруулах хөтөлбөрийг боловсруулж, сумын ИТХ-аар батлуулан санхүүгийн эх үүсвэрийг гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтаар шийдэх ажлыг эхлүүлнэ.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ. БОЛОВСРОЛЫН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 2.1. Хүүхэд бүрийг сургуулийн өмнөх боловсролд бүрэн хамруулж, бага, дунд боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд хамтарч ажиллана.
- 2.2. Хүүхэд харах үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлж, 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулан эцэг, эхчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.3. Монгол ухаан, Монгол соёл, өсвөр үеийнхнийг эх оронч үзэлтэй, их түүхээ судалж, уламжлалт өв соёлоо дээдэлсэн, “Зөв хүн” болгон төлөвшүүлэхэд бага дунд боловсролын байгууллагуудын үйл ажиллагааг чиглүүлж, хүүхдийн өөрийнх нь авьяаст тулгуурлан хөгжүүлж, амьдралын зөв дадалд сургана.
- 2.4. Цэцэрлэг, сургуулийн анги танхимыг камержуулах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, хүүхдийн аюулгүй, таатай суралцах орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.5. Сургуулийн өмнөх боловсрол, бага, дунд боловсролын сургалтын чанар, сургууль цэцэрлэгийн үдийн хоолны тэжээллэг чанарт хөндлөнгийн хяналтыг хийж, эцэг эхчүүдэд танилцуулж, үнэлүүлэх ажлыг хэвшүүлнэ.
- 2.6. Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих орчин нөхцөлийг бүрдүүлж хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.7. Сургалтын заах орчинд дэвшилтэд технологийг бүрдүүлэх, ухаалаг самбартай болгох, багш нарыг компьютер тоног төхөөрөмжөөр хангах бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.8. Боловсролын тухай хуулийг хэрэгжүүлж, англи хэлийг эзэмших нөхцөл, орчныг бүрдүүлэн, англи хэлний багшийг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад үе шаттайгаар хамруулна.
- 2.9. Орон нутагт дутагдалтай багшийн мэргэжлээр амжилттай суралцаж, төгсөөд орон нутагтаа ирж ажиллах багш нарт тогтвор суурьшилтай ажиллах бүх талын дэмжлэг үзүүлнэ.

- 2.9. Багшийн ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх, үе шаттайгаар гадаад, дотоодод туршлага судлуулах, давтан сургах, мэдлэг боловсрол, ур чадварыг дээшлүүлэх ажлыг зохион байгуулна.
- 2.10. Боловсролын байгууллагуудын барилга байгууламжийн их засварыг холбогдох яам, УИХ-ын гишүүдэд уламжилж улсын төсөвт тусган хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулснаар боловсролын чанартай үйлчилгээ үзүүлэх орчныг бүрдүүлнэ.
- 2.11. Улсын болон олон улсын чанартай уралдаан, тэмцээнд амжилттай оролцсон хүүхэд багачууд, сурагчдад дэмжлэг үзүүлж, багш нарын амжилт гаргасан үзүүлэлтээр урамшуулал олгох бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 2.12. Политехникийн коллежийг мэргэжлийн багшаар бүрэн хангах, суралцах мэргэжлийн төрөл, элсэлтийг нэмэгдүүлэхэд хамтран ажиллана.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. СОЁЛ, УРЛАГИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 3.1. Соёлын салбарт ажиллагсдын мэдлэг чадварыг тасралтгүй дээшлүүлэн, мэргэжлийн ажилтнаар ханган, соёл урлагийн салбарын үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулна.
- 3.2. “Соёлч иргэн”, “Соёлч гудамж”, “Соёлч хамт олон” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд сар бүр соёлын ажлыг зохион байгуулдаг тогтмол өдөртэй болж, иргэдийн идэвх санаачилга дээр тулгуурлан хот, суурины соёлыг дэлгэрүүлнэ.
- 3.3. Соёл, урлагийн байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, хөгжим техник хэрэгслийг шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэдэд ая тухтай орчинд боломжийг дээшлүүлнэ.
- 3.4. Сумын Номын санд “Цахим ном”-ыг нэмж, хүүхэд залуусыг ном унших, ном сонсож мэдлэгтээ хөрөнгө оруулалт хийх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 3.5. Соёлын биет бус өв, язгуур урлагийн шавь сургалтыг бий болгосон бүлэг, хамт олон, өвлөн уламжлагчдыг дэмжлэг үзүүлэх, урамшуулал олгох тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 3.6. Залуусын санал санаачилгыг дэмжиж, хүүхэд, залуучуудын авьяас сонирхлыг хөгжүүлэх, чөлөөт цагийг үр бүтээлтэй өнгөрүүлэхэд зориулсан дугуйлан, клуб байгуулах санал санаачилгыг дэмжинэ.
- 3.7. Сумын түүхэн дурсгалт хөшөө дурсгалын газрууд болон байгалийн үзэсгэлэнт газруудаараа аялал зугаалгын газрыг эмх цэгцтэй, харуул хамгаалалттайгаар нийтэд буюу жуулчдад үзүүлэх, таниулан сурталчлах боломжийг нэмэгдүүлснээр орон нутгийнхаа эдийн засагт зохин хувь нэмрийг оруулна.
- 3.8. Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг соёл, урлагийн чиглэлээр улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, урамшуулах асуудлыг хувийн хэвшилтэй хамтран шийдвэрлэнэ.

ДӨРӨВ. БИЕИЙН ТАМИР, СПОРТЫН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 4.1. Эрүүл зан үйлийг хэвшүүлэх, дасгал хөдөлгөөнийг дадал болгож, нийтийн биеийн тамираар хичээллэгсдийн хүрээг нэмэгдүүлж, спортын олон төрөлт арга хэмжээг төр, төсвийн байгууллага, аж ахуй нэгж, иргэдтэй хамтран хэрэгжүүлнэ.

- 4.2. Төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлтийн тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.
- 4.3. Сумын хэмжээнд үндэсний сур, шагайн харвааг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, үндэсний спортыг хөгжүүлэх бодлогыг баримтлан ажиллана.
- 4.4. Дугуйн болон явган аяллыг дэмжиж, сумын төвөөр дайран өнгөрөх асфальтан замын дагуу явган хүний болон дугуйн зам байгуулах ажлыг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлүүлнэ.
- 4.5. Сумын аварга шалгаруулах спортын олон төрлийн тэмцээн уралдааныг жил бүр зохион байгуулж, аймаг, бүсийн тэмцээн уралдаанд оролцох баг тамирчдад дэмжлэг үзүүлэх ажлыг хувийн хэвшлийг түшиглэн зохион байгуулна.
- 4.6. Биеийн тамир, спортын байгууллагуудын барилгын засвар, тохижилт, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүнээр хангах, шинэчлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, иргэд ая тухтай орчинд биеийн тамир, спортоор хичээллэх боломжийг дээшлүүлнэ.

ТАВ. ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 5.1. Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээлэл, хөдөлмөр зуучлалын үйлчилгээг чанаржуулж, хөдөлмөрийн бирж ажиллуулан, ажилтай өрх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж 40 дээш шинэ ажлын байр бий болгоно.
- 5.2. Ажилгүй иргэдийг мэргэжил олгох болон давтан сургалтад хамруулан мэргэжлийн зөрүүгээс ажилгүйдэл үүсэх шалтгааныг бууруулж өрх бүр ажилтай орлоготой болох боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 5.3. Нийтийг хамарсан ажлыг зохион байгуулж, жил бүр 20-оос доошгүй идэвхтэй ажлын байр хайгчдыг түр ажлын байраар хангана.

ЗУРГАА. НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 6.1. Хүүхэд хамгааллын талаар мэдлэг, ойлголт, хандлагыг нэмэгдүүлэх нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлж, иргэдийн оролцоотой хүүхдийг эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 6.2. Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулж, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг бий болгох нөлөөллийн арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 6.3. Ахмад настны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлэгч сум болно.
- 6.4. Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 6.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийн талаарх зөв ойлголт, хандлагыг нийгэмд төлөвшүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.
- 6.6. Зорилтот бүлгийнхэнд чиглэсэн нийгмийн халамжийн бодлогын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллана

- 6.7. Жендерийн тэгш байдлыг хангах бодлогыг бүх шатны байгууллагад хэрэгжүүлнэ.
- 6.8. Өрхийн аж ахуй эрхлэгч иргэдийг төсөл хөтөлбөрт хамруулан өрхийн амьжиргааны түвшинг сайжруулна.
- 6.9. Сайн дурын даатгалд хамрагсдын тоог нэмэгдүүлж, албан бус салбарт ажил хөдөлмөр эрхлэгчид, малчдын нийгмийн даатгалыг хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.

ДОЛОО. ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 7.1. Тариалангийн үйлдвэрлэлд тэг болон цомхотгосон, усалгааны хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, байгальд ээлтэй бордооны хэрэглээг төлөвшүүлж, хөрсний үржил шимийг хамгаалж, сайжруулна.
- 7.2. Газар тариалангийн салбарт ашиглаж байгаа эргэлтийн талбайн хөрсийг хамгаалах, үржил шимийг нэмэгдүүлэх талаар газар эзэмшигчийн хүлээх үүрэг, хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 7.3. “Жимс жимсгэнэ” хөтөлбөрийн хэрэгжүүлж, тариалах талбайн хэмжээг, нэр төрлийг олшруулан боловсруулах үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч ажиллана.
- 7.4. Төмс хүнсний ногоо тариалагч өрхийн аж ахуй эрхлэгч иргэдийг бага оврын техникээр хангаж, ХАА-д ашиглагдаж байгаа техник тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх санхүүжилт, зээлд хамрагдах боломжийг бүрдүүлж өгнө.
- 7.5. Зоорины аж ахуйг хөгжүүлж, тариаланч ногоочдын хөдөлмөрийг үр шимийг нэмэгдүүлэх, төмс хүнсний ногоог үнэгүйдүүлдэг нөхцөл байдлыг бууруулна.
- 7.6. Хүлэмжийн аж ахуйг дэмжиж, хүнсний ногооны нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, дотоодын хэрэгцээнд тогтвортой нийлүүлж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг сайжруулна.
- 7.7. Хүнсний ногоо тариаланчдын бүтээгдэхүүнийг борлуулах цэгийг Дархан хотод бий болгох ажлыг холбогдох удирдлагуудад уламжилж шийдвэрлэнэ.
- 7.8. “Монгол мал” хөтөлбөр, “Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг сум орон нутгийнхаа онцлогт тохируулан хэрэгжүүлнэ.
- 7.9. Мал сүргийн эрүүл мэндийг хамгаалах ажлыг тогтмолжуулж, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг чанаржуулна.
- 7.10. Дэвшилтэт технологи, техник бүхий эрчимжсэн мал аж ахуй, гахай, тахиа шувуу, зөгийн аж ахуйг шат дараатайгаар хөгжүүлнэ.
- 7.11. Суманд мал угаах ванныг шинээр байгуулах, хашаажуулах ажлыг малын хөлийн татвараар шийдвэрлэнэ.
- 7.12. Хоршоололд суурилсан хамтын хариуцлагын 3-5 жилийн хугацаатай хөнгөлөлттэй зээл, хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг дэмжих хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 7.13. Цэцэрлэг, сургуулийн үдийн хоолонд сүү, сүүн бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх замаар малчдын орлогод дэмжлэг үзүүлнэ.

- 7.14 Бэлчээрийг хортон мэрэгчдээс хамгаалах, бордох, усжуулах, олон наст ургамал тариалах арга хэмжээг жил бүрийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлнэ.
- 7.15 Иргэдийн хадлангийн газрыг жил бүр малын тоо толгойд нийцүүлэн хуваарилах ажлыг зохион байгуулж, сумын өвс тэжээлийн нөөцийг бүрдүүлж ажиллана.

НАЙМ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 8.1. Ойн хөнөөлт шавжтай тэмцэх, ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийг сайжруулах, ойн хомстол, доройтлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.
- 8.2. Бэлчээрийн доройтолд орсон газар нутагт үлийн цагаан оготны тархац судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, байгаль орчинд ээлтэй аргаар тэмцэх ажлыг хийнэ.
- 8.3. Ой зохион байгуулалтыг тогтмол явуулж, ойн экосистемийн нөөц, төлөв байдал, ойн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг жил бүр бодитоор үнэлж хариуцлагажуулна.
- 8.4. Голын эх, ус намаг бүхий газруудыг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авч, барилгажих, эзэмших, бохирдуулахаас сэргийлэн шингээх чадварыг хэвээр нь хадгалах замаар үерийн эрсдэлийг бууруулна.
- 8.5. Байгаль орчны мэдээллийн нэгдсэн сан, байгалийн нөөц ашиглалтын бүртгэл, кадастрыг технологийн хөгжлийг ашиглан боловсронгуй болгож баяжуулах, байгаль орчны цахим зөвшөөрлийн системийг нэвтрүүлж мэдээллийн шуурхай байдал, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

ЕС. ДЭД БҮТЦИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

- 9.1. Сумын төвийн зарим хэсгийг гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж, замын тэмдэг тэмдэглэгээ, хаягжилтыг сайжруулах ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 9.2. Цахилгааны хүчдэл уналттай хуучирч муудсан 04 квт-ын шугамыг үе шаттайгаар шинэчлэх ажлын саналыг мэргэжлийн байгууллагад уламжилж шийдвэрлэнэ.
- 9.3. 5-н толгойн хэсэгт байрлах гүний худгийг ухаалаг тоолууртай болгож хүн амыг ундны цэвэр усаар хангах ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 9.4. Нийтийн ахуйн үйлчилгээг түшиглэн “Шаамар-Тохижилт” ОНӨТҮГ-ыг байгуулж, сумын өнгө үзэмжийг сайжруулж, хоггүй сум болгох аяныг өрнүүлнэ.
- 9.5. Сумын төвөөс алслагдсан хөдөөгийн хэсгийг сайжруулсан замаар холбох, тосгоны 4-н замаас төмөр замын гарам хүртэлх замыг засаж нөхөх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.
- 9.6. Сумын төвд шатахуун түгээх газрыг байгуулах санал санаачилга гаргасан иргэн, аж ахуй нэгжийг дэмжлэг үзүүлж хамтран ажиллана.
- 9.7. Дулаанхаан тосгоны халуун усны барилгыг ашиглалтад оруулах асуудлыг холбогдох байгууллагад уламжилж шийдвэрлэнэ.

- 9.8. Сумын төвийн гудамж талбайд хогийн бункер, дахин ашиглах боломжтой хог хаягдлын савыг нэмж байрлуулан, хогийн нэгдсэн цэгийг хашаажуулж, замыг засаж сайжруулна.
- 9.9. Дулаанхаан тосгонд ковш трактортой болгох асуудлыг аймгийн хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлүүлнэ.
- 9.10. Сумын төвд түлээ нүүрсний нэгдсэн цэг байгуулж, ард иргэдийг зүсвэрийн мод модон материал, хямд өртөгтэй шаталт сайтай нүүрсээр хангах ажлыг хэрэгжүүлнэ.
- 9.11. ТИКА төслийн хүрээнд сумын ард иргэдэд барьж өгсөн зөгийн аж ахуйн сэмжний үйлдвэрийг ашиглалтад оруулж, тоног төхөөрөмжийг холбогдох байгууллагад уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 9.12. Газар зохион байгуулалтын төлөвлөлт, газар ашиглалтыг сайжруулж, газрын зөрчлийг арилгах ажлыг төлөвлөгөөтэйгөөр зохион байгуулж, газрын шинэтгэлийг эрчимжүүлнэ.
- 9.13. Монгол улсын иргэн бүрт газар өмчлүүлэх ажлыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулна.
- 9.14. Орон нутгийн хөгжлийн сангаар хийгдэх хөрөнгө оруулалтын ажлуудыг олон нийтийн нээлттэй санал асуулга явуулан, дээд шатны байгууллагаар хэлэлцүүлж сумын ИТХ-д өргөн барих ажлыг хуулийн дагуу гүйцэтгэн, төсөл, хөтөлбөр, төсвийн хөрөнгөөр хийгдэх хөрөнгө оруулалт, зээлийг олон нийтэд ил тод нээлттэй хэлэлцүүлнэ.

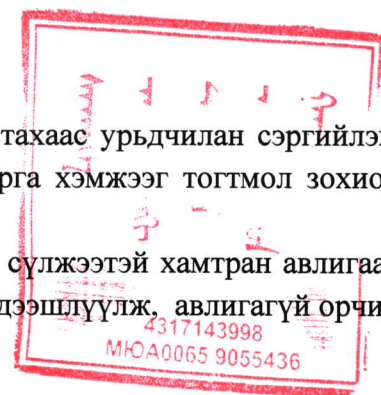
АРАВ. НУТГИЙН ЗАХИРГААНЫ АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 10.1. Төрийн үйлчилгээний ил тод, шуурхай байдлыг хангаж, хөтөч үйлчилгээг нэвтрүүлэн, төрийн албан хаагчийн ажлын хариуцлага ёс зүйг дээшлүүлнэ.
- 10.2. Төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, шагнал, урамшуулал, албан тушаал дэвшүүлэх, бууруулах, халах, чөлөөлөхөд тухайн албан хаагчийн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнгээс хамаарах тогтолцооны хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллана.
- 10.3. Төрийн албан хаагчийг гадаад, дотоодын хэрэгцээт сургалтад хамруулах, мэргэшүүлэх, ажиллах нөхцөлийг сайжруулна.
- 10.4. Төрийн байгууллагын ажил, үйлчилгээний талаар иргэд санал бодлоо цахимаар илэрхийлэх нөхцөлийг хангаж, цахим хэлэлцүүлгийн технологийг хөгжүүлнэ.
- 10.5. Төрийн албанд таваас дээш жил үр бүтээлтэй ажиллаж, сүүлийн гурван жилд нь “маш сайн” үнэлэгдсэн төрийн албан хаагчийг гадаадад хэлний бэлтгэл болон ахисан түвшний сургалтад хамруулах бодлогын хэрэгжүүлж ажиллана.

АРВАН НЭГ. ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ, ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- 11.1. Хууль, эрх зүйн албан бус сургалт, сурталчилгааны ажлыг тогтмолжуулан, иргэдийн эрх зүйн боловсролыг сайжруулна.
- 11.2. Хүнийг эрхийг хангахад нутгийн захиргаа, иргэний нийгмийн байгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.
- 11.3. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн хэв журмыг сахиулах ажилд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж, сумын тодорхой цэгүүдэд камер байршуулна.

- 11.4. Хүүхдийг ёс суртахуун, зан заншлын буруу зуршилд автахаас урьдчилан сэргийлэх, болзошгүй осол, гэмт үйлдлээс хамгаалахад чиглэсэн арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулж хэвшүүлнэ.
- 11.5. Иргэд болон авлигатай тэмцэх төрийн бус байгууллагын сүлжээтэй хамтран авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын үр нөлөөг дээшлүүлж, авлигагүй орчин бүрдүүлж ажиллана.

ИЛҮҮ СЭТГЭЛЭЭР ЗҮТГЭЖ, ИЛҮҮ ХУРДАН ХӨГЖҮҮЛЬЕ !